

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΤΜ-ΜΑ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ & ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ΘΕΜΑ:
**«Η ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»**

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

ΔΜΤΑ (ΣΔΟ)

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2001

Π.164

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ -----	1,2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ -----	3,4

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ(ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ)

Κεφάλαια

1. Πορεία προς την διαμόρφωση της περιβαλλοντικής πολιτικής -----	5,6,7,8,9
2. Η ευρωπαϊκή πολιτική στα θέματα του περιβάλλοντος από σήμερα μέχρι τα τέλη του αιώνα: πορεία προς την αειφόρο ανάπτυξη -----	10,11
3. Η αειφόρος ανάπτυξη στην Ευρώπη -----	12,13,14
4. Μορφές δράσης της Ένωσης Α.ΣΠΕΠ:Σύστημα Παρακολούθησης και Ελέγχου του Περιβάλλοντος -----	15,16,17
Β. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος -----	18
Γ. Οικολογικό σήμα και περιβαλλοντικός έλεγχος -----	19
5. Περιεχόμενο της βιώσιμης ανάπτυξης LA 21 -----	20,21,22,23
6. Τοπική διοίκηση και βιώσιμη ανάπτυξη-----	24,25
7. Η επιτροπή του ΟΗΕ για την βιώσιμη ανάπτυξη-----	26,27
8. Η Ελληνική πολιτική στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και η εφαρμογή της Local Agenda 21 Α. Ο ρόλος του ΥΠΕΧΩΔΕ -----	28,29,30,31,32,33
Β. Ο ρόλος της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ) στην εφαρμογή της Local Agenda 21 -----	34,35,36
9. Πηγές χρηματοδότησης Α. Πρόγραμμα LIFE -----	37,38

B. Διαρθρωτικά ταμεία-----	39,40
Γ. Ταμείο Συνοχής -----	41
Δ. Άλλα χρηματοδοτικά μέσα: Altener – Save-----	42,43
10. Πηγές χρηματοδότησης περιβαλλοντικών έργων στην νέα χιλιετία -----	44,45,46
11. Η εμπειρία των Ευρωπαϊκών χωρών από τη LA 21 -----	47,48

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ(ΠΡΑΚΤΙΚΟ)

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ-----	49,50
1. Πιλοτικό πρόγραμμα Δήμου Αμαρουσίου -----	51
2. Τομείς δραστηριότητας με βάση το ολοκληρωμένο πρόγραμμα-----	52,53,54,55,56
Α. Ενέργεια -----	
Β. Διαχείριση απορριμμάτων -----	
Γ. Αστικό περιβάλλον-----	
Δ. Μεταφορές-----	
Ε. Εργασία-----	
ΣΤ.Υγεία -----	
Ζ. Αγορές με οικολογικά κίνητρα-----	
Η. Εκπαίδευση -----	
Θ. Κήποι-Πράσινο -----	
Ι. Τοπική Δημοκρατία-----	
3. Διαμόρφωση στρατηγικής	
3.1 Αστικό περιβάλλον-----	57,58
3.2 Μεταφορές-----	59

3.3 Πράσινο -----	60,61
3.4 Διαχείριση απορριμμάτων-----	62,63,64
3.5 Στρατηγική στον τομέα «ενέργεια»-----	65,66,67,68
3.6 Στρατηγική στον τομέα περιβαλλοντική εκπαίδευση -----	69
3.7 Διαμόρφωση στρατηγικής στον τομέα «αγορές με οικολογικά κριτήρια»-----	70,71
4. Βήματα για την προσέγγιση του στόχου-----	72
5. Πιλοτικό πρόγραμμα Local Agenda 21	
Φάσεις -----	73,74
6. Εφαρμογή πιλοτικού προγράμματος	
Α. Αστικό περιβάλλον-----	75,76,77,78,79,80
Β. Μεταφορές-----	81
Γ. Κήποι-Πράσινο	
1. Δεντροφύτευση δρόμων-----	82
2. Διαμόρφωση περιβάλλοντα χώρου σχολείου -----	83,84,85
Δ. Απορρίματα-αγορές με οικολογικά κίνητρα -----	86,87,88,89,90
Ε. Ενέργεια-----	91,92
Στ. Περιβαλλοντική αγωγή -----	93,94,95,96
7. Συμπεράσματα -----	97,98
8. Η εφαρμογή της Local Agenda 21 στο Δήμο Κυπαρισσίας -----	99,100,101
9. Η εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης στην λίμνη Ν.Πλαστήρα - αγροτουρισμός	
-----	102,103,104
10. Η Νέδα η νόμφη της Μεσσηνίας- Προς την αειφορία -----	105,106,107

11.Προτάσεις ----- 108,109

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ -----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ -----

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στα πλαίσια των πτυχιακών εργασιών του ΤΕΙ-Καλαμάτας και συγκεκριμένα των πτυχιακών του Τμήματος Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ανέλαβα να συντάξω μια έρευνα-μελέτη που ασχολείται με το πρόβλημα της περιβαλλοντικής καταστροφής και τους τρόπους-στρατηγικές συμφιλίωσης της τεχνολογικής ανάπτυξης και του περιβάλλοντος.

Σκοπός της εν λόγω εργασίας με τίτλο «*Η βιώσιμη ανάπτυξη στην ελληνική πραγματικότητα*» είναι να κατανοήσουμε την έννοια της αειφορίας, όχι σαν μια λέξη άγνωστη, αλλά μια λέξη που εννοιολογικά αφορά όλους μας. Μέσα, λοιπόν, από την κατανόηση αυτή αναζητάμε τα αίτια της καταστροφής του περιβάλλοντος και κατευθυνόμαστε σε λύσεις απλές αλλά σημαντικές για το περιβάλλον και την ανάπτυξη.

Η εργασία αυτή απαρτίζεται από δύο μέρη: το θεωρητικό και το πρακτικό.

Στο θεωρητικό μέρος ασχολούμαστε με την διαμόρφωση της περιβαλλοντικής πολιτικής, τους μηχανισμούς που εφαρμόστηκαν από την Ευρώπη, της μορφές δράσης, την έννοια της αειφόρου ανάπτυξης και την αναφορά στο κεφάλαιο 28 της Local Agenda 21 όπου αναγνωρίζονται οι ρόλοι και οι ευθύνες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στην συνέχεια προβάλλονται μια σειρά άλλες πρωτοβουλίες για την βιώσιμη ανάπτυξη ενώ γίνεται αναφορά στο ρόλο που έπαιξαν η επιτροπή του ΟΗΕ, το ΥΠΕΧΩΔΕ και η ΚΕΔΚΕ στην εφαρμογή της Local Agenda 21.

Το θεωρητικό μέρος κλείνει με τις πηγές χρηματοδότησης των περιβαλλοντικών έργων και τις εμπειρίες των Ευρωπαϊκών χωρών από την εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος της Local Agenda 21.

Στο πρακτικό μέρος έχουμε, πλέον, την εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος στο Δήμο Αμαρουσίου. Προβάλλεται η κατάσταση του Δήμου πριν την εφαρμογή, οι στρατηγικές ανάπτυξης και τα αποτελέσματα.

Από την ανάγνωση αυτής της εργασίας μπορεί ο καθένας μας να συνειδητοποιήσει πόσο σημαντικό είναι να διατηρήσουμε κάποιες ισορροπίες στην συμπεριφορά μας ώστε να μην ζημιώνουμε το περιβάλλον. Οι ισορροπίες στην συμπεριφορά μας επιτυγχάνεται όταν οι δράσεις μας δεν προκαλούν την διαταραχή του οικοσυστήματος. Να μην αδιαφορούμε για τον φυσικό κόσμο που μας περιβάλλει και να αντιληφθούμε τον σημαντικό ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην πρόληψη της φυσικής καταστροφής.

Ολοκληρώνοντας τον πρόλογό μου θα ήθελα να ευχαριστήσω, με όλη την δύναμη της ψυχής μου, την καθηγήτριά μου, κα Αλεξανδροπούλου Σταυρούλα που με βοήθησε στην αποπεράτωση αυτής της προσπάθειας. Οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην φίλη μου Ιωάννα Παπαβασιλείου για την ψυχική υποστήριξη καθώς επίσης και στους γονείς μου Ιωάννη και Χρυσούλα που με έκαναν να νιώσω αυτή την ικανοποίηση.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών οι επιστημονικές έρευνες προσέφεραν άφθονα δεδομένα που δείχνουν την αυξανόμενη υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Οι διαπιστώσεις αυτές συνετέλεσαν στην βαθμιαία συνειδητοποίηση ότι η οικονομική ανάπτυξη έχει κάποια όρια που προσδιορίζονται από το πεπερασμένο περιβάλλον του πλανήτη. Το ότι τα πάντα μπορούν να γίνουν εάν διαθέτουμε «αρκετή ενέργεια και τεχνολογία», άρχισε να αμφισβητείται από το γεγονός ότι η υπέρμετρη χρήση και των δυο μπορεί να δημιουργήσει παρενέργειες. Η ύπαρξη ορίων στη μεγέθυνση της ανθρώπινης δραστηριότητας υποστηρίχθηκε με αντικειμενικά επιχειρήματα σχετικά με τον παγκόσμιο πληθυσμό, τους φυσικούς πόρους, τους δείκτες ρύπανσης από την περίφημη μελέτη της λέσχης της Ρώμης, το 1971. Η συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον στη Στοκχόλμη (1972) υπήρξε η αφετηρία μιας σειράς δραστηριοτήτων με στόχο την προστασία του παγκόσμιου περιβάλλοντος.

Η παγκόσμια επιτροπή για το περιβάλλον και την ανάπτυξη με τη γνωστή μελέτη «το κοινό μας μέλλον» (1987) προέβαλε την έννοια της αειφορίας ως μια σύγχρονη απάντηση στο πρόβλημα των υλικών ορίων της οικονομικής μεγέθυνσης.

Έτσι η μέριμνα για το περιβάλλον άρχισε σιγά-σιγά να εμφανίζεται στην πολιτική σκηνή. Η περιβαλλοντική καταστροφή απαιτούσε άμεση αντιμετώπιση, νέες αντιλήψεις και στρατηγικές αντιμετώπισής της.

«Απαιτούνται λύσεις σύγχρονες, ανθεκτικές στο χρόνο, λύσεις οικολογικά αποδεκτές, λύσεις με νέες τεχνολογίες φιλικές στο περιβάλλον. Λύσεις που θα συνδέονται άρρηκτα με το Περιβάλλον, τη Δημόσια Υγεία,

την Οικονομία, την Τοπική Ανάπτυξη, τον Πολιτισμό και την Ανθρώπινη Ζωή σε Ανθρώπινες Πόλεις και Οικισμούς»¹

Η καινούρια αντίληψη επικεντρώνεται στην ανεύρεση στρατηγικής ανάπτυξης με σκοπό την αειφόρο-βιώσιμη ανάπτυξη.

Η **αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη** είναι μια έννοια σχετικά ασαφής, η οποία όμως αποτελεί ένα δυναμικό σύνθημα και ένα χρήσιμο εργαλείο για την κριτική των διαφόρων αναπτυξιακών επιλογών .

Ο δήμος Αμαρουσίου στα πλαίσια αυτής της αντίληψης εφάρμοσε το πιλοτικό πρόγραμμα Local Agenda 21 βελτιώνοντας την εικόνα του. **Σημαντική ήταν σε αυτήν την προσπάθεια η συμμετοχή των πολιτών όπου με την ευαισθητοποίησή τους βοήθησαν στην ολοκλήρωσή του.**

Κι άλλοι δήμοι ακολούθησαν αυτή την στρατηγική όπως ο δήμος Καρδίτσας και Λαυρίου

Η επιτυχία του προγράμματος ήταν και θα είναι αποτέλεσμα της ευαισθητοποίησης, της ενεργοποίησης και της συμμετοχής ΟΛΩΝ μας.

---

¹ Κ.Λαλιώτης (Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
(ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ)

1.ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η προστασία του περιβάλλοντος εξελίχθηκε σε διεθνές ζήτημα τον Ιούνιο του 1972 στη Στοκχόλμη όπου έχουμε την Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον. Σε κείμενό της αναφέρεται ότι η προστασία και η βελτίωση του περιβάλλοντος επηρεάζουν την ευημερία των λαών και την οικονομική ανάπτυξη όλου του κόσμου. Επίσης επισημαίνεται ότι τα περιβαλλοντικά προβλήματα είναι αποτέλεσμα της υπανάπτυξης και στο λάθος τρόπο προσέγγισης της ανάπτυξης στις χώρες αυτές οι οποίες ωθούν την ανάπτυξη αδιαφορώντας για τις συνέπειές της στο περιβάλλον.

Το 1975 η συνέχεια δίνεται με την τελική πράξη της συνδιάσκεψης όπου πραγματοποιήθηκε στο Ελσίνκι. Στην τελική πράξη της συνδιάσκεψης διατυπώνεται ότι: «η προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος καθώς και η προστασία της φύσης και η ορθολογική διαχείριση των φυσικών της πόρων, προς το συμφέρον των παρούσων και μελλουσών γενεών, αποτελεί μια πολύ σημαντική υποχρέωση των Κρατών για την εξασφάλιση της ποιότητας ζωής των λαών τους και της οικονομικής ανάπτυξης».

Ένα πρώτο βήμα, ως αποτέλεσμα της προσπάθειας αυτής, έχουμε το 1986 με την υιοθέτηση της ενιαίας ευρωπαϊκής πράξης (η συνθήκη αυτή τροποποιήθηκε το 1992 με την συνθήκη του Μαάστριχτ). Η βιώσιμη ανάπτυξη στο σημείο αυτό αναγορεύεται σε θεμελιώδη νόμο της ΕΕ:

⇒ ενσωματώνεται το περιβάλλον στις άλλες κοινοτικές πολιτικές

⇒ προσδίδεται στις δράσεις που αναλαμβάνονται σε θέματα του περιβάλλοντος ίδια νομική βάση

- ⇒ καθιερώνονται οι τέσσερις βασικές αρχές δράσεις:
- η πρόληψη,
  - η επανόρθωση την πηγή,
  - η βασική αρχή ότι ο ρυπαίνων πληρώνει
  - και τέλος η βασική αρχή της επικουρικότητας όσον αφορά τις διατάξεις τις σχετικές με το περιβάλλον.
- ⇒ Θεσπίζεται η αρχή της λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία για τις αποφάσεις εκείνες στα περιβαλλοντικά ζητήματα που συνδέονται με την εσωτερική αγορά.

Το 1987 η αναφορά της Παγκόσμιας Επιτροπής για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, η ονομαζόμενη Bruntland Report, κάνει λόγο για την ανθρώπινη δραστηριότητα, οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική η οποία επιτυγχάνει ή αποτυγχάνει ανάλογα με την θετική ή αρνητική σχέση μεταξύ κοινωνίας και φυσικού κόσμου. «**Η ανάπτυξη είναι πραγματική μόνο αν προάγει την ποιότητα της ζωής**». Στο σημείο αυτό η βιώσιμη ανάπτυξη προσδιορίζεται ως «**η ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της παρούσας γενεάς χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλουσών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες**».²

Το 1992 στο παγκόσμιο συνέδριο για το περιβάλλον και την ανάπτυξη με τίτλο «**The Earth summit**» στο Ρίο, αρχηγοί 175 χωρών υπέγραψαν ένα έγγραφο 500 σελίδων το **Agenda 21**, στο οποίο καθορίζεται ο τρόπος όπου οι χώρες αυτές θα κινηθούν με στόχο **την βιώσιμη ανάπτυξη**.

Στο πέμπτο πρόγραμμα δράσης της κοινότητας για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη (16.12.1992) ορίζεται ως βασικός άξονας η βιώσιμη ανάπτυξη, δηλαδή η συμβατή με το περιβάλλον ανάπτυξη. Στο

² Γλυκερία Σιούπη «Βιώσιμη ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος», σελ.77.

πρόγραμμα αυτό ορίζεται ως βασικός στόχος η βελτιωμένη και συνεχής ευημερία όλων των πολιτών της. Διακηρύσσεται ρητά ότι όλες οι κοινοτικές πολιτικές είναι αλληλοεξαρτώμενες και ο έσχατος περιοριστικός παράγοντας για τη συνεχή αποτελεσματικότητα και ανάπτυξη είναι το επίπεδο ανοχής του φυσικού περιβάλλοντος.

Στόχος αυτής της στρατηγικής είναι η μετατροπή όλων των προτύπων ανάπτυξης της κοινότητας, έτσι ώστε να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη. Οι απαιτήσεις της περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να ενσωματωθούν στον ορισμό και την εφαρμογή των άλλων κοινοτικών πολιτικών, όχι μόνο χάριν του περιβάλλοντος αλλά και χάριν της συνεχούς αποτελεσματικότητας αυτών των άλλων πολιτικών³.

Οι πέντε βασικές αρχές της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής:

- ο **Η αρχή της προφύλαξης**: νέα αρχή που διατυπώθηκε στην συνθήκη του Μάαστριχτ, επιτρέπει στα κράτη να αναλάβουν δράση χωρίς να αναμένουν να έχουν θεμελιωθεί επιστημονικά όλες οι απαιτούμενες αποδείξεις, όταν οδηγούνται στο συμπέρασμα ότι υφίσταται συγκεκριμένος κίνδυνος για το περιβάλλον, αυτή η αρχή αποτελεί επέκταση της αρχής της πρόληψης.
- ο **Η αρχή της πρόληψης** : η κοινότητα δίνει πλέον το προβάδισμα στα μέτρα εκείνα που επιτρέπουν να αποφευχθούν συγκεκριμένες ζημιές για το περιβάλλον, ακριβώς επειδή έχουν μικρότερο οικονομικό κόστος και επειδή ορισμένες ζημιές που προκαλούνται μπορεί να αποδειχθούν ανεπανόρθωτες.
- ο **Η αρχή της επανόρθωσης στην πηγή**: τα οικολογικά προβλήματα πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά

³ Γλυκερία Σιούπη «Βιώσιμη ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος», σελ.-77

προτεραιότητα εκεί όπου εμφανίζονται, για να αποφεύγεται το φαινόμενο κάποιο κράτος μέλος να «εξάγει» τα ζημιογόνα περιβαλλοντικά στοιχεία του σε κάποιο άλλο κράτος (για παράδειγμα με την μεταφορά των αποβλήτων του σε κάποιο τρίτο κράτος).

- ο **Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»:** ο ρυπαίνων επιβαρύνεται με τα έξοδα που προκαλούν τα μέτρα πρόληψης και εξάλειψης των οχλήσεων.
- ο **Η αρχή της επικουρικότητας:** τα μέτρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να περιορίζονται αποκλειστικά και μόνο σε εκείνα τα μέτρα που δικαιολογούν τις παρεμβάσεις σε κοινοτικό επίπεδο⁴.

«Στην Ευρωπαϊκή Διάσκεψη κορυφής, στις 11-12 Δεκεμβρίου 1993 υπογράφηκε η Λευκή βίβλος της επιτροπής για την ανάπτυξη, τον Ανταγωνισμό και την απασχόληση. Ήδη στο προοίμιό της ορίζεται ως στόχος η ενθάρρυνση του διαλόγου και η ενίσχυση στην λήψη αποφάσεων σε αποκεντρωμένο, εθνικό ή κοινοτικό επίπεδο, προκειμένου να μπούν τα θεμέλια για την βιώσιμη ανάπτυξη των Ευρωπαϊκών οικονομιών, ώστε να αντέξουν το διεθνή ανταγωνισμό.

Το κεφάλαιο 10 της Λευκής Βίβλου είναι αφιερωμένο στις «σκέψεις για ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο», αυτό της Βιώσιμης ανάπτυξης. Το υπάρχον αναπτυξιακό μοντέλο χαρακτηρίζεται από την μη-αξιοποίηση των εργασιακών πόρων και την υπερεξάντληση των περιβαλλοντικών πόρων. Η καινούρια πολιτική πρέπει να δώσει ουσιαστικές απαντήσεις στο πως θα μειωθεί η ρύπανση και πως θα βελτιωθεί η ποιότητα ζωής. Η πολιτική αυτή προϋποθέτει την αντιστροφή της παρούσας αρνητικής σχέσης μεταξύ της «κλασικής» οικονομικής ανάπτυξης και της αυξημένης ρύπανσης. Ο καινούριος δε

⁴« Πρόγραμμα ενημέρωσης του Ευρωπαίου πολίτη», 1992, σελ.2

ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνωρίζεται ρητά ως αυτός που θα πραγματοποιήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία είναι πλέον ενσωματωμένη στην καθολική της αποστολή.

Στην παγκόσμια συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, στο Ρίο, το καλοκαίρι του 1992, η αρχή της Βιώσιμης ανάπτυξης περιλαμβάνεται στο κείμενο των Αρχών. Στο κεφάλαιο 10 της Agenda-21, η βιώσιμη ανάπτυξη προσδιορίζεται αφενός από την ανάγκη διατήρησης και προστασία του περιβάλλοντος και αφετέρου από την θεμιτή ανάγκη των αναπτυσσόμενων κρατών να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο επίπεδο ζωής στους λαούς τους. Η δυσκολία πραγματοποίησης της αρχής της Βιώσιμης ανάπτυξης εντοπίζεται στην εσωτερική αντίφαση, που αυτή περιέχει: η οικονομική ανάπτυξη μεταβάλλει αναπόφευκτα το περιβάλλον, όπως ακριβώς και η απόλυτη προστασία του περιβάλλοντος αναπόφευκτα αναστέλλει την οικονομική πρόοδο. Περιεχόμενο της Βιώσιμης ανάπτυξης είναι ακριβώς η υπέρβαση αυτής της εγγενούς αντίφασης. Στη διακήρυξη του Ρίο, η Βιώσιμη ανάπτυξη προσδιορίζεται ως «η ανάπτυξη εκείνη, η οποία πρέπει να ικανοποιεί εξίσου τις αναπτυξιακές και περιβαλλοντικές ανάγκες της παρούσας και των μελλουσών γενεών⁵».

---

⁵ Γλυκερία Σιούτη «Βιώσιμη ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος», σελ-78

2. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ ΜΕΧΡΙ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ: ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ⁶

Με την καθιέρωση από το 1992 και μετά της έννοιας της «αειφόρου ανάπτυξης» σε κοινοτικό επίπεδο, παγιώθηκαν οριστικά οι δεσμοί μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και του περιβάλλοντος. Απόρροια της έννοιας αυτής που πρωτοεμφανίστηκε στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών είναι ότι πρέπει να επικρατήσουν μέτριοι ρυθμοί ανάπτυξης που θα σέβονται το περιβάλλον, για να εξασφαλισθεί η επιβίωση των οικοσυστημάτων. Με την συνθήκη του Μαάστριχτ, η βασική έννοια της «αειφόρου» ανάπτυξης τοποθετείται πλέον στο επίκεντρο της αποστολής που καλείται να εκπληρώσει η Ευρωπαϊκή Ένωση και το πέμπτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον με τίτλο «Στόχος η αειφορία» (1992-2000) αποτελεί ορόσημο που σηματοδοτεί την αποφασιστική στροφή στην Ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική. Το πρόγραμμα ευνοεί την εφαρμογή της συνολικής Ευρωπαϊκής προσέγγισης και δίνει ιδιαίτερο βάρος:

- ο στον επιμερισμό των ευθυνών με την ευρύτερη συμμετοχή των διαφόρων παραγόντων της κοινωνικής και οικονομικής ζωής, αλλά και στην τακτική εποπτεία και παρακολούθηση,
- ο στη συμπληρωματικότητα των λειτουργικών χρηματοδοτικών μηχανισμών και των νομοθετικών μέτρων.

Παράλληλα ενσωματώνει τη διάσταση «περιβάλλον» σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές με επίκεντρο:

- » πέντε θεματικούς τομείς-κλειδιά, με τον μεγαλύτερο περιβαλλοντικό αντίκτυπο: τη βιομηχανία, την ενέργεια, τις μεταφορές, την γεωργία και τον τουρισμό.

⁶ «Πρόγραμμα ενημέρωσης του Ευρωπαίου πολίτη», 1997,σελ-2

- » **επτά ειδικότερους θεματικούς τομείς:** τις κλιματικές αλλαγές, την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, το περιβάλλον των αστικών περιοχών, τις παράκτιες ζώνες, την διαχείριση των αποβλήτων, την διαχείριση των υδάτινων πόρων και την προστασία της φύσης.
- » **τρία ευαίσθητα θεματικά πεδία,** που συνεπάγονται «τη διαχείριση κινδύνων»: τους βιομηχανικούς κινδύνους, την πυρηνική ασφάλεια και την προστασία από την ραδιενέργεια, την πολιτική Άμυνα και τα κατεπείγοντα περιβαλλοντικά περιστατικά.

Οι δυο εκθέσεις που εκπονήθηκαν, δηλαδή η έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (Νοέμβριος 1995) και η έκθεση προόδου της Ευρωπαϊκής επιτροπής για την εφαρμογή του πέμπτου προγράμματος δράσης (Ιανουάριος 1996) ακολουθήθηκαν από το σχέδιο απόφασης του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου, αναφορικά με το συμπληρωματικό πρόγραμμα δράσης, στόχος του οποίου είναι να επιταχυνθεί η υλοποίηση του πέμπτου προγράμματος δράσης και η «αειφόρος» οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Η ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το προαναφερόμενο πρόγραμμα δράσης, τον Ιανουάριο του 1996. Στο πρόγραμμα αυτό καθορίζονται πέντε πρωταρχικές κατευθύνσεις:

- ★ η ενίσχυση της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος στις άλλες πολιτικές της ένωσης,
- ★ η διεύρυνση του συνολικού φάσματος των μηχανισμών που έρχονται να συμπληρώσουν τα νομοθετικά μέτρα,
- ★ ο έλεγχος της υλοποίησης και της εφαρμογής της νομοθεσίας,
- ★ η εφαρμογή μέτρων ευαισθητοποίησης και επικοινωνίας,
- ★ η ενίσχυση του ρόλου της Ένωσης σε διεθνές επίπεδο.

3. Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Το Νοέμβριο του 1986 στον ποταμό Ρήνο μετά από έκρηξη που προκλήθηκε στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις κοντά στην Βασιλεία εκρέουν 30 τόνοι χημικών προϊόντων προκαλώντας τις επόμενες μέρες καταστροφή της χλωρίδας και της πανίδας σε Ολλανδία, Γαλλία και Γερμανία. Η έκρηξη του πυρηνικού αντιδραστήρα στο Τσερνόμπιλ προκάλεσε πανευρωπαϊκή αναστάτωση για τις συνέπειες που θα προκληθούν τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Αλλά μήπως δεν προκάλεσαν ανησυχία οι τεράστιες πετρελαιοκηλίδες στα ανοιχτά των ακτών του Ατλαντικού ωκεανού και των Νήσων Σέτλαντ, οι όξινες βροχές ή και το ραδιενεργό νέφος που πλήττει ακόμη και την χώρα μας; Όλα αυτά τα ατυχήματα μας υπενθυμίζουν συνεχώς ότι η καταστροφή δεν έχει σύνορα και ότι η αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων έχει υπερεθνική διάσταση. Τα ερωτήματα που μας γεννιούνται είναι: πως είναι δυνατό να συμφιλιωθούν το περιβάλλον και η οικονομική ανάπτυξη; Πώς η Ευρωπαϊκή ένωση έδρασε μετά την υπογραφή της Local agenda 21; Ποιοι ήταν οι μηχανισμοί που εφάρμοσε στα πλαίσια της περιβαλλοντικής πολιτικής;

Μπορούμε να υποστηρίξουμε πως η οικονομική ανάπτυξη μπορεί να συμφιλιωθεί με το περιβάλλον **μόνο** εάν σταματήσει στο σημείο εκείνο που η πιο πέρα ανάπτυξή της θα προκαλέσει περιβαλλοντική καταστροφή. Καθένας μπορεί να φανταστεί τις συνέπειες που θα έχει η **επέκταση** ενός εργοστασίου ή η **αύξηση** της παραγωγής του σε μια κοινωνία. Η εκπομπή ρύπων είναι προφανές ότι θα ταράζουν την ισορροπία του οικοσυστήματος και θα προκαλέσουν περιβαλλοντική καταστροφή. Μια θετική κίνηση προς το περιβάλλον, χωρίς βέβαια να μεταβληθεί η δράση της εργοστασιακής μονάδας είναι η τοποθέτηση

φίλτρων στις εγκαταστάσεις ή η λήψη άλλων μέτρων ανάλογα με την φύση του προβλήματος.

Ένα ανάλογο πρόβλημα είχε δημιουργηθεί και στην Γερμανία που είναι κατά βάση βιομηχανική χώρα. Τα μέτρα που λήφθηκαν ήταν ριζικά., ιδιαίτερα μετά την υπογραφή της local agenda 21. Τα εργοστάσια μεταφέρθηκαν στο εξωτερικό σε μορφή λιγότερο ζημιογόνα για το περιβάλλον. Κάτι ανάλογο έγινε και με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Κάθε μια δημιούργησε την δική της περιβαλλοντική πολιτική και έδωσε λύσεις στα δικά της προβλήματα προσεγγίζοντας την συμφιλίωση της οικονομικής ανάπτυξης με το περιβάλλον.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ενδυναμώνοντας την κατεύθυνση αυτή εφάρμοσε κάποιους μηχανισμούς. Οι μηχανισμοί αυτοί είναι:⁷

- **Ενίσχυση της πληροφόρησης για τα περιβαλλοντικά δεδομένα:** τυποποίηση των φυσικών δεδομένων (για το νερό, τις εκπομπές ρύπων, τα απόβλητα κ.ο.κ.) για σκοπούς σύγκρισης και ένταξής τους στο μελλοντικό ολοκληρωμένο ευρετήριο των εκπεμπόμενων ρύπων, συνυπολογισμός των περιβαλλοντικών δεδομένων στις στατιστικές για τον εκάστοτε κλάδο (ενέργεια, γεωργία, δασοκομία, βιομηχανία, μεταφορές), συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών δεδομένων οικονομικής φύσης (κλάδος των πράσινων βιομηχανιών, δαπάνες για περιβαλλοντικούς σκοπούς), δημιουργία Ευρωπαϊκού Οργανισμού του Περιβάλλοντος,
- **την αξιολόγηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον:** με μια κοινοτική οδηγία το 1985 καθιερώνεται η διαδικασία συστηματικής αξιολόγησης των περιβαλλοντικών ζημιών που προκαλούνται από την υλοποίηση συγκεκριμένων έργων. Κατά την πρόσφατη αναθεώρησή της

---

⁷ «Πρόγραμμα ενημέρωσης του Ευρωπαίου πολίτη», 1997,σελ-3

διευκρινίστηκε ότι η αξιολόγηση αυτή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη πριν από την έγκριση των προαναφερόμενων έργων ή προγραμμάτων ανάπτυξης που τίθενται σε εφαρμογή στα κράτη μέλη. Με τις πρόσφατες διατάξεις απαιτούνται για παράδειγμα διασυννοριακές διαβουλεύσεις για την κατασκευή εγκαταστάσεων όπως οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής, οι μονάδες καύσεις επικίνδυνων αποβλήτων ή οι εγκαταστάσεις αποψίλωσης⁸ μεγάλων εκτάσεων. Η επιτροπή υπέβαλε τον Δεκέμβριο του 1996 σχέδιο οδηγίας με το οποίο καθίσταται επίσης υποχρεωτική η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων πριν από την έγκριση αναπτυξιακών προγραμμάτων και σχεδίων,

- **την ανάπτυξη μεθόδων διοικητικής διαχείρισης που σέβονται το περιβάλλον** στις τοπικές, περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς διοικήσεις, τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα (αναφέρουμε για παράδειγμα την επιλογή των αυτοκινήτων οχημάτων και του εξοπλισμού, τη διαχείριση των αποβλήτων, την προώθηση της χρήσης ανακυκλωμένου χαρτιού),
- **την καθιέρωση οικολογικών κινήτρων:**
  - ⇒ Το οικολογικό σήμα, απονέμεται στα προϊόντα εκείνων των επιχειρήσεων που επέλεξαν να ενσωματώσουν το σεβασμό του περιβάλλοντος στη στρατηγική τους.
  - ⇒ Ο οικολογικός ή περιβαλλοντικός έλεγχος, αφορά τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις που ενσωματώνουν τα πρότυπα προστασίας του περιβάλλοντος στις διαδικασίες παραγωγής τους.

⁸ αποψίλωση :είναι το καθάρισμα του εδάφους από χόρτα.

4. ΜΟΡΦΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Α. ΣΠΕΠ: Σύστημα Παρακολούθησης και Ελέγχου του Περιβάλλοντος

Η Local Agenda 21 μετά την υπογραφή της εφαρμόστηκε σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως είναι η Αγγλία, η Γερμανία, η Φιλανδία, χώρες δηλαδή που αντιμετώπιζαν τεράστια περιβαλλοντικά προβλήματα. Η Ένωση προκειμένου να μπορεί να ελέγχει και να παρακολουθεί την εξέλιξη της περιβαλλοντικής πολιτικής που είχε διαμορφώσει κάθε χώρα «δημιούργησε» το ΣΠΕΠ.

«Το ΣΠΕΠ είναι ένα εθελοντικό σύστημα το οποίο επιτρέπει στις αρχές να καταγράψουν ολόκληρη τη λειτουργία τους ή μεμονωμένες λειτουργικές μονάδες. Έχει επίσης το πλεονέκτημα να καθοδηγήσει την οριζόντια ολοκλήρωση των υπηρεσιών του Συμβουλίου»⁹

Αυτό το σύστημα έχει σκοπό να βοηθήσει τις τοπικές αρχές να υιοθετήσουν μια συγκεκριμένη και ολοκληρωμένη περιβαλλοντική πολιτική και είναι προσαρμοσμένο σε κάθε επιμέρους τοπική αρχή. «Προσφέρει ένα πολύτιμο πλαίσιο για την θεμελίωση ενός συνεκτικού και διαφανούς συστήματος με ένα υψηλό προφίλ, απόλυτη αξιοπιστία και διαρκή δυνατότητα δημοσιότητας», επισήμανε ο G.Bell.

Σε αντίθεση με τις παραδοσιακές μορφές το ΣΠΕΠ:

- Είναι αναγνωρισμένο σε ολόκληρη την Ευρώπη
- Δίνει την δυνατότητα στις αρχές να πληροφορούν εκείνους που εκπροσωπούν για τα επιτεύγματά τους.

Αυτοί είναι και οι λόγοι που εμπιστεύονται το σύστημα αυτό οι τοπικές αρχές στο Ηνωμένο Βασίλειο (40% απ' όλη την επικράτεια).

---

⁹ Εισήγηση του Graeme Bell (Δ/ντή του Οργανισμού Αστικού και περιφερειακού Σχεδιασμού, UK) στο συνέδριο 25&26/5/98 στο Divani Caravel

Υπάρχουν *επτά βήματα* που πρέπει μια λειτουργική μονάδα ή τοπική αρχή να τηρήσει στα πλαίσια αυτού του συστήματος:

- 1) η τοπική αρχή ή η λειτουργική μονάδα πρέπει να έχει μια περιβαλλοντική πολιτική, που να αναγνωρίζει τις επιπτώσεις της στο περιβάλλον. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να μην αντίκειται στη σχετική νομοθεσία και παράλληλα να αποσκοπεί σε μια συνεχή βελτίωση του περιβάλλοντος.
- 2) Μια πλήρη ανασκόπηση των επιδράσεων στο περιβάλλον όλων των ενεργειών των αρχών ή των μονάδων. Όχι μόνο τις άμεσες επιπτώσεις του Συμβουλίου, όπως η ενέργεια και η χρήση του χαρτιού, αλλά και τις έμμεσες επιδράσεις, συχνά θετικές, σχετιζόμενες με τον σχεδιασμό, την πολιτική και την παροχή υπηρεσιών. Ο βασικός σκοπός είναι να προσδιορίσει εκείνες τις επιδράσεις, που έχουν μεγάλη σημασία ώστε να απαιτείται ειδικός τρόπος διαχείρισης, πριν από κάθε ενέργεια. Είναι αυτές ακριβώς οι σημαντικές επιπτώσεις που μπορούν να ελεγχθούν από την υπόλοιπη διαδικασία του ΣΠΕΠ. Για παράδειγμα, ένας Δήμος εξετάζει κάθε αντικείμενο που αγόρασε για να διαπιστώσει μήπως υπήρχε μία περισσότερο φιλική προς το περιβάλλον εναλλακτική επιλογή. Επίσης εξετάζουν προσεκτικά όλη την περιβαλλοντική πολιτική των προμηθευτών τους.
- 3) Το περιβαλλοντικό πρόγραμμα που αναπτύσσει μια τοπική κοινωνία θα πρέπει να μπορεί να αξιολογηθεί. Για να το πετύχει αυτό μια «κοινωνία» θα πρέπει να θέτει ποσοτικοποιημένους στόχους για την διαχείριση σημαντικών ενεργειών και να αποκαλύπτει τα μέσα με τα οποία θα πραγματοποιηθούν οι στόχοι αυτοί.

- 4) Το σύστημα διαχείρισης θα καθιερώνει λειτουργικές διαδικασίες και ελέγχους για να διασφαλίζει την επιτυχημένη εφαρμογή της πολιτικής και του προγράμματος. Πρέπει να οικοδομήσει το περιβάλλον μέσα στις υπάρχουσες διαχειριστικές δομές.
- 5) Το επόμενο βήμα είναι ο έλεγχος. Δίνει την δυνατότητα να εξεταστεί το πόσο η απόδοση ανέρχεται στο βαθμό που προβλέπεται από την πολιτική και τους προγραμματικούς στόχους. Ο έλεγχος παρέχει την απαραίτητη πληροφόρηση για τον έλεγχο των διαχειριστικών συστημάτων και μετρά τις συγκεκριμένες βελτιώσεις.
- 6) Το έκτο βήμα είναι η δημοσιότητα. Η ανάγκη για μια δημόσια δήλωση είναι ένα από τα μοναδικά χαρακτηριστικά του LA ΣΠΕΠ. Η δήλωση αυτή πρέπει να περιγράφει τις σημαντικές περιβαλλοντικές επιδράσεις και να μετρά την πρόοδο σε σχέση με τους στόχους. Αποτελεί την ευκαιρία να δημοσιοποιούνται τα επιτεύγματα.
- 7) Το τελευταίο βήμα είναι η αντικειμενική επιβεβαίωση της συμφωνίας με το σύστημα. Το πλεονέκτημα για το Δήμο είναι ότι προσδίδει αυξημένη αξιοπιστία στα επιτεύγματά του. Η εγκυρότητα και η χρήση του λογότυπου ΣΠΕΠ φανερώνει δημόσια μια υποχρέωση του Συμβουλίου στη LA-21. Αυτό που διαφοροποιεί το ΣΠΕΠ είναι τα τελευταία βήματα, που δίνουν στις αρχές το κλειδί και την δυνατότητα να επωφεληθούν από την δημόσια και επιβεβαιωμένη αξιοπιστία, που αποτελεί τον λόγο για τον οποίο τόσο πολλοί Δήμοι προσπαθούν να εγγραφούν σε αυτό.

Β. Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ(ΕΟΠ)

Αποστολή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, που εδρεύει στην Κοπεγχάγη και που έχει αρχίσει να λειτουργεί από το 1994 είναι μεταξύ άλλων :

- ⇒ η παροχή τεχνικών, επιστημονικών και οικονομικών στοιχείων στα κράτη μέλη και σε τρίτες χώρες με σκοπό την επεξεργασία και την εφαρμογή των συγκεκριμένων μέτρων και της νομοθεσίας στα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος,
- ⇒ η συμβολή στην κατάρτιση ενός ευρωπαϊκού χάρτη, στον οποίο θα προσδιορίζονται οι περιοχές περιβαλλοντικού κινδύνου και ο τύπος εγκατάστασης των σταθμών παρακολούθησης,
- ⇒ η συγκρότηση ενός κοινοτικού δικτύου πληροφόρησης και παρακολούθησης του εδάφους, του ατμοσφαιρικού αέρα και των υδάτων, καθώς και ενός συστήματος άμεσης πληροφόρησης για τις πυρκαγιές των δασών και για την όξινη βροχή.

Για την διεκπεραίωση αυτής της αποστολής έχουν συσταθεί:

- ⇒ το Ευρωπαϊκό δίκτυο ενημέρωσης και παρατηρήσεων για το περιβάλλον (EIONET) το οποίο απαρτίζεται από ειδικευμένους φορείς και εμπειρογνώμονες,
- ⇒ πολυάριθμα θεματικά κέντρα τα οποία, έχοντας συνάψει σχετικές συμβάσεις με τον ΕΟΠ, εργάζονται σε ποικίλα θεματικά πεδία, όπως για παράδειγμα οι εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων, τα εσωτερικά ύδατα κ.ο.κ. η συγκεντρωτική διαχείριση της βάσης δεδομένων του περιβαλλοντικού προγράμματος NATURA 2000

ανατέθηκε τον Μάιο του 1996 στο θεματικό κέντρο για την διατήρηση της φύσης.

Γ. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Το καθεστώς απονομής του οικολογικού σήματος, που εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 1992, καλύπτει όλα εκείνα τα προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων και των εισαγόμενων στην Ένωση προϊόντων, που δεν προκαλούν σοβαρή ζημία στο περιβάλλον κατά την διάρκεια του κύκλου ζωής τους, από το στάδιο της πρώτης ύλης έως την τελική διάθεση των αποβλήτων. Η εφαρμογή του συστήματος είναι προαιρετική: εναπόκειται στον κατασκευαστή ή τον εισαγωγέα να ζητήσει την απονομή του οικολογικού σήματος για τα προϊόντα που κατασκευάζει. Το οικολογικό σήμα είναι εύκολα αναγνωρίσιμο από τον καταναλωτή: σχηματίζεται από ένα λουλούδι που έχει δώδεκα άστρα με το ευρωπαϊκό «Ε» στο κέντρο του. Το σύστημα απονομής αυτού του σήματος είναι σήμερα υπό αναθεώρηση.

Το κοινοτικό σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου (EMAS) προβλέπει την προαιρετική συμμετοχή των επιχειρήσεων στο σύστημα οικολογικού ελέγχου και τέθηκε σε ισχύ τον Απρίλιο του 1995. Οι βιομηχανικές μονάδες που επιθυμούν να εγγραφούν –και να φέρουν το αντίστοιχο έμβλημα στους τοίχους των εγκαταστάσεών τους ή στα επιστολόχαρτά τους (αλλά όχι στα προϊόντα τους) –οφείλουν να υποβάλουν προς επαλήθευση τις πολιτικές τους, τα συστήματα διαχείρισης και τις διαδικασίες του περιβαλλοντικού ελέγχου. Η σχετική επαλήθευση διενεργείται από εγκεκριμένους ανεξάρτητους ελεγκτές. Σήμερα περισσότερες από 100 βιομηχανικές εγκαταστάσεις –οι περισσότερες από τις οποίες έχουν την έδρα τους στην Γερμανία –έχουν εγγραφεί στο κοινοτικό σύστημα οικολογικού ελέγχου.

5. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – L.A.21

Η βιώσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη επέρχεται μετά από μια μακροχρόνια διαδικασία η οποία απαιτεί την εφαρμογή μιας πολιτικής με θέμα την ανάπτυξη που είναι φιλική με το περιβάλλον. Για την πολιτική αυτή απαιτείται, με την σειρά της, η διαμόρφωση στρατηγικής για την σωστή διαχείριση των πόρων του πλανήτη. Η δημιουργία μιας τέτοιας στρατηγικής εξασφαλίζει την διατήρηση του φυσικού κεφαλαίου, τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά, για την παρούσα γενιά αλλά και για την γενιά του μέλλοντος.

Η βιώσιμη ανάπτυξη προσδιορίζεται ως η ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της παρούσας γενεάς, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλουσών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες.

Η στρατηγική αυτή πρέπει να ενσωματωθεί στις πολιτικές των τοπικών αρχών σε συνεργασία με τους πολίτες. Τα προβλήματα που καλείται ν'αντιμετωπίσει είναι: η κλιματική αλλαγή (φαινόμενο του θερμοκηπίου), η όξινη βροχή, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η εξάντληση των φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας, η υπεράντληση και ρύπανση του νερού, η υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, η ρύπανση των ακτών και η διάθεση των αποβλήτων.

Βασική αιτία αυτών των προβλημάτων είναι ότι «είμαστε μια πυκνοκατοικημένη και διαρκώς αστικοποιούμενη κοινωνία με σταθερό αλλά γηράσκοντα πληθυσμό, ο οποίος έχει υψηλούς δείκτες εισοδηματικότητας και κατανάλωσης».¹⁰

¹⁰ Γλυκερία Σιούτη «Βιώσιμη ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος», σελ-80

Φυσικό επακόλουθο είναι οι αυξημένες απαιτήσεις σε υλικά αγαθά και υπηρεσίες. Η υφιστάμενη τεχνολογία για την παραγωγή αυτών των αγαθών δημιουργεί τεράστιο περιβαλλοντικό πρόβλημα. Στο σημείο αυτό λοιπόν οι κυβερνήσεις των κρατών του πλανήτη μεριμνώντας για το σήμερα και προνοώντας για το αύριο καταλήγουν στη σύνταξη του κειμένου του Ρίο το 1992 την «Agenda 21» που μεταξύ άλλων διακηρύσσει την αναβάθμιση του περιβάλλοντος και τη βελτίωση των όρων διαβίωσης των ανθρώπων σε ολόκληρο τον πλανήτη. Σύμφωνα με την «Agenda 21» η βιώσιμη ανάπτυξη δεν μπορεί να επιτευχθεί με τις παραδοσιακές διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Οποιαδήποτε στρατηγική περιβάλλοντος, ακόμη και αν συνοδεύεται από ολοκληρωμένες διαδικασίες σε όλα τα επίπεδα, δεν μπορεί παρά να έχει περιορισμένα και βραχύβια αποτελέσματα, εάν δεν έχει εξασφαλίσει την συμμετοχή των πολιτών. Οι νέες αυτές διαδικασίες συμμετοχής των πολιτών εξασφαλίζονται στο επίπεδο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Για το λόγο αυτό στο κεφάλαιο 28 της Agenda 21 αναγνωρίζεται η σημασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε κάθε χώρα και τις αποδίδονται ταυτόχρονα συγκεκριμένοι ρόλοι και ευθύνες.

«...επειδή τόσα πολλά από τα προβλήματα και τις λύσεις που αναφέρονται στην Agenda 21 έχουν τις ρίζες τους σε τοπικές καθημερινές δραστηριότητες, η συμμετοχή και συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης... Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως το επίπεδο διοίκησης που είναι πιο κοντά στους πολίτες διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των πολιτών για την επίτευξη της αειφορίας. Για τον λόγο αυτό καλούμε κάθε Τοπική Αυτοδιοίκηση να προχωρήσει άμεσα στην υιοθέτηση της Agenda 21 και μέχρι το 1996 να συγκροτήσει τη δική της Τοπική Agenda 21-Local Agenda 21- για

τον σχηματισμό και υλοποίηση των κατάλληλων δράσεων που θα οδηγούν προς την αειφορία με την συμμετοχή όλων των κοινωνικών φορέων».

Τα πιο σημαντικά πεδία δράσης της Τοπικής Αρχής είναι:

- ⇒ Ο χωροταξικός σχεδιασμός για την προστασία περιοχών που προσφέρουν ιδιαίτερο φυσικό κάλλος, ιστορικά κέντρα, μνημεία, αστικοί πολεοδομικοί ιστοί και για την βελτιστοποίηση της ενέργειας και της συγκοινωνίας,
- ⇒ Η οικονομική ανάπτυξη μέσω της διασφάλισης της βιωσιμότητας των αναγκαίων πόρων,
- ⇒ Η ενίσχυση έργων υποδομής, όπως η διαχείριση απορριμμάτων,
- ⇒ Ο έλεγχος της βιομηχανικής ρύπανσης μέσω του ειδικού καθεστώτος στις παραγωγικές μονάδες για μείωση των ρυπογόνων ουσιών,
- ⇒ Ο τρόπος διάθεσης των αποβλήτων (όπως η ανακύκλωση, καύση, ΧΥΤΑ) με απώτερο σκοπό την εξοικονόμηση ενέργειας και πρώτων υλών,
- ⇒ Ο σχεδιασμός της συγκοινωνία ώστε να αποφευχθεί η κυκλοφοριακή συμφόρηση,
- ⇒ Η προώθηση της δημόσιας πληροφόρηση, της σωστής παιδείας και της μετεκπαίδευσης σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος,
- ⇒ Η ύπαρξη εσωτερικής επιθεώρησης ώστε να υπάρχει διαφάνεια στις δραστηριότητές των τοπικών αρχών.

Η **Local Agenda 21** είναι μια συνεχή διαδικασία κατά την οποία ο Δήμος συνεργάζεται με την τοπική κοινωνία προκειμένου να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν από κοινού προγράμματα δράσης για την επίτευξη της αειφορίας.

Η Local Agenda 21 έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- ⇒ Καταρχήν αναγνωρίζει τον πολύ σημαντικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ο Δήμος στην επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης, όχι μόνο επειδή είναι η τοπική αρχή αλλά και γιατί λειτουργεί ταυτόχρονα ως καταναλωτής, προμηθευτής και εργοδότης.
- ⇒ Υποδεικνύει ότι ο καθένας από μας είναι υπεύθυνος σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης και επομένως αν αλλάξουμε συμπεριφορά μπορούμε να συμβάλλουμε λιγότερο ή περισσότερο στην επίτευξή της.
- ⇒ Ενθαρρύνει την συνεργασία όλων των φορέων της τοπικής κοινωνίας και τις συναινετικές διαδικασίες.
- ⇒ Τέλος, η Local Agenda 21 δεν είναι απλά ένα οικολογικό σχέδιο, αλλά ένα **ολοκληρωμένο πρόγραμμα** που εξετάζει περιβαλλοντικά, κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά θέματα για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Πρόκειται, δηλαδή, για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση ανάπτυξης σε μια πολιτισμένη πόλη.

6. ΤΟΠΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Όπως προαναφέραμε για να είναι επιτυχής η εφαρμογή της Local Agenda 21 απαιτείται η ενεργή συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση κατέχει ζωτικό ρόλο στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών γιατί έρχεται σε πιο άμεση επαφή μαζί τους. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να προωθήσει την βιώσιμη ανάπτυξη. Μ' αυτό το σκεπτικό στο κεφάλαιο 28 της Agenda 21 με τίτλο «Η τοπική Αυτοδιοίκηση στηρίζει την Agenda 21» οι τοπικές αρχές ενθαρρύνονται να υιοθετήσουν μια στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης της κοινωνία τους.

Η τοπική Agenda 21 συνδέεται με μια σειρά άλλων πρωτοβουλιών για την βιώσιμη ανάπτυξη όπως:

- 1) Τα Ηνωμένα έθνη έχουν συστήσει την Επιτροπή για την Βιώσιμη ανάπτυξη (CSD) της οποίας κύρια αρμοδιότητα είναι η ενθάρρυνση και η υποστήριξη των κυβερνήσεων για την εφαρμογή της.
- 2) Υποχρεούνται οι κυβερνήσεις των κρατών να παραδίδουν ετήσια αναφορά στην επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τις δράσεις τους που αφορούν την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Η κυβέρνηση της Αγγλίας έχει παρουσιάσει την απαντησή της: «Πρόγραμμα ανάπτυξης; Η στρατηγική της Αγγλίας». Αυτό επιβεβαιώνει την υποστήριξη της κυβέρνησης στην τοπική agenda 21.
- 3) Η ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε το Πέμπτο της περιβαλλοντικό πρόγραμμα Δράσης με τίτλο «Προς την ανάπτυξη». Όπως και η Agenda 21 έτσι και αυτό το πρόγραμμα προωθεί την μείωση της χρήσης ενέργειας καθώς και την μείωση απορριμμάτων. Το παραπάνω πρόγραμμα υποδεικνύει ότι η περιβαλλοντική διάσταση πρέπει να ενσωματωθεί στις πολιτικές που αφορούν κυρίως

την ενέργεια, την βιομηχανία, τις μεταφορές, την γεωργία και τον τουρισμό.

- 4) Το Διεθνές Συμβούλιο για τις Τοπικές Περιβαλλοντικές Πρωτοβουλίες [ICLEI] που συνέταξε το κεφάλαιο 28 της Local Agenda 21 παρήγαγε στη συνέχεια τις κατευθύνσεις για την εφαρμογή της . Το ICLEI δημιουργεί τώρα ένα «μοντέλο προγράμματος της Τοπικής Agenda 21» που συμπεριλαμβάνει 21 δήμους από το βόρειο και νότιο ημισφαίριο.

7. Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (CSD)

Αμέσως μετά τη Διάσκεψη για τον πλανήτη Γη συγκροτήθηκε μια επιτροπή από 53 αιρετούς αντιπροσώπους των κρατών μελών του ΟΗΕ. Η θητεία του κάθε μέλους είναι τριετής. Εκλογές για την κάλυψη κενών θέσεων γίνονται κάθε χρόνο. Σκοπός της ήταν να ενθαρρύνει και να επιβλέψει τη δράση των κυβερνήσεων, των οργανώσεων του ΟΗΕ και άλλων μεγάλων κοινωνικών ομάδων, όπως οι επιχειρηματίες και οι βιομήχανοι, μη κυβερνητικές οργανώσεις καθώς επίσης και άλλοι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών για την υλοποίηση των συμφωνιών στις οποίες κατέληξε η Διάσκεψη.

Η επιτροπή δίνει αναφορά στο οικονομικό και κοινωνικό συμβούλιο και καταθέτει προτάσεις προς την Γενική Συνέλευση. Κάθε χρόνο συνεδριάζει στην Νέα Υόρκη. Εποπτεύει την εφαρμογή της Agenda 21 και λαμβάνει ετήσιες εκθέσεις από Κυβερνήσεις και συμβολές από μεγάλες κοινωνικές ομάδες.

Οι εκθέσεις που υποβάλλουν κάθε χρόνο οι κυβερνήσεις είναι για να εκτιμάται, κατά κύριο λόγο, η πρόοδος αλλά και για να εντοπίζονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι χώρες.

Για να βοηθήσει η Επιτροπή τις χώρες να διατυπώσουν πολιτικές προς την αειφόρο ανάπτυξη η Agenda 21 αναγνωρίζει την ανάγκη για την κατοχύρωση μιας δέσμης δεικτών που είναι διεθνώς αναγνωρισμένοι και διαθέσιμοι σε όλες τις χώρες έως το 2000. Οι κυβερνήσεις, φυσικά επιλέγουν εκείνους που είναι πλέον κατάλληλοι για την τοπική τους κοινωνία. Η εργασία της Επιτροπής έγκειται στην αλλαγή προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης και στην υιοθέτηση πολιτικών περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον καθώς επίσης και στην εκτίμηση των επιπτώσεων των αλλαγών αυτών στις αναπτυσσόμενες περιοχές. Η μεταφορά τεχνολογίας περιβάλλοντος είναι ένας άλλος τομέας όπου η Επιτροπή ενέκρινε πρόγραμμα εργασίας που σχεδιάστηκε

με στόχο την μεγαλύτερη προς καθαρότερες μορφές βιομηχανικής παραγωγής.

Οι θεματικοί τομείς οι οποίοι αντιμετωπίζονται σε συνάρτηση με άλλα θεματικά ζητήματα συμπεριλαμβάνουν: το εμπόριο και το περιβάλλον, τα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης, την καταπολέμηση της φτώχειας, την δημογραφική δυναμική, τους οικονομικούς πόρους και μηχανισμούς, την παιδεία, την επιστήμη, την μεταφορά τεχνολογίας περιβάλλοντος, την τεχνική συνεργασία και την οικοδόμηση νέων δυνατοτήτων, την λήψη αποφάσεων και τις δραστηριότητες μεγάλων κοινωνικών ομάδων.

Η επιτροπή επεκτείνει το πεδίο της Agenda 21 και σε άλλους τομείς με την συνεργασία της Παγκόσμιας Οργάνωσης Εμπορίου (WTO), της Διάσκεψης του ΟΗΕ για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD) και του προγράμματος του ΟΗΕ για το περιβάλλον (UNEP) για να εξασφαλίσει ότι τα θέματα εμπορίου, περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης παρουσιάζουν συνοχή και ότι υποστηρίζονται αμοιβαία.

Ενισχύονται επίσης εργασίες και σε άλλους τομείς, όπως για παράδειγμα το φαινόμενο της λειψυδρίας, όπου έχουν καταγραφεί όλες οι πηγές πόσιμου νερού. Η επιτροπή έχει κάνει έκκληση για πιο συντονισμένες και εστιασμένες προσπάθειες στο ζήτημα της ενέργειας. Το 1994, ίδρυσε ένα Panel για τα δάση ως ένα επικουρικό σώμα, για να μελετηθεί με μεγαλύτερη λεπτομέρεια και να εισηγηθεί σχετικά με την βιώσιμη διαχείριση των παγκόσμιων δασικών πόρων.

8. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ LOCAL AGENDA 21

A. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.

Το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. είναι ο συντονιστής της εφαρμογής της AGENDA 21 στην χώρα μας. Έχει προωθήσει για την αλλαγή στα πρότυπα κατανάλωσης και συμπεριφοράς, Εθνικό Πρόγραμμα Δράσης για εξοικονόμηση ενέργειας στον οικιστικό τομέα: το «Ενέργεια 2001». Το πρόγραμμα αυτό εκπονήθηκε σε συνεργασία όλων των φορέων που εμπλέκονται και αποβλέπει στην προώθηση προδιαγραφών κατασκευής, με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας, την ενσωμάτωση ανανεώσιμων πηγών και την χρησιμοποίηση παραδοσιακών υλικών και τεχνικών ενώ παράλληλα προωθείται νομοθεσία για περιβαλλοντικό σχεδιασμό κτιρίων και οικισμών.

Η χώρα μας έχει εναρμονισθεί με τον κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καθιέρωση οικολογικού σήματος και την απονομή του στα βιομηχανικά προϊόντα τα οποία παράγονται με μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον. Έχει συσταθεί στο Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ ανώτατο συμβούλιο απονομής οικολογικού σήματος, όπου μετέχουν εκπρόσωποι άλλων υπουργείων, η ομοσπονδία ελλήνων βιομηχάνων, η ΓΣΕΕ, οικολογικές οργανώσεις και ο σύνδεσμος καταναλωτών.

Επίσης το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ προωθεί το θεσμό του οικολογικού ελέγχου και οικολογικής διαχείρισης στις βιομηχανίες και στις επιχειρήσεις, όπως προβλέπεται από τον κανονισμό 1836 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Υπουργείο, θέλοντας να ενισχύσει το θεσμό αυτό, ο οποίος είναι εθελοντικός, προωθεί μέσω του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης χρηματοδοτήσεις προγραμμάτων για την εφαρμογή του οικολογικού ελέγχου και διαχείρισης σε κρατικές βιομηχανίες. Η εκπόνηση αυτών των προγραμμάτων θα γίνει με τις Νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις ώστε και η Τοπική Αυτοδιοίκηση να εμπλακεί μέσα σε αυτές τις δραστηριότητες.

Η ΔΕΗ έχει προωθήσει μια σειρά μέτρων για την ορθολογική χρήση ενέργειας από την πλευρά των καταναλωτών: ενημερωτικά φυλλάδια για την χρήση οικιακών συσκευών, διαφημιστική καμπάνια για την ευαισθητοποίηση του κοινού...

Ένας άλλος τομέας είναι η προστασία των δασών. Όλα τα αξιόλογα δάση της χώρας υπόκεινται σε διαχείριση με βάση συγκεκριμένα διαχειριστικά σχέδια. Οι άξονες δράσεις είναι:

- ⇒ Καταπολέμηση εντόμων και μυκήτων,
- ⇒ δασική οδοποιία,
- ⇒ αναδασώσεις,
- ⇒ διευθετήσεις ορεινών υδάτων, και
- ⇒ μέτρα διαχείρισης βοσκοτόπων.

Πραγματοποιούνται δραστηριότητες με στόχο την αποτελεσματική προστασία, οργάνωση και λειτουργία των προστατευμένων περιοχών, δηλαδή των εθνικών δρυμών, των αισθητικών δασών και των διατηρητέων μνημείων.

Ένα άλλο κεφάλαιο είναι οι ωκεανοί, οι θάλασσες και οι ακτές. Στον τομέα παρακολούθησης της ποιότητας του θαλασσιού περιβάλλοντος, πραγματοποιούνται δύο κύρια προγράμματα που συντονίζει και χρηματοδοτεί το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. :

- ⇒ Το πρόγραμμα ελέγχου ποιότητας θαλασσιού περιβάλλοντος, κλειστών κόλπων της Ελλάδας –το MEDPOL- και ανοιχτής θάλασσας, το Αιγαίο και το Ιόνιο.
- ⇒ Το πρόγραμμα παρακολούθησης ποιότητας των νερών κολύμβησης.

Η Ελλάδα δίνει ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των παράκτιων ζωνών και κατά την διάρκεια της Ελληνικής προεδρίας προώθησε την ολοκληρωμένη στρατηγική προστασίας διαχείρισης και οργάνωσης των παρακτίων ζωνών στα πλαίσια της κοινότητας, ενώ το 1995 οργάνωσε

διεθνή συνάντηση για τις παράκτιες ζώνες στην Μεσόγειο, που έγινε στην Σαντορίνη

Για την βιώσιμη ανάπτυξη των οικισμών, στον τομέα του σχεδιασμού των οικισμών και της διαχείρισης χρήσεων γης, οι στόχοι του προγράμματος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. για την πολεοδομική οργάνωση και αναβάθμιση των πόλεων και των οικισμών περιλαμβάνουν:

- ⇒ Ολοκληρωμένη εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδιασμού,
- ⇒ Οργάνωση περιαστικών περιοχών,
- ⇒ Ανάδειξη των κέντρων των πόλεων,
- ⇒ Την πολεοδόμηση και οργάνωση παραγωγικών πάρκων,
- ⇒ Αναβάθμιση προβληματικών περιοχών και εξασφάλιση κοινωνικής συνοχής στα αστικά κέντρα,
- ⇒ προβλέπεται επίσης η δημιουργία δικτύων πόλεων και η ένταξη και συσχέτιση μεσαίων ιστορικών πόλεων σε Ευρωπαϊκά ή Μεσογειακά και βαλκανικά δίκτυα πόλεων,
- ⇒ η αναζωογόνηση του αγροτικού χώρου με την ανάπτυξη ανοιχτών πόλεων,
- ⇒ η αποκέντρωση πολεοδομικών αρμοδιοτήτων και πόρων, και
- ⇒ η θέσπιση και εφαρμογή των ζωνών οικιστικού ελέγχου.

Για την προστασία του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος, έχουν υπογραφεί διεθνείς συμβάσεις, όπως το πρωτόκολλο του Μόντρεαλ, για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος και τη σύμβαση για τις κλιματικές αλλαγές. Έχουν εκπονηθεί εθνικά προγράμματα για την αντιμετώπιση όλων αυτών των θεμάτων ενώ παράλληλα έχει υιοθετηθεί τεχνολογία φιλική προς το περιβάλλον.

Η Ελλάδα έχει δυνατότητες αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ενώ ο νόμος 2244 αριθμίζει θέματα παραγωγικής ηλεκτρικής

ενέργειας και δίνει κίνητρα για παραγωγούς ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

Όσον αφορά την περιβαλλοντική εκπαίδευση προωθείται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Παιδείας, σε συνεργασία μ' όλους τους φορείς, Τοπική Αυτοδιοίκηση και περιβαλλοντικές οργανώσεις. Έχει υπογραφεί ένα πρόγραμμα μεταξύ του Υπουργείου Παιδείας, Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. και Η.Π.Α. σχετικά με το παγκόσμιο δίκτυο GLOBE, που αφορά τη δημιουργία περιβαλλοντικών σταθμών στα σχολεία. Στο πλαίσιο αυτής της συνεργασίας, το Πανεπιστήμιο Αθηνών, σε συνεργασία με τα δύο Υπουργεία, σχεδίασε το πρόγραμμα ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, που έχει στόχο να δημιουργήσει περιβαλλοντικούς σταθμούς σε σχολεία της Ελλάδας, ώστε οι μαθητές να καταγράφουν στοιχεία για το φυσικό τους περιβάλλον, για την γειτονιά τους, για το σχολείο και να ανταλλάσσουν τα στοιχεία αυτά με μαθητές χωρών που συμμετέχουν στο GLOBE, χρησιμοποιώντας το δίκτυο INTERNET. Ήδη 24 ελληνικά σχολεία συμμετέχουν στο πρόγραμμα ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ και αποτελούντα κομβικά του στοιχεία.

Επίσης το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και το Κέντρο Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, εκπονεί ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, με τίτλο «Ιστορία του τοπίου και τοπικές ιστορίες από το φυσικό περιβάλλον στο ιστορικό τοπίο». Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε πιλοτικά για τη σχολική χρονιά '95-'96 (για δύο χρόνια), στα Γυμνάσια του Νομού Κυκλάδων με θετικά αποτελέσματα για τα σχολεία. Η ανταπόκριση των μαθητών ήταν ικανοποιητική και αυτό φάνηκε με την ενεργό συμμετοχή τους στην διεξαγωγή αυτού του προγράμματος.

Αρκετά σημαντική είναι επίσης η παρουσία του Υπουργείου στα προγράμματα ανακύκλωσης των απορριμμάτων.

Επίσης στο Πρόγραμμα Δράσης για την προστασία του περιβάλλοντος, ένα από τα μέτρα του είναι και η ευαισθητοποίηση του κοινού στην περιβαλλοντική εκπαίδευση που έχει στόχο την συνεχή, συστηματική και ολοκληρωμένη ενημέρωση και πληροφόρηση του κοινού. Αυτό το πρόγραμμα εντάσσεται στο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και χρηματοδοτείται από την Κοινότητα και το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.

Το υπουργείο προωθεί τις αρχές της Agenda 21 μέσω του προγράμματος «Δράση για την προστασία του περιβάλλοντος», χρηματοδοτώντας δραστηριότητες που στοχεύουν στην προστασία του περιβάλλοντος κι έχουν αναπτυξιακό χαρακτήρα:

- Το Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης Αποβλήτων. Περιλαμβάνει:

- ⇒ τοπικά και περιφερειακά προγράμματα διαχείρισης αποβλήτων, κατασκευή νέων και ανάπλαση παλαιών χωματερών,

- ⇒ μεταφορά των αποβλήτων και προγράμματα ανακύκλωσης, εξοπλισμό,

- ⇒ καθαρισμό παράκτιων περιοχών,

- ⇒ εγκαταστάσεις διάθεσης καθαρισμού γεωργικών προϊόντων, τοξικών και νοσοκομειακών αποβλήτων.

- Το πρόγραμμα Αστικής Ανάπλασης για πόλεις και οικισμούς της Ελλάδας που στοχεύει στη βελτίωση των αστικών συνθηκών σε επιλεγμένες ελληνικές πόλεις, παραδοσιακούς οικισμούς και τουριστικές περιοχές.

- Το πρόγραμμα Αττική Σ.Ο.Σ., που στοχεύει στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών στην Αττική. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει επεμβάσεις σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, στην ατμόσφαιρα, στα νερά, τα απόβλητα, την κυκλοφορία, το θόρυβο, τη διαχείριση γης,

την αστική ανάπτυξη, την περιβαλλοντική συνειδητοποίηση, ευαισθητοποίηση και νομοθεσία.

Παράδειγμα τέτοιας επέμβασης αποτελεί η πλήρης απαγόρευση της κυκλοφορίας στο εμπορικό τρίγωνο της Αθήνας και η δράση ανανέωσης στα μέσα μαζικής μεταφοράς

- Παρόμοιο είναι και το πρόγραμμα Θεσσαλονίκη Σ.Ο.Σ.
- Το πρόγραμμα Διαχείρισης εσωτερικών υδάτων της Ελλάδας, το ονομαζόμενο “Master Plan”, που στοχεύει στη διαχείριση της ποιότητας και ποσότητας των εσωτερικών υδάτων.

Όσον αφορά τη Local Agenda 21 το Υπουργείο αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της εφαρμογής της. Αναγνωρίζοντας το σημαντικό ρόλο που κατέχουν οι Τοπικές Αυτοδιοικήσεις στην προώθηση της Βιώσιμης ανάπτυξης :

- ⇒ Επιχορήγησε το πρόγραμμα του Δήμου Αμαρουσίου και Χαλανδρίου για την υλοποίηση ενός πιλοτικού προγράμματος, με θέμα “Συνεργασία τοπικών αρχών για την αειφόρο ανάπτυξη και τη Local Agenda 21”, που εγκρίθηκε από την Επιτροπή LIFE της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ⇒ Προωθεί τη HABITAT Agenda, που αφορά τους οικισμούς, που εγκρίθηκε στην Κωνσταντινούπολη τον Ιούνιο του '96, για τη δημιουργία αειφόρων και βιώσιμων πόλεων και οικισμών που θα διασφαλίζουν στους πολίτες ισόνομη, υγιεινή και ασφαλή διαβίωση και επαρκή στέγαση.
- ⇒ Επίσης προωθεί παρόμοιες πρωτοβουλίες για την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Β. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΚΕΔΚΕ) ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ LOCAL AGENDA 21

Ο ρόλος της ΚΕΔΚΕ στην προώθηση της Local Agenda 21 είναι να στηρίζει τα μέλη της και να συντονίζει όσο μπορεί περισσότερο τη δράση τους. Οι αρμοδιότητες του κεντρικού οργάνου της Αυτοδιοίκησης είναι:

- ⇒ Ενημέρωση των μελών για τη Local Agenda 21 (το περιεχόμενο) μέσα από σεμινάρια ή διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων
- ⇒ Επικοινωνία με ανάλογες Ενώσεις στην υπόλοιπη Ευρώπη, καθώς και διεθνείς οργανισμούς, προκειμένου να γίνει ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών σε περιβαλλοντικά θέματα.
- ⇒ Συμμετοχή στη μεταφορά τεχνογνωσίας, ανταλλαγή εμπειριών και γενικότερα στη διάδοση των αποτελεσμάτων μεταξύ των μελών τους που εργάζονται στη Local Agenda 21.
- ⇒ Συντονισμός και επίβλεψη των διεργασιών εφαρμογής της Local Agenda 21.
- ⇒ Παροχή τεχνικής βοήθειας σε εξειδικευμένα ζητήματα που μπορεί να ανακύψουν κατά την εφαρμογή της Local Agenda 21 και ιδιαίτερα στα μικρότερου μεγέθους μέλη τα οποία συνήθως δεν έχουν το προσωπικό και τους πόρους που απαιτούνται για την επιτυχία της διεργασίας.
- ⇒ Παροχή πληροφοριών στα ενδιαφερόμενα μέλη, μέσω των δικτύων και επαφών που έχουν οι ενώσεις της Αυτοδιοίκησης.
- ⇒ Συμμετοχή στην αναγνώριση των πιο σημαντικών περιβαλλοντικών θεμάτων, με βάση τόσο τις εθνικές, όσο και τις διεθνείς προτεραιότητες.

Στα πλαίσια αυτών των αρμοδιοτήτων, η ΚΕΔΚΕ συμμετέχει με εκπροσώπους της στην Επιτροπή Περιβάλλοντος του Συμβουλίου Δήμων και Περιφερειών της Ευρώπης, έχοντας έτσι τη δυνατότητα να ενημερώνεται για τις τελευταίες εξελίξεις στα θέματα περιβάλλοντος και ειδικά στη Local Agenda 21.

Έχει σημαντική παρουσία σε διεθνείς εκδηλώσεις, όπως το 2^ο συνέδριο των Αειφόρων Πόλεων για την Local Agenda 21, που έγινε στην Λισαβόνα τον Οκτώβριο του '95 και το οποίο παρακολούθησαν 900 περίπου άτομα, κυρίως αιρετοί και στελέχη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η δραστηριότητα της ΚΕΔΚΕ δεν σταμάτησε εκεί, με διάφορες εκδηλώσεις και ημερίδες συμμετέχει ενεργά προωθώντας θέματα περιβάλλοντος και συγκεκριμένα της Local Agenda 21.

Μετά το συνέδριο του '95 στην Λυσσαβόνα η ΚΕΔΚΕ εμφανίζεται με μια πλούσια δραστηριότητα έως και το 2001. Στις 11/5/96 στο Αργοστόλι πραγματοποίησε ημερίδα για την διαχείριση απορριμμάτων.

Στην Ξάνθη στις 11-12/4/97 οργάνωσε την ημερίδα για το φυσικό περιβάλλον και τις παρεμβάσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης και κατάφερε να πετύχει την διασφάλιση χρηματοδότησης μέσω της δημιουργίας ταμείου για την φύση από το ΕΤΕΡΠΣ¹¹ και το ταμείο θήρας. Παράλληλα κατάφερε την θεσμική διασφάλιση της συμμετοχής της αυτοδιοίκησης και των μη κυβερνητικών οργανώσεων στους **τοπικούς φορείς προστατευόμενων περιοχών**.

Στο πλωμάρι στις 16-17/10/97 διοργάνωσε την εκδήλωση σχετικά με τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης και την εφαρμογή της περιβαλλοντικής διαχείρισης σε βιομηχανικό και τουριστικό περιβάλλον.

---

¹¹ ΕΤΕΡΠΣ:Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων.

Το 1998 πραγματοποίησε ημερίδα για την Habitat Agenda 21 και την εφαρμογή της σε τοπικό επίπεδο (Θεσ/κη 6-7/3/98) ενώ την ίδια χρονιά στα Χανιά έκανε λόγο για την διαχείριση υδατικών πόρων από την τοπική αυτοδιοίκηση (18-19/6/98).

Το 1999 στην Θεσ/κη η ημερίδα που διοργάνωσε έφερε ως θέμα οι φυσικές καταστροφές και ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης (26-27/11/99) ενώ το θέμα της ημερίδας που πραγματοποιήθηκε στην Κατερίνη (20-22/4/00) ήταν οι χρηματοδοτήσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης για το περιβάλλον.

Το 2001 στις 5 Ιουνίου η ΚΕΔΚΕ πραγματοποίησε εκδήλωση για το περιβάλλον καθιερώνοντας την μέρα αυτή ως **«ημέρα περιβάλλοντος»**. Εντυπωσιακή ήταν η αφίσα που χρησιμοποίησε με το λογότυπο: **«ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΓΙΟΡΤΑΖΟΥΜΕ, 365 ΜΕΡΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΥΜΕ»**.

9. ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

Υπάρχουν τεσσάρων ειδών χρηματοδοτήσεις για έργα περιβάλλοντος:

- ⇒ Η χρηματοδότηση από την **Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων**, κάτι που θυμίζει περισσότερο δανειοδότηση.
- ⇒ Οι χρηματοδοτήσεις από τα **διαρθρωτικά μέσα** και από το **Ταμείο Συνοχής**, (αρμόδιες οι υπηρεσίες του ΥΠΕΘΟ και του ΥΠΕΧΩΔΕ).
- ⇒ Επίσης υπάρχουν χρηματοδοτήσεις από **ερευνητικά προγράμματα** της XIIης Γενικής Διεύθυνσης και της XIIIης. Είναι κάποια ειδικά προγράμματα που αναφέρονται σε ειδικές δραστηριότητες.

A. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE

Το LIFE είναι ένα μικρό πρόγραμμα με περιορισμένους πόρους. Για το λόγο αυτό μπορεί να καλύψει την χρηματοδότηση μόνο πιλοτικών προγραμμάτων.

Το πρόγραμμα αυτό χωρίζεται σε δύο κομμάτια. Το ένα αναπτύσσει όλες τις δραστηριότητες που έχουν σχέση με όλους τους τομείς εκτός από τον τομέα της προστασία της φύσης, αφορά κάποιους ειδικούς φορείς – περισσότερο δημόσιους οργανισμούς και υπουργεία-και αναφέρεται σε προστασία κάποιων βιότοπων, πανίδας, χλωρίδας και άλλων ειδικών θεμάτων. Πιο απλά, δεν αφορά το ευρύ κοινό. Στο ευρύ κοινό, ιδιώτες και δημόσιους φορείς απευθύνεται το υπόλοιπο κομμάτι του LIFE, στα πλαίσια του οποίου αναπτύχθηκε και η Agenda 21.

- ⇒ Το ύψος της χρηματοδότησης για προγράμματα στα πλαίσια του LIFE συνήθως φτάνει το 1 εκατ. ECU για δύο ή τρία χρόνια δραστηριότητας.

⇒ Μπορούν να υποβάλλουν προτάσεις από το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα.

⇒ Η χρηματοδότηση είναι 50%. Για το υπόλοιπο 50% υπάρχει η ίδια συμμετοχή ή η συμμετοχή του δημοσίου.

Η διαδικασία εκλογής γίνεται μέσω της υποβολής αιτήσεων-προτάσεων που υποβάλλονται στο ΥΠΕΧΩΔΕ και στην συνέχεια αποστέλλονται στις Βρυξέλλες για την επιλογή. Επιτυχία της πρότασης θεωρείται το **στοιχείο της καινοτομίας**.

Το πεδίο παρεμβάσεων του επικεντρώνεται στα εξής:

⇒ Ενέργειες προς όφελος του περιβάλλοντος σε τέσσερις θεματικούς τομείς: τις παράκτιες περιοχές, τα απόβλητα, τους υδάτινους πόρους, την ατμοσφαιρική ρύπανση,

⇒ δράσεις επίδειξης στον βιομηχανικό τομέα (προβολή δηλαδή κάποιου προτύπου ανάπτυξης της βιομηχανίας με τρόπους φιλικούς με το περιβάλλον),

⇒ επίδειξη και παροχή τεχνικής βοήθειας στις τοπικές διοικήσεις έτσι ώστε να ενθαρρυνθούν και να ενσωματώσουν το περιβάλλον στην χωροταξική διαρρύθμιση της περιοχής τους,

⇒ διατήρηση της πανίδας και ιδιαίτερα την προστασία των ειδών προς εξαφάνιση,

⇒ σε τρίτες χώρες και στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης(ΧΚΑΕ): δράσεις παροχής τεχνικής βοήθειας, δράσεις προστασίας της φύσης και δράσεις επίδειξης.

Ειδικό κεφάλαιο του LIFE έχει ως επίκεντρό του την χρηματοδότηση δράσεων ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και συνεργασίας που αναλαμβάνονται από μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

Β. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ

Τα διαρθρωτικά ταμεία είναι:

- ⇒ Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
- ⇒ Το Ευρωπαϊκό Ταμείο περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)
- ⇒ Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)
- ⇒ Το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ)

Στόχος τους είναι η ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και η υποστήριξη των φτωχότερων περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. **Το περιβάλλον και η αειφόρος ανάπτυξη από το 1994 θεωρείται αντικειμενικός στόχος των διαρθρωτικών ταμείων.**

Από το ποσό που υπάρχει στα ταμεία αυτά μπορούν να χρηματοδοτούνται:

- ⇒ δράσεις κατάρτισης,
- ⇒ έργα που συνδυάζουν την προστασία του περιβάλλοντος και την περιφερειακή ανάπτυξη,
- ⇒ μέτρα της κοινής αγροτικής πολιτικής, όπως η εισαγωγή μεθόδων βιολογικής καλλιέργειας και η μείωση της χρήσης γεωργικών φαρμάκων, δράσεις στον τομέα της αλιείας: υδατοκαλλιέργειες και κατασκευή έργων στα παράκτια ύδατα.

Παραδείγματα από τα προγράμματα των διαρθρωτικών ταμείων είναι:

- 1) το **URBAN** που βοηθάει στην καταπολέμηση των μορφών του κοινωνικού αποκλεισμού στις πόλεις,
- 2) το **LEADER**, ασχολείται με τον αγροτουρισμό (παράδειγμα Καρδίτσας- λίμνη Πλαστήρα). Στόχος η

συγκρότηση ενός ευρωπαϊκού δικτύου αγροτικής ανάπτυξης, η προώθηση της διαχείρισης αποβλήτων, διατήρηση των ενδιατημάτων μικρής κλίμακας, διαχείριση υδατορευμάτων, ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και έργων γεωργο-δασονομικής εκμετάλλευσης,

3) το **Interreg II** ασχολείται με την διασυνοριακές μορφές συνεργασίας, όπως η ανάπτυξη των διασυνοριακών εθνικών δρυμών,

4) το **REGIS II** ασχολείται με την προσέγγιση των περιφερειακών περιοχών της Ένωσης όπως είναι τα έργα προστασίας των υδάτινων πόρων ή της προστασίας της φύσης.

Γ. ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ

Το ίδιο βάρος που δίνεται στα περιβαλλοντικά έργα μπορεί επίσης να το βρούμε και στους πρωταρχικούς άξονες του νέου Ταμείου Συνοχής που δημιουργήθηκε κατά το Ευρωπαϊκό συμβούλιο του Εδιμβούργου (Δεκέμβριος 1992). Οι δράσεις προτεραιότητας που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο της προστασίας του περιβάλλοντος είναι οι υποδομές του δικτύου υδροδότησης, η επεξεργασία των λυμάτων, η επεξεργασία των αστικών αποβλήτων και η προστασία της φύσης σύμφωνα με το άρθρο 174 της συνθήκης του Άμστερνταμ. Το ταμείο επιχορηγήθηκε με 15 δισεκ. ECU (κατά το χρονικό διάστημα 1993-1999) για την χρηματοδότηση έργων στους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος στην Πορτογαλία, την Ισπανία και την Ελλάδα.

Στην νέα περίοδο το ταμείο συνοχής θα χρηματοδοτήσει τρεις τομείς κατά προτεραιότητα:

- α) ύδρευση με πόσιμο νερό,
- β) αποχέτευση και επεξεργασία λυμάτων,
- γ) διαχείριση των αστικών, βιομηχανικών και επικίνδυνων στερεών αποβλήτων.

Η χρηματοδότησή τους προκύπτει από την ανάγκη ολοκλήρωσης των παρεμβάσεων που άρχισαν την προηγούμενη περίοδο, κυρίως στις περιοχές με μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση. Προτεραιότητα από το 2000 έχουν τα πληθυσμιακά συγκροτήματα με πληθυσμό πάνω από 15000 κατοίκους ενώ για το 2005 θα επιλεγούν οι μικροί οικισμοί μεταξύ 2000-10000 κατοίκους.

Δ. ΑΛΛΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ: ALTENER-SAVE

Στον τομέα της ενέργειας εγκαινιάστηκαν δύο ειδικά προγράμματα, το altener και το save.

Προορισμός του προγράμματος altener που εγκρίθηκε το 1993 είναι η προώθηση της εκμετάλλευσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η μείωση των εκπομπών CO₂. με το πρόγραμμα αυτό:

- ⇒ Εξασφαλίσθηκε ήδη η χρηματοδότηση πολυάριθμων πρότυπων πειραματικών δράσεων (υποδομές κατάρτισης και πληροφόρησης, προγράμματα δοκιμής βιοκαυσίμων...)
- ⇒ Διανοίχτηκε ο δρόμος για την ανάληψη πρωτοβουλιών θέσπισης προδιαγραφών στους τομείς της ηλιοθερμικής, της φωτοβολταϊκής και της αιολικής ενέργειας.
- ⇒ Υποστηρίχθηκαν οι πολιτικές των κρατών μελών, με την ενίσχυση των πρωτοβουλιών τους που αποσκοπούν στην δημιουργία ή την ανάπτυξη των υποδομών της παραγωγής και διανομής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και την παροχή συνδρομής για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στοιχείων στις υφιστάμενες οικοδομές...

Στόχος του προγράμματος save είναι η προώθηση της καλύτερης χρήσης των ενεργειακών πόρων σε όλη την Ένωση και η σταθεροποίηση των εκπομπών CO₂. Η οδηγία του 1993 έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα σε διάφορα μέτρα ενεργειακής απόδοσης και μείωσης των εκπομπών CO₂. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά παραδείγματα την ενεργειακή έγκριση των κατασκευών, την πραγματική χρέωση της κατανάλωσης νερού ή θέρμανσης στα τιμολόγια, τον περιοδικό έλεγχο νέων λεβήτων. Το save επίσης επέτρεψε να αναληφθούν συγκεκριμένες δράσεις στους τομείς της ένδειξης της ενεργειακής κατανάλωσης και της ενεργειακής τυποποίησης: αναγραφή σε ένθετες πινακίδες των σχετικών στοιχείων

στα ψυγεία, τα πλυντήρια ρούχων, τα στεγνωτήρια ή μελετώμενη ένδειξη των στοιχείων αυτών στα πλυντήρια πιάτων, τους φούρνους και τις φωτεινές πηγές, ενεργειακά πρότυπα για τους καταψύκτες και τα ψυγεία.

Στο save II (1996-2000) συμπεριλαμβάνονται επίσης και οι πρωτοβουλίες βελτίωσης των μέτρων διαχείρισης της ενέργειας σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

10. ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΗ ΝΕΑ ΧΙΛΙΕΤΙΑ

Στα πλαίσια του Β'ΚΠΣ, που έληξε, εκταμιεύτηκαν 1,1 τρις δρχ για το περιβάλλον. Από κεντρικής πλευράς το ΥΠΕΧΩΔΕ διέθεσε γύρω στα 300 δις δρχ. ενώ το Ταμείο συνοχής και τα ΠΕΠ 820 δις δρχ. Ειδικά για τομείς, τα λύματα, (αποχετεύσεις, βιολογικοί) και τα νερά πήραν τη μερίδα του λέοντος.

Οι ΔΕΥΑ αναδείχθηκαν ιδιαίτερα δραστήριες και αποτελεσματικές απορροφώντας σε εβδομήντα έργα 200 δις δρχ. Στο Β'ΚΠΣ, τα απορρίμματα δεν χρηματοδοτήθηκαν επαρκώς, λόγω έλλειψης ωριμότητας πολλών έργων.

Σύμφωνα με το ΥΠΕΧΩΔΕ το Γ'ΚΠΣ, εκτός από το ΕΠΤΑ, ξεκινάει από το 1,1 τρις δρχ. που είναι η αποδεδειγμένη ικανότητα απορρόφησης. Αν όμως ο τομέας περιβάλλοντος και όλοι οι φορείς που θα τον λειτουργήσουν είναι ικανοί να απορροφήσουν θα πάρουν παραπάνω και μπορεί να προστεθούν και άλλα 500 δις δρχ., δηλαδή να γίνουν 1,6 τρις δρχ.

Καθοριστικό ρόλο θα παίζει σε αυτήν την περίπτωση η ωριμότητα των έργων για παράδειγμα αν η Τ.Α. ωριμάσει όλα τα έργα διαχείρισης απορριμμάτων, τότε θα μπορούσε να εξασφαλιστεί όλη η απαραίτητη χρηματοδότηση.

Σύμφωνα πάντα με το ΥΠΕΧΩΔΕ η παραπάνω χρηματοδότηση εκκίνησης κατανέμεται ως εξής:

Ταμείο Συνοχής 700 δις δρχ.

Τα 13 ΠΕΠ 200 δις δρχ.

Και το ΕΠΠΕΡ του ΥΠΕΧΩΔΕ 200 δις δρχ

Για τα περισσότερα έργα των Δήμων δεν πρέπει να αναζητηθούν χρηματοδοτήσεις από τους κεντρικούς πόρους (ΕΠΠΕΡ). Εκεί θα υπάρξουν πόροι για το εθνικό κτηματολόγιο, χωροταξικές μελέτες,

προγράμματα habitat και αναπλάσεις ιστορικών κέντρων. Ακόμη για προγράμματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και καταπολέμησης θορύβων.

Σχετικά με το Ταμείο Συνοχής, που θα διαθέσει 700 δις δρχ. οι 74 ΔΕΥΑ έχουν ετοιμάσει προτάσεις που πλησιάζουν να καλύψουν το παραπάνω ποσό.

Οι προτάσεις αυτές αφορούν 35% ύδρευση (κύρια αντικατάσταση δικτύων) αποχέτευση 56% και βιολογικούς καθαρισμούς 9%. Από τους πόρους του Ταμείου Συνοχής το ΥΠΕΧΩΔΕ ευελπιστεί να διατεθούν 250 δις δρχ. για τα απορρίμματα.

Σημειώνεται ότι για το Ταμείο Συνοχής ο ελάχιστος προϋπολογισμός των έργων, για να είναι επιλέξιμα, πρέπει να είναι 10 εκατ. ΕΥΡΟ (3.5 δις δρχ.). Τα έργα αυτά αποφασίζονται πρώτα από την ελληνική αρχή. Είναι φανερό ότι ένας πολύ μικρός δήμος δεν μπορεί να εξασφαλίσει μόνος του την επιλεξιμότητα στο Ταμείο Συνοχής. Η λύση σε αυτή την περίπτωση μπορεί να είναι για παράδειγμα για τα απορρίμματα μία διαδημοτική επιχείρηση για δε τα νερά και λύματα μια κοινή ΔΕΥΑ δύο ή περισσότερων Δήμων.

Αναπόφευκτα στα ΠΕΠ θα βρουν οι περισσότεροι μικροί Δήμοι καταφύγιο. Όμως παραμένει ερωτηματικό ο τρόπος με τον οποίο θα ωριμάσουν τα έργα τους. Χρειάζεται δηλαδή επειγόντως να βρεθεί ικανοποιητική λύση για την τεχνική τους υποστήριξη. Μόνο με αυτόν τον τρόπο μπορούν με τα 200 δις δρχ. των 13 ΠΕΠ να χρηματοδοτηθούν μικρότερα έργα διαχείρισης απορριμμάτων, λυμάτων και νερών. Όσων αφορά στο ΕΠΤΑ, που είναι επίσης πηγή χρηματοδότησης βασικών υποδομών περιβάλλοντος, θα αναφερθεί μόνο ότι θα δράσει συμπληρωματικά στα ΠΕΠ του Γ'ΚΠΣ. Η βέλτιστη λύση προϋποθέτει συνεργασία Τ.Α. και Περιφέρειας.

Μικρότερης σημασίας χρηματοδοτήσεις για το περιβάλλον μπορούν επίσης να αναζητηθούν στις κοινοτικές πρωτοβουλίες INTERREG(διασυνοριακή συνεργασία), LEADER(γεωργικός τομέας), URBAN(αστικές περιοχές) και στο LIFE. Το LIFE αφορά συνήθως καινοτομικές δράσεις και η διαδικασία επιλογής είναι διαφορετική από τα διαρθρωτικά ταμεία όπου οι αποφάσεις για την σκοπιμότητά τους αποφασίζονται κύρια στην Ελλάδα.

11. Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ L.A. 21

Φιλανδία: Η Φιλανδία υπήρξε η χώρα με τα τεράστια περιβαλλοντικά προβλήματα. Η μόλυνση των λιμνών της ήταν από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετώπιζε. Οι κάτοικοι δεν μπορούσαν να κάνουν χρήση του πόσιμου νερού που τους έδινε η πολιτεία γιατί ήταν αποδεδειγμένα βλαβερό για την υγεία τους. Επίσης η χλωρίδα και η πανίδα στον υδροβιότοπο δεν ήταν τόσο «ακίνδυνη» ώστε να αποτελέσει πηγή εισοδήματος αλλά και διατροφής για τους κατοίκους. Μετά το 1992 και την υπογραφή της Local Agenda 21 η Φιλανδία διαμόρφωσε την δική της περιβαλλοντική πολιτική όπου έδωσε μια νέα προοπτική στη χώρα και συνεχίζει μέχρι σήμερα να κινείται στους ίδιους άξονες ανάπτυξης.

Τα προβλήματα επιμερίστηκαν σε ειδικές ομάδες, προκειμένου να αντιμετωπιστούν. Έτσι κάθε μια ομάδα ήταν υπεύθυνη για μια δέσμη έργων όπως έργα για τα όμβρια ύδατα, για την ανακύκλωση, για την διαχείριση απορριμμάτων όπου τα αναλάμβανε από την διαδικασία της μελέτης της υπάρχουσας κατάστασης μέχρι την ολοκλήρωσή τους. Οι λίμνες, πια, είναι καθαρές και οι κάτοικοι μπορούν να ψαρεύουν χωρίς το φόβο των μολυσμένων ψαριών. Το πόσιμο νερό είναι καλό. Παράλληλα υπάρχει το σύστημα διαχείρισης απορριμμάτων κάτι που στο παρελθόν ήταν αδιανόητο, το ίδιο ισχύει και με το σύστημα αποχέτευσης.

Γερμανία: Εδώ και 400 χρόνια η Γερμανία αποκαλείται βιομηχανική χώρα, ολόκληρη η οικονομία της βασίζεται στην εμπορία βιομηχανικών προϊόντων. Επειδή είναι βιομηχανική χώρα είχε κάποια δυσκολία προσαρμογής με την περιβαλλοντική πολιτική της Local agenda 21. Τα πρότυπα που έθετε ήταν υψηλά με αποτέλεσμα η βιομηχανία της να μεταφερθεί στο εξωτερικό όπως έκανε η BMW. Η

οργάνωση της περιβαλλοντικής πολιτικής πλαισιώνεται από νόμους και διατάξεις που θεωρούνται οι πιο αυστηροί ολόκληρου του κόσμου.

Στον τομέα των απορριμμάτων πέτυχαν το διαχωρισμό τους σε οικιακά, βιομηχανικά, και ανάλογα από την φύση που ήταν καθένα από αυτά τα χώριζαν σε χαρτί, αλουμίνιο, γυαλί, πλαστικό. Στην συνέχεια είτε τα έδιναν για καύση, είτε για ανακύκλωση είτε τα εναπόθεταν σε ΧΥΤΑ. Όταν για κάποιους λόγους δημιουργούνταν πρόβλημα με τον όγκο τους τα έβαζαν σε μεγάλα κοντέινερς και τα πουλούσαν στην Σιγκαπούρη.

Στον τομέα των μεταφορών κινούνταν μηχανοκίνητα οχήματα με φίλτρο πετρελαίου, που είναι πιο φιλικό με το περιβάλλον.

Στον τομέα της πληροφορικής κατάφεραν να δημιουργήσουν το τοπικό περιβαλλοντικό σύστημα πληροφόρησης(για τους χρήστες Η/Υ).

Με την δημιουργία περιβαλλοντικής πολιτικής ανάπτυξης δημιουργήθηκε και βιολογικός καθαρισμός.

Μέχρι σήμερα η χώρα της Γερμανίας λειτουργεί με άξονες την πολιτική της βιώσιμης ανάπτυξης.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΤΗΣ LOCAL AGENDA 21

ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ- LOCAL AGENDA 21

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Μαρούσι έχει 16000 τετραγωνικά μέτρα έκταση και 95000 κατοίκους , είναι ένα από τα σημαντικότερα και μεγαλύτερα βόρεια προάστια της Αττικής.

Το Μαρούσι είναι μια μικρή «πόλη» ποτέ δεν εγκατέλειψε το ρομαντικό της παρελθόν παρόλο τον εκσυγχρονισμό και τις αλλαγές που υπέστη τα τελευταία τριάντα χρόνια. Αυτό το αποδεικνύουν τα νεοκλασικά αρχοντικά που αναπαλαιώνονται, τα μικρά βυζαντινά εκκλησάκια, τα παραδοσιακά εργαστήρια κεραμικής και τα κανατάδικα που εξακολουθούν εδώ και πολλά χρόνια να στεγάζουν καλλιτέχνες που δίνουν πνοή και ζωή στον πηλό. Το Μαρούσι σήμερα είναι ένας από τους σημαντικότερους- σε οικονομικούς όρους- Δήμους της Ελλάδας και μια από τις πιο δραστήριες Ελληνικές πόλεις στην Ευρώπη.

Είναι ενεργό μέλος της Ευρωπαϊκής οικογένειας από το 1994 όπου έγινε μέλος της Telecities Network. Παράλληλα συμμετέχει και στο Car Free Cities, ένα πρόγραμμα για τις πόλεις, στο Card Link, στο πρόγραμμα ΙΤΗΑΚΑ (τηλεματική-Υγεία), στο INFOSOND. Επίσης έχει αξιοποιήσει στο έπακρο κοινοτικές πρωτοβουλίες όπως το Euroform, Medurbs, Now και Horizon. Ξεφεύγοντας από τα εθνικά σύνορα το Μαρούσι, επίσης, κατέληξε να αδελφοποιηθεί με την Ιταλική πόλη Faenza με κοινό χαρακτηριστικό την μακρόχρονη τέχνη της κεραμικής.

Ο ενεργός πληθυσμός του ξεπερνά το 50% του συνόλου του. Έχει γίνει πόλος έλξης εμπορικών επιχειρήσεων, τραπεζών, βιομηχανιών, νοσοκομείων και προσελκύει καταναλωτές από όλο το λεκανοπέδιο.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ένα μεγάλο μέρος των επενδυτικών δαπανών του Δήμου απορροφάται από την καθαριότητα και την

προστασία του περιβάλλοντος. Θεωρείται πρωτοπόρος Δήμος στο πρόγραμμα ανακύκλωσης απορριμμάτων και την ανάλογη επεξεργασία τους στην Μονάδα Ανάκτησης Υλικών που στεγάζεται στην περιοχή του Δήμου.

Είναι από τους πρώτους Δήμους που κατάρτισαν Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο με το οποίο καθορίστηκαν οι γενικοί στόχοι ανάπτυξης και σχεδιασμού της πόλης. Σύμφωνα με αυτό λοιπόν το Μαρούσι αποτελείται από 16 πολεοδομικές ενότητες -γειτονιές- και ακόμη περιλαμβάνει στα όρια του δυο χώρους υπερτοπικής σημασίας, το Άλσος Συγγρού και το Ολυμπιακό Στάδιο. Κάθε γειτονιά προβλέπεται να έχει το δικό της τοπικό κέντρο και τις κοινωφελείς και κοινόχρηστες εξυπηρετήσεις για να αποφεύγονται οι άσκοπες μετακινήσεις.

Η υλοποίηση του προγράμματος της Local Agenda 21 στο Δήμο Αμαρουσίου έγινε σε συνεργασία με το Δήμο Χαλανδρίου και άρχισε τον Ιανουάριο του 1996. η διάρκειά του ήταν τρία χρόνια. Οι εταίροι ήταν οι ακόλουθοι:

- ⇒ Δήμοι Αμαρουσίου και Χαλανδρίου
- ⇒ Η Δημοτική Επιχείρηση του Δήμου Αμαρουσίου (ΔΕΑΔΑ), η οποία ανέλαβε την οικονομική διαχείριση του προγράμματος
- ⇒ Η Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος (ΚΕΔΚΕ)
- ⇒ Το Local Government Management Board (LGMB), το International Council of Local Environmental Initiatives (ICLEI), και το Sustainable Cities and Towns Campaign
- ⇒ Η Ένωση Τοπικών Αρχών της Ιταλίας.

1. ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΥ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ

Η **Local Agenda 21** είναι ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης βασισμένο στους άξονες της προστασίας του περιβάλλοντος. Έχει τον χαρακτήρα του πιλοτικού προγράμματος με την έννοια ότι είναι ένα δοκιμαστικό πρόγραμμα και έχει σκοπό να συμφιλιώσει την ανάπτυξη με το περιβάλλον. Εφαρμόζεται γενικά στους Δήμους, όπως και στο Δήμο Αμαρουσίου, δίνοντας τις κατευθύνσεις για να διαμορφώσουν την στρατηγική τους. Η στρατηγική αυτή δεν είναι η ίδια σε κάθε Δήμο γιατί κάθε γεωγραφικός χώρος έχει τις δικές του ιδιαιτερότητες ανάλογα με τα κοινωνικά, πολιτικά, θεσμικά, ιδεολογικά χαρακτηριστικά.

Ο Δήμος Αμαρουσίου πήρε το ερέθισμα από άλλους Ευρωπαϊκούς Δήμους, της Γερμανίας, της Φιλανδίας και εφάρμοσε αυτό το πρόγραμμα από το 1996 έως το 1998. Η διάρκεια του ήταν μόνο τρία χρόνια γιατί είχε τον χαρακτήρα του πιλοτικού. Στην διάρκεια της τριετίας ο δήμος καλείται να αναπτύξει στρατηγική ανάπτυξης φιλικής με το περιβάλλον και να συντονίσει τις δράσεις του με βάση αυτή την στρατηγική. Μετά την πάροδο αυτής της τριετίας ο δήμος αξιολογεί τα αποτελέσματα και αποφασίζει αν θα κινηθεί στους ίδιους άξονες ή όχι. Στους δήμους που έχει εφαρμοστεί μέχρι σήμερα δεν έχει εγκαταλειφθεί η πολιτική αυτού του προγράμματος της Local Agenda 21 γιατί είχε θετικά αποτελέσματα.

Ο δήμος Αμαρουσίου ανέπτυξε στρατηγικές μελετώντας τα εκάστοτε προβλήματα του και πέτυχε την μείωσή τους με την σωστή μεθοδολογία. Τα αποτελέσματα του προγράμματος απέδειξαν ότι η στρατηγική αυτή μπορεί αρχικά να αντιμετωπίζει προβλήματα επιβίωσης, μακροπρόθεσμα όμως, είναι η απάντηση στο ερώτημα της ανθρώπινης εξέλιξης, **μπορούμε να ονειρευόμαστε για το αύριο αρκεί να μεριμνήσουμε για το σήμερα.**

Ακολουθούν οι τομείς δραστηριότητας του προγράμματος αυτού, προβάλλεται η εκάστοτε κατάσταση με τα εμφανή προβλήματα σε κάθε τομέα και ολοκληρώνεται με την διαμόρφωση της στρατηγικής.

2. ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ¹²

A. Ενέργεια

- ⇒ Προώθηση χρήσης Φυσικού αερίου στους Δήμους Αμαρουσίου και Χαλανδρίου
- ⇒ Προώθηση χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και ιδιαίτερα Ηλιακής ενέργειας
- ⇒ Προώθηση συσκευών υψηλής ενεργειακής απόδοσης
- ⇒ Μείωση για κατανάλωση Ηλεκτρικού ρεύματος για Δημοτικό φωτισμό
- ⇒ Εξοικονόμηση ενέργειας σε κτίρια
- ⇒ Τρόποι μείωσης κατανάλωσης καυσίμων σε ιδιωτικά και δημόσια οχήματα

B. Διαχείριση απορριμμάτων

- ⇒ Διαμόρφωση της πολιτικής των δυο Δήμων όσον αφορά την διαχείριση απορριμμάτων
- ⇒ Προετοιμασία υλικού σχετικά με τρόπους μείωσης της παραγόμενης ποσότητας απορριμμάτων
- ⇒ Προετοιμασία υλικού σχετικά με τρόπους κομποστοποίησης οικιακών απορριμμάτων

¹² «Τελική τεχνική έκθεση Δήμου Αμαρουσίου-Χαλανδρίου», Ιούλιος 1998

- ⇒ Διανομή ενημερωτικού υλικού το οποίο θα παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα της αγοράς προϊόντων σε συσκευασίες που είναι ανακυκλώσιμες
- ⇒ Προετοιμασία και διανομή ενημερωτικού υλικού για την προώθηση προϊόντων ανακύκλωσης σε Δήμους, Δημόσιες Υπηρεσίες,..., όπου είναι δυνατό
- ⇒ Οργάνωση ομιλιών σε σχολεία
- ⇒ Εφαρμογή πιλοτικών προγραμμάτων μέσα στους Δήμους Αμαρουσίου και Χαλανδρίου (συλλογή και επεξεργασία κουτιών αλουμινίου, χαρτιού και γυαλιού)

Γ. Αστικό περιβάλλον

- ⇒ Αναθεώρηση του υφιστάμενου σχεδίου πόλης προκειμένου να συμπεριλάβει νέους κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους
- ⇒ Προτάσεις για την απόκτηση αυτών των χώρων
- ⇒ Σύνταξη καταλόγου σχετικά με τις ανάγκες σε δημόσιους χώρους
- ⇒ Δυνατότητες για αναμόρφωση περιοχών και νέων χρήσεων γης
- ⇒ Καλύτερη διαχείριση των δημόσιων χώρων
- ⇒ Εξέταση δυνατοτήτων περισσότερων πεζοδρομήσεων
- ⇒ Ορθολογική διαχείριση εκτάσεων που έχουν αποκτηθεί από τους Δήμους
- ⇒ Προτάσεις για την αναμόρφωση των γειτονιών
- ⇒ Ανεύρεση τρόπων για την ενεργή συμμετοχή των δημοτών στο σχεδιασμό των κοινωνιών τους, προκειμένου να εξασφαλισθεί ότι λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές τους ανάγκες και απόψεις

Δ. Μεταφορές

- ⇒ Προβολή των πλεονεκτημάτων των μέσων μαζικής μεταφοράς. Ενημέρωση του κοινού
- ⇒ Πιο αποδοτικοί τρόποι οδήγησης
- ⇒ Προβολή των πλεονεκτημάτων από την χρήση καυσίμων λιγότερο επιβλαβών για το περιβάλλον
- ⇒ Δυνατότητες χρήσης mini-λεωφορείων και δημιουργίας γραμμών τραμ

Ε. Εργασία

- ⇒ Διανομή ενημερωτικού υλικού σχετικά με τους τρόπους διεξαγωγής περιβαλλοντικού ελέγχου σε μεγάλα κτίρια, επιχειρήσεις, κλπ. Παρουσίαση των ωφελειών από την εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης
- ⇒ Διανομή πληροφοριακού υλικού για την προώθηση πρακτικών εργασίας που είναι φιλικές προς το περιβάλλον, όπως teleconferencing
- ⇒ Διανομή πληροφοριακού υλικού για την προώθηση προϊόντων ανακύκλωσης, όπου είναι δυνατό

ΣΤ. Υγεία

- ⇒ Διανομή υλικού το οποίο παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα της άσκησης σε τακτά χρονικά διαστήματα
- ⇒ Διανομή πληροφοριακού υλικού σχετικά με υγιεινούς τρόπους ζωής
- ⇒ Διανομή πληροφοριακού υλικού σχετικά με τα ναρκωτικά
- ⇒ Διανομή πληροφοριακού υλικού σχετικά με τις προληπτικές μεθόδους κατά του AIDS

Z. Αγορές με οικολογικά κριτήρια

- ⇒ Προώθηση προϊόντων ανακύκλωσης και ιδιαίτερα χαρτιού
- ⇒ Ετοιμασία υλικού για την προώθηση προϊόντων που έχουν λίγα υλικά συσκευασίας και μείωση της χρήσης πλαστικής σακούλας στα super-market

H. Εκπαίδευση

- ⇒ Οργάνωση σεμιναρίων για δασκάλους
- ⇒ Οργάνωση ομιλιών για μαθητές σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα
- ⇒ Ετοιμασία φυλλαδίων για μαθητές σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα
- ⇒ Εφαρμογή πιλοτικών προγραμμάτων (ανακύκλωση σε σχολεία, κλπ)

Θ. Κήποι – Πράσινο

- ⇒ Ετοιμασία υλικού για την προώθηση καλλιέργειας κήπων σε οικίες, επιχειρήσεις, κλπ.(επιλογή ειδών που είναι ανθεκτικά στις συγκεκριμένες κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής)
- ⇒ Διανομή πληροφοριακού υλικού σχετικά με τις χρήσεις φυσικών αντί χημικών λιπασμάτων σε κήπους
- ⇒ Διανομή πληροφοριακού υλικού το οποίο θα παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα των καλλιεργημένων κήπων
- ⇒ Διανομή υλικού για τα πλεονεκτήματα της καλλιέργειας φρούτων και λαχανικών σε κήπους
- ⇒ Ετοιμασία και διανομή υλικού σχετικά με θέματα πυροπροστασίας και τις δυνατότητες αναμόρφωσης των κήπων

⇒ Εφαρμογή πιλοτικών προγραμμάτων

I. Τοπική Δημοκρατία

⇒ Εκτενής ενημερωτική εκστρατεία έτσι ώστε όσο γίνεται περισσότεροι κάτοικοι να αποκτήσουν περιβαλλοντική συνείδηση και να αναλογιστούν ποια μπορεί να είναι η δική τους συνεισφορά στη βελτίωση του τοπικού περιβάλλοντος

⇒ Δημιουργία ομάδων και ίδρυση ενός μηχανισμού προκειμένου να διευκολυνθεί η επικοινωνία μεταξύ των πολιτών και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

3. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

3.1. Διαμόρφωση στρατηγικής στον τομέα “Αστικό Περιβάλλον”

Τα πολεοδομικά σχέδια του Δήμου έχουν σκοπό να διαφυλάξουν τον οικιστικό χαρακτήρα των περιοχών και να αναχαιτίσουν την ορμή της ανοικοδόμησης μειώνοντας τον συντελεστή δόμησης και περιορίζοντας τις χρήσεις που δεν συμβιβάζονται με την κατοικία.

Το ιδανικό μοντέλο αειφόρου πόλης περιλαμβάνει την ελαχιστοποίηση των μεταφορών, την λειτουργική ανάμειξη των χρήσεων, την περιβαλλοντική αναβάθμιση και την βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Στην πρώτη φάση ανάλυσης της υπάρχουσας κατάστασης και διαμόρφωση της πολιτικής στον τομέα του αστικού σχεδιασμού του Δήμου ετοιμάστηκε έκθεση η οποία πρόβαλε τα κυριότερα πολεοδομικά και κυκλοφοριακά προβλήματα.

Τα κυριότερα προβλήματα που εντοπίστηκαν ήταν τα εξής:

- ⇒ **Ανεπάρκεια δικτύων τεχνικής υποδομής – δίκτυο ακαθάρτων, όμβριων και φυσικού αερίου**
- ⇒ **Ελλείψεις σε κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους**
- ⇒ **Κυκλοφοριακά προβλήματα**
- ⇒ **Ελλείψεις σε «χώρους αναφοράς» (παραδοσιακά καφενεία, ζαχαροπλαστεία, κινηματογράφους, κλπ)**
- ⇒ **Μη αξιοποίηση των χώρων με μεγάλη οικολογική αξία**
- ⇒ **Αυξανόμενη εντατικοποίηση των υπερτοπικών χρήσεων και υπερανάπτυξη του εμπορικού κέντρου**
- ⇒ **Έλλειψη θεσμικής προστασίας κτισμάτων και προβολής όσων έχουν χαρακτηριστεί παραδοσιακά**
- ⇒ **Προβλήματα αισθητικής της πόλης**
- ⇒ **Αναβάθμιση των περιοχών κατοικίας**

- ⇒ Αναβάθμιση του εμπορικού κέντρου
- ⇒ Αναβάθμιση του υπερτοπικού πολεοδομικού κέντρου
- ⇒ Αντιμετώπιση θεμάτων κυκλοφορίας

3.2. Διαμόρφωση στρατηγικής στον τομέα «μεταφορές»

Στα πλαίσια της εφαρμογής της Local Agenda 21 έγινε καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης στον τομέα αυτό στο Δήμο Αμαρουσίου και προσδιορίστηκαν τα εξής κυκλοφοριακά προβλήματα:

- ⇒ Μη αποτελεσματικές κυκλοφοριακές μελέτες
- ⇒ Υλοποίηση κυκλοφοριακών
- ⇒ Διακοπή πολεοδομικού ιστού από λεωφόρους

Πέρα από την καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης και τον εντοπισμό των αδυναμιών πραγματοποιήθηκε ανάλυση της στρατηγικής που πρέπει να ακολουθήσει ο Δήμος με στόχο την αειφορία. Οι κυριότεροι άξονες συνοψίζονται παρακάτω:

- ⇒ Θωράκιση του δρόμου (προφύλαξη των οδηγών σε επικίνδυνα σημεία του δρόμου με ειδική σηματοδότηση)
- ⇒ Προσδιορισμός περιβαλλοντικής αντοχής-χωρητικότητας των δρόμων
- ⇒ Βελτίωση των σχέσεων επικοινωνίας με τους άλλους Δήμους
- ⇒ Διασφάλιση της αυτονομίας στην κινητικότητα
- ⇒ Σύνδεση με υπερτοπικούς πόλους πρασίνου και αθλητισμού
- ⇒ Ανάπτυξη δικτύου τοπικής δημόσιας συγκοινωνίας
- ⇒ Προστασία από τις επιπτώσεις των μεγάλων έργων
- ⇒ Πιο αποτελεσματικοί τρόποι οδήγησης

3.3. Διαμόρφωση της στρατηγικής στον τομέα «πράσινο»

Η διαμόρφωση της στρατηγικής στον τομέα αυτό περιελάμβανε την καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης και εντοπισμό των κυριότερων προβλημάτων:

- ⇒ Χρησιμοποίηση στις φυτεύσεις μη γηγενών ειδών (φοίνικες)
- ⇒ Κακή χρήση του νερού προς άρδευση
- ⇒ Χαμηλό ποσοστό επιφανείας καλυμμένης με πράσινο
- ⇒ Απρογραμμάτιστη και έντονη χρήση χημικών σκευασμάτων
- ⇒ Όχι σωστή συντήρηση των χώρων πρασίνου και των υδάτινων πόρων
- ⇒ Βανδαλισμός δημοσίων χώρων πρασίνου
- ⇒ Αποσπασματικός σχεδιασμός στους δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους πρασίνου
- ⇒ Σχεδόν ανύπαρκτο ποσοστό κήπων καλλιεργούνται με οργανικό τρόπο
- ⇒ Καλλωπισμοί ως επί των πλείστων στους κήπους
- ⇒ Μείωση του ποσοστού της πανίδας
- ⇒ Μειωμένη χρήση των δημοσίων χώρων πρασίνου από τους κατοίκους
- ⇒ Μικρός σχετικά αριθμός δεντροστοιχιών
- ⇒ Ελλιπής συντήρηση και διατήρηση της ρεματιάς

Οι προτεινόμενοι στόχοι στον τομέα πρασίνου για τα επόμενα χρόνια:

- ⇒ Διαχείριση νερού για άρδευση
- ⇒ Δεντροστοιχίες
- ⇒ Ρέματα

- ⇒ **Πλατείες, πεζόδρομοι**
- ⇒ **Σχολικά προαύλια**
- ⇒ **Απόδοση στους κατοίκους Δημοσίων χώρων για καλλιέργεια**
- ⇒ **Ιδιωτικοί χώροι πρασίνου**
- ⇒ **Υπηρεσία πρασίνου – φυτώριο του Δήμου**

3.4. Ανάλυση στρατηγικής στη «διαχείριση απορριμμάτων»

Όσον αφορά στη διαχείριση των απορριμμάτων, σύμφωνα με τους στόχους που θέτει το 5^ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, μια τέλεια αιεφόρος κοινωνία δεν θα πρέπει να παράγει απορρίματα που να μην είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν ξανά με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο. Η αρχή της πρόληψης θεωρείται σ' αυτόν τον τομέα το σημαντικότερο βήμα, ενώ ακολουθούν η μέγιστη ανακύκλωση, η επαναχρησιμοποίηση των υλικών και τελικά η ασφαλής διάθεσή τους. Έτσι όλα τα προϊόντα θα πρέπει να κατασκευάζονται από δευτερογενή υλικά και να σχεδιάζονται με μεγάλη διάρκεια ζωής, να μπορούν να επισκευάζονται και να είναι κατασκευασμένα με τέτοιο τρόπο ώστε τα διάφορα μέρη που τα αποτελούν να είναι δυνατό να ανακυκλωθούν.

Βασικό εργαλείο στον τομέα της διαχείρισης των απορριμμάτων είναι η έννοια της ανάλυσης του κύκλου ζωής κάθε προϊόντος. Για παράδειγμα με το τέλος ζωής ενός προϊόντος θεωρείται οικολογικά ορθότερο να ανακυκλωθεί παρά να ταφεί υγειονομικά σε χωματερή. Αν όμως η απόσταση ανάμεσα στο σημείο που συγκεντρώνονται τα απορρίματα μιας περιοχής και τις εγκαταστάσεις ανακύκλωσης είναι σημαντικά μεγαλύτερη από την απόσταση μέχρι την χωματερή, μπορεί η επιβάρυνση του περιβάλλοντος από την μεταφορά στην ανακύκλωση να είναι σημαντικά μεγαλύτερη από το περιβαλλοντικό όφελος της ίδιας της ανακύκλωσης.

Για να εκτιμήσουμε, λοιπόν, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τους τρόπους διαχείρισης των απορριμμάτων σε μια περιοχή χρειάζεται να γίνει ιδιαίτερη ανάλυση των επιμέρους ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων αυτού του τομέα.

Σχετικά με την διαχείριση των απορριμμάτων στο Δήμο Αμαρουσίου σήμερα υπάρχουν δύο ρεύματα συλλογής απορριμμάτων:

ένα ρεύμα (πράσινοι κάδοι), για την συλλογή των απορριμμάτων που προορίζονται για διάθεση στο ΧΥΤΑ Α.Λιοσίων και ένα ρεύμα (μπλε κάδοι) που καταλήγει στη Μονάδα Ανάκτησης Υλικών όπου τα υλικά συσκευασίας ταξινομούνται κατά είδος και μεταφέρονται προς πώληση (πολυσυλλεκτικό πρόγραμμα ανάκτησης και ανακύκλωσης 1994). Χωριστά ακόμη συλλέγονται και τα ογκώδη αντικείμενα και τα απορρίμματα κήπων.

Τα ποσοτικά στοιχεία που αφορούν στην διαχείριση των απορριμμάτων στο Δήμο Αμαρουσίου είναι:

Πληθυσμός

Απογραφή 1991 64.092(68.000)

Ετήσιο φορτίο απορριμμάτων (τόνοι) 23.500

Δείκτες

Κιλά/ κάτοικο & έτος 343.9

Κιλά/ κάτοικο & ημέρα 0.94

Το πολυσυλλεκτικό πρόγραμμα ανάκτησης και ανακύκλωσης εκτελείται από την Εταιρεία ανακύκλωσης Απορριμμάτων με την συμβολή του τμήματος Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου του Αιγαίου και σε συνεργασία αρχικά με τους Δήμους Αμαρουσίου και Βρυλησίων και στην συνέχεια με τους Δήμους Φιλοθέης και Μελησίων. Συλλέγονται υλικά συσκευασίας (4 είδη χαρτιού, 4 είδη πλαστικού, γυαλί, αλουμίνιο, σιδηρούχα μέταλλα). Για το Δήμο Αμαρουσίου τα αποτελέσματα για μια περίοδο 8 μηνών εντός του 1996 έχουν:

Συλλεγόμενες ποσότητες (τόνοι 01-08/1996¹³): 1,317

Δείκτης εκτροπής για το πρόγραμμα: 7% (εκφράζει τις ποσότητες υλικών που εκτρέπονται από τη ροή για το ΧΥΤΑ)

¹³ δείχνει την ποσότητα των απορριμμάτων εκφρασμένη σε τόνους για την περίοδο 1^ο-8^ο του 1996.

Δείκτης ανάκτησης: 24%

Δείκτης συμμετοχής κοινού (εκτίμηση): 40%

Τα προγράμματα που σχεδιάζονται σε κεντρικό επίπεδο παρουσιάζουν αρκετά προβλήματα: παρατηρούνται προβλήματα στη συλλογή υλικών (γεμάτοι κάδοι), με αποτέλεσμα να προδιαθέτουν αρνητικά σε θέματα που αφορούν τον τομέα των απορριμμάτων.

Από την αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης προκύπτει ότι η μέση ημερήσια παραγωγή απορριμμάτων ανά κάτοικο είναι 0.9 κιλό. Το ποσό αυτό είναι κατά 15-20% μεγαλύτερο από το στόχο που θέτει η ΕΕ για την μείωση των απορριμμάτων έως το 2000.

Θα πρέπει λοιπόν άμεσα και κάτω από το πρίσμα της Local Agenda 21, να τεθούν βασικοί στόχοι πάνω σε αυτόν τον τομέα. Οι στόχοι αυτοί περιλαμβάνουν: τη μείωση της κατανάλωσης, την επιλεκτική κατανάλωση, την ελαχιστοποίηση της παραγωγής απορριμμάτων, την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση, την ανάκτηση ενέργειας και τέλος την ασφαλή τελική διάθεση των απορριμμάτων σε οργανωμένους χώρους υγειονομικής ταφής.

Συνοπτικά μπορούν να γίνουν οι εξής ενέργειες:

- ⇒ Μείωση της κατανάλωσης στις υπηρεσίες των Δήμων
- ⇒ Εφαρμογή προγράμματος ανακύκλωσης στις υπηρεσίες του Δήμου
- ⇒ Εφαρμογή προγράμματος ανακύκλωσης σε σχολεία-κτίρια-γραφεία
- ⇒ Κομποστοποίηση υλικών κήπου σε κεντρικό επίπεδο
- ⇒ Κομποστοποίηση υλικών κήπου σε ιδιωτικό επίπεδο (δημιουργία λιπάσματος για χρήση του Δήμου)
- ⇒ Κομποστοποίηση υλικών κήπου σε ιδιωτικό επίπεδο.

3.5. Στρατηγική στον τομέα «ενέργεια»

Ένα από τα σημαντικότερα αίτια για την παγκόσμια υποβάθμιση του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος είναι η κατανάλωση ενέργειας με τη μορφή βενζίνης, πετρελαίου κίνησης και θέρμανσης και ηλεκτρισμού. Το φωτοχημικό νέφος του λεκανοπεδίου της Αττικής είναι αποτέλεσμα της αλόγιστης κατανάλωσης τέτοιων μορφών ενέργειας. Η Local Agenda 21 μέσα στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης περιλαμβάνει δράσεις για την μείωση κατανάλωσης ενέργειας σε όλα τα επίπεδα και την αντικατάσταση των μη ανανεώσιμων πηγών με εναλλακτικές-ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Εκτιμάται ότι τα μισά περίπου νοικοκυριά καταναλώνουν ηλιακή ενέργεια για ζεστό νερό-ηλιακοί θερμοσίφωνες, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία θερμαίνεται με πετρέλαιο, του οποίου η τιμή είναι σημαντικά χαμηλότερη από αυτή του πετρελαίου κίνησης ως μέτρο κοινωνικής πολιτικής. Μέσα στα επόμενα χρόνια ο Δήμος Αμαρουσίου θα συνδεθεί με το υπό κατασκευή δίκτυο φυσικού αερίου της ΔΕΠΑ. Η προοπτική χρήσης του φυσικού αερίου ως καυσίμου μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη μείωση κατανάλωσης ενέργειας, αλλά ακόμη καλύτερα στην μείωση των παραγόμενων ρύπων. Η χρήση του φυσικού αερίου μπορεί να αρχίσει από τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, να επεκταθεί στα νοικοκυριά και να εξαπλωθεί ακόμα και στον τομέα των μεταφορών όπου η εμπειρία είναι μεγάλη σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Στα πλαίσια της εξέτασης του ενεργειακού τομέα διερευνήθηκαν οι πιθανές χρήσεις του φυσικού αερίου ως εναλλακτικού καυσίμου το οποίο μπορεί να καλύψει με τον πιο «περιβαλλοντικά» φιλικό τρόπο τις ενεργειακές ανάγκες των κατοίκων της περιοχής.

Ήδη ο Δήμος Αμαρουσίου έχει προαναγγείλει την προμήθεια 2 λεωφορείων φυσικού αερίου που πρόκειται να ενταχθούν στα πλαίσια

της τοπικής συγκοινωνίας και που παράγουν σε μεγάλο βαθμό χαμηλότερους ρύπους από τα αντίστοιχα συμβατικά οχήματα.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην εκτίμηση των θερμικών απωλειών οφειλόμενων σε ελλιπή θερμομόνωση καθώς και των μέτρων που μπορούν να παρθούν για τον περιορισμό των απωλειών θερμότητας τόσο σε δημόσια όσο και σε ιδιωτικά κτίρια. Ο κανονισμός θερμομόνωσης των κτιρίων δημοσιεύτηκε το 1979 στην Ελλάδα και άρχισε να εφαρμόζεται από το 1980 και μετά.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας προκύπτει ότι το 89% των κτιρίων κατοικιών της χώρας έχουν κατασκευαστεί πριν από το 1980, που άρχισε η ισχύς του κανονισμού θερμομόνωσης. Έτσι προκύπτει μία πρώτη ένδειξη του βαθμού θερμομόνωσης των κτιρίων ανάλογα με την ηλικία τους.

Από έρευνα της Ε.Σ.Υ. που αφορά την κατανάλωση ενέργειας στα νοικοκυριά 1987-88 στο δείγμα των εξετασθέντων κτιρίων ποσοστό 30,4% είχε θερμομόνωση δώματος, 12,7% πυλωτής, 1,50% δαπέδου, 5,10% εξωτερικών τοιχοποιιών και 2,10 διπλούς υαλοπίνακες.

Η συνολική κατανάλωση ενέργειας στον οικιακό τομέα ανέρχεται περίπου στο 29% της κατανάλωσης ενέργειας σε εθνικό επίπεδο. Στον οικιακό τομέα το 60,9% της καταναλισκόμενης ενέργειας χρησιμοποιείται για θέρμανση χώρων, σύμφωνα με στοιχεία του ΚΑΠΕ.

Άρα θα μπορούσαμε με βάση αυτά τα στοιχεία να πούμε ότι τα περισσότερα κτίρια δεν είναι θερμομονωμένα ή έχουν ανεπαρκή θερμομόνωση, ενώ ταυτόχρονα το μεγαλύτερο ποσοστό της απορροφούμενης ενέργειας στον οικιακό τομέα διατίθεται για θέρμανση χώρων. Επίσης διαφαίνεται ότι δεν εφαρμόζεται πλήρως ο κανονισμός θερμομόνωσης κτιρίων στο στάδιο της κατασκευής.

Οι προτεινόμενοι μακροπρόθεσμοι στόχοι των Δήμων ήταν:

- ⇒ Δημιουργία δημοτικής υπηρεσίας ενεργειακής διαχείρισης
- ⇒ Ίδρυση «Ενεργειακού Γραφείου καταναλωτή»
- ⇒ Εκπόνηση ειδικών μελετών εξοικονόμησης ενέργειας
- ⇒ Κτίρια «παθητικής ενέργειας»
- ⇒ Εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας και εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων δημοτικού φωτισμού μέσα στα επόμενα δέκα χρόνια.
- ⇒ Σύσταση κανονισμών δημοτικού φωτισμού
- ⇒ Σταδιακή αντικατάσταση του στόλου των δημοτικών οχημάτων με υβριδικά, ηλεκτρικά οχήματα και οχήματα φυσικού αερίου.
- ⇒ Παροχή κινήτρων σε μεγάλους καταναλωτές για τον ενεργειακό εκσυγχρονισμό των κτιρίων τους.
- ⇒ Καθορισμός προδιαγραφών ποιότητας για την προμήθεια ηλεκτρολογικού και ενεργειακού εξοπλισμού.
- ⇒ Προώθηση χρήσης ηπιότερων καυσίμων
- ⇒ Χρήση Ανανεώσιμων πηγών Ενέργειας

Η γενικότερη πολιτική που πρέπει να ακολουθήσουν οι δήμοι ειδικά προς την κατεύθυνση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι:

1. Χρήση ηλιακών συλλεκτών για θέρμανση νερού
2. Αξιοποίηση της ηλιακής ακτινοβολίας στον φωτισμό και θέρμανση – αερισμό κτιρίων(μέσω ενεργειακού σχεδιασμού κτιρίων)
3. Θέσπιση κανονισμού για ενεργειακή κατασκευή νέων δημοτικών κτιρίων
4. Σύσταση οδηγιών προς τους καταναλωτές για ενεργειακό σχεδιασμό νέων κτιρίων

5. Ενημέρωση των καταναλωτών για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
6. Παροχή οικονομικών κινήτρων για μεγάλους καταναλωτές που ενδιαφέρονται να εκσυγχρονιστούν ενεργειακά

3.6. Στρατηγική στον τομέα «περιβαλλοντική εκπαίδευση»

Στόχος αυτού του τομέα είναι η διαμόρφωση ορθής και υπεύθυνης αντίληψης, στάσης και συμπεριφοράς.

Το πρόγραμμα της Local Agenda 21 έθεσε τους στόχους για την ένταξη των αρχών της αειφορίας στην καθημερινή ζωή των μαθητών, με σκοπό την διαμόρφωση περιβαλλοντικά φιλικής συμπεριφοράς των επόμενων γενεών στην σύγχρονη κοινωνία.

Στα πλαίσια της Local Agenda 21 χαράχθηκε η στρατηγική στον τομέα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ενώ παράλληλα ξεκίνησαν ορισμένα πιλοτικά προγράμματα σε σχολεία της περιοχής. Παρακάτω προστίθενται οι βασικές αρχές της στρατηγικής που διαμορφώθηκε στον συγκεκριμένο τομέα:

- ⇒ Δημιουργία Γραφείου Εκπαίδευσης στα πλαίσια του Δήμου με σκοπό, εκτός των άλλων, τον συντονισμό προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα σχολεία.
- ⇒ Οργάνωση και στήριξη προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης σε σχολεία των Δήμων που εκφράζουν ενδιαφέρον σε συνεργασία με τα αρμόδια γραφεία Α΄ Βάθμιας και Β΄ Βάθμιας εκπαίδευσης.
- ⇒ Οργάνωση και πραγματοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής ενημέρωσης για ενήλικες, υπαλλήλους των Δήμων και άλλων δημοσίων υπηρεσιών και ΔΕΚΟ.
- ⇒ Διοργάνωση διαγωνισμών, εκθέσεων και άλλων παρόμοιων δραστηριοτήτων με οικολογικό περιεχόμενο.

3.7. Διαμόρφωση στρατηγικής στον τομέα «Αγορές με οικολογικά κριτήρια»

Το κεφάλαιο 4 της Local Agenda 21 για την αειφόρο ανάπτυξη εστιάζεται στα προβλήματα που δημιουργούνται από τους σημερινούς, μη βιώσιμους τρόπους παραγωγής και κατανάλωσης και συζητά τον τρόπο ανάπτυξης και προώθησης ενός στρατηγικού σχεδίου από κάθε χώρα-μέλος για την αλλαγή των μη βιώσιμων προτύπων.

Το μοντέλο της στρατηγικής που υιοθετήθηκε από το πρόγραμμα στον τομέα των αγορών με οικολογικά κριτήρια, εντάσσεται στο ευρύτερο πρότυπο αειφόρου αναπτύξεως που η διεθνής κοινότητα αποφάσισε να προωθήσει σταδιακά. Βασικές αρχές αυτού του προτύπου είναι:

- ⇒ Εφαρμογή νέων τεχνολογιών στην παραγωγή και τον εξοπλισμό
- ⇒ Μείωση των υλικών που χρησιμοποιούνται στις συσκευασίες
- ⇒ Ελαχιστοποίηση των αποβλήτων
- ⇒ Δημιουργία αγοράς δευτερογενών προϊόντων που προκύπτουν από ανακύκλωση υλικών
- ⇒ Επιβολή οικολογικών προδιαγραφών στις αγορές του δημοσίου τομέα
- ⇒ Προώθηση οικολογικών προδιαγραφών παραγωγής (EMAS, ISO 14000 κλπ)
- ⇒ Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των πολιτών ώστε να προτιμούν κατά τις αγορές τους προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον.

Η στρατηγική η οποία αναπτύχθηκε για τις «πράσινες αγορές» είναι:

- ⇒ Προσπάθεια μείωσης της σπατάλης και της κατανάλωσης γενικότερα, αρχίζοντας από τις ίδιες υπηρεσίες του Δήμου οι οποίες οφείλουν να δίνουν το καλό παράδειγμα
- ⇒ Προώθηση νέας πολιτικής αγορών σε πρώτη φάση με την εφαρμογή οικολογικών κριτηρίων μέσα από τις υπηρεσίες του και βαθμιαία σε όλες τις προμήθειες του Δήμου
- ⇒ Επιβράβευση περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων επιχειρήσεων, καταστημάτων κλπ, εξασφαλίζοντας έτσι την συνεργασία και την συμμετοχή τους στην εφαρμογή περιβαλλοντικής διαχείρισης
- ⇒ Συνεχή ενημέρωση των πολιτών για τις αρνητικές επιπτώσεις της υπέρμετρης κατανάλωσης αλλά και της δύναμής τους ως καταναλωτές να μετριάσουν αυτές τις επιπτώσεις επιλέγοντας προϊόντα φιλικότερα προς το περιβάλλον και πιέζοντας έτσι τους κατασκευαστές να σχεδιάζουν και να παράγουν προϊόντα φιλικότερα προς το περιβάλλον.

4. ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΣΤΟΧΟΥ

Η εφαρμογή της Local Agenda 21 είναι μια διαδικασία δυναμική η οποία απαιτεί συνεχή επαγρύπνηση τόσο από τις Δημοτικές Αρχές όσο και από την τοπική κοινωνία. Η συνεργασία αυτών των δύο φορέων μπορεί να φέρει το καλύτερο αποτέλεσμα στην επίτευξη του στόχου. Ιεραρχώντας τα βήματα που θα μπορούσαν να γίνουν, καταλήγουμε:

1^ο βήμα: Η δέσμευση της δημοτικής αρχής στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης

2^ο βήμα: Η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας τόσο στο να κατανοήσει τα προβλήματα όσο και να αντιληφθεί την αναγκαιότητα λήψης μέτρων για την αντιμετώπισή τους. Σημαντική είναι και η περιβαλλοντική εκπαίδευση ιδιαίτερα στα σχολεία και σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία μπορούν να γίνουν πρεσβευτές του μηνύματος της αειφορίας.

3^ο βήμα: Ο διάλογος είναι σημαντικό στοιχείο για την πορεία της όλης διαδικασίας μεταξύ της δημοτικής αρχής και των πολιτών σε γλώσσα απλή και κατανοητή από όλους.

4^ο βήμα: Προσέγγιση και ιεράρχηση προτεραιοτήτων έτσι ώστε να διαμορφωθεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα το οποίο να είναι δυνατό να υλοποιηθεί.

5^ο βήμα: Διαμόρφωση στρατηγικής η οποία επιτυγχάνεται με το όραμα για το αειφόρο μέλλον του Δήμου. Δηλαδή προηγείται η σύλληψη του οράματος για το μέλλον της περιοχής και ύστερα η υλοποίησή του με θεμιτά μέσα. Το όραμα αυτό πρέπει να είναι ρεαλιστικό.

6^ο βήμα: Ενημέρωση και κατάρτιση των υπηρεσιών του Δήμου.

7^ο βήμα: Συνεργασία σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

5. ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - Local Agenda 21

Φάσεις στο Δήμο Αμαρουσίου

Σχεδιασμός προγράμματος: Πληρέστερη ενημέρωση του δήμου Αμαρουσίου και των φορέων αυτών για το περιεχόμενο και την εφαρμογή της Local Agenda 21 καθώς επίσης και για το ρόλο που θα παίζει ο καθένας.

Προετοιμασία των σχεδίων δράσης: Στη φάση αυτή φορείς και εκπρόσωποι του δήμου σε συνεργασία με την ομάδα διαχείρισης συμμετείχαν σε σεμινάρια όπου έγιναν συζητήσεις και στη συνέχεια διαμόρφωσαν προκαταρκτικά σχέδια δράσης. Επίσης έγιναν και δυο σεμινάρια στο εξωτερικό, ένα στην Αγγλία και ένα στην Γερμανία, όπου αντάλλαξαν απόψεις και εμπειρίες σχετικά με την εφαρμογή της Local Agenda 21.

Ενέργειες: Μετά την ολοκλήρωση των σεμιναρίων και εκδηλώσεων έπρεπε να αποφασισθεί το υλικό το οποίο θα χρησιμοποιηθεί για την ενημέρωση του κοινού. Αυτό θα το ετοίμαζαν ειδικοί σε συνεργασία με την ομάδα διαχείρισης και τους εκπροσώπους των Δήμων.

Δημιουργία και εκπαίδευση ομάδων: Η φάση αυτή είναι η πιο σημαντική φάση του προγράμματος. Μετά την ολοκλήρωση των σεμιναρίων θα έπρεπε να δημιουργηθεί το κατάλληλο έδαφος έτσι ώστε να αποδεχθούν οι ομάδες το καινούριο πρόγραμμα. Αρχικά, λοιπόν, υπάρχει η προσέγγιση των δημοτών με τέτοιο τρόπο ώστε να τους δίνουν την ευκαιρία και την δυνατότητα να το αποδεχθούν. Αυτό επιτυγχάνεται με την οργάνωση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Στη φάση αυτή προβλέπεται η διοργάνωση ενός σεμιναρίου στο οποίο να εκτιμηθεί η πρόοδος του προγράμματος, μέχρι εκείνη την στιγμή και η κατάστρωση των σχεδίων για την συνέχεια.

Ενημερωτική εκστρατεία και διάδοση αποτελεσμάτων μεταξύ των Δήμων της Ελλάδας και του εξωτερικού. Έκδοση και διανομή πληροφοριακών φυλλαδίων έκδοση οδηγού για την εφαρμογή της Local Agenda 21 προβολή του προγράμματος από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης(εφημερίδες, τοπικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς).

6. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

A. Αστικό περιβάλλον

Στο Δήμο Αμαρουσίου σαν πιλοτική περιοχή επιλέγει η περιοχή Παραδείσου και περικλείεται από τις οδούς Αμαρουσίου – χαλανδρίου, Φραγκοκλησιάς, Λεωφ.Κηφισίας και όρια με το Δήμο Χαλανδρίου.

Η συγκεκριμένη περιοχή υπεδείχθη από το Δήμο λόγω της ποικιλίας προβλημάτων που παρουσιάζει και συγκεκριμένα: ανάμειξη χρήσεων γης με μεγάλα συγκροτήματα γραφείων αλλά και πυρήνες κατοικίας, ανοργάνωτη και άναρχη στάθμευση, μεγάλη διαμπερή κυκλοφορία, έλλειψη διαμορφωμένων κοινόχρηστων και κοινωφελών εγκαταστάσεων κ.α. Η περιοχή έχει έκταση 50 Ha περίπου και περιλαμβάνει 47 Οικοδομικά Τετράγωνα. Αποτελεί τμήμα της πολεοδομικής ενότητας – Παράδεισος. Το μεγαλύτερο τμήμα της περιοχής είναι εντός σχεδίου, ενώ υπάρχει και ένα τμήμα, έκτασης 60 στρ. περίπου με ίδιο καθεστώς (εγκαταστάσεις ΕΥΝΙΚΗ). Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ ο πληθυσμός το 1991 ήταν 1.800 κάτοικοι και η μέση πυκνότητα 38 κατ/Ha. Σήμερα τα μεγέθη εκτιμώνται σε 2300 κατοίκους και 46 κατ/Ha. Τα χαμηλά μεγέθη οφείλονται κυρίως στο ότι μεγάλο ποσοστό της έκτασης της περιοχής καταλαμβάνεται από δραστηριότητες του τριτογενούς τομέα.

Για την συγκεκριμένη περιοχή εκπονήθηκε ειδική μελέτη και διατυπώθηκε ολοκληρωμένη πρόταση χρήσεων γης και κυκλοφοριακής οργάνωσης της περιοχής σύμφωνα με την πρόταση της στρατηγικής που διατυπώθηκε στην α' φάση του προγράμματος.

Από την ανάλυση προέκυψε ότι οι χρήσεις γης στην περιοχή δεν παρουσιάζουν μεγάλη πολυμορφία. Σε έκταση οι χρήσεις καταλαμβάνουν:

Κατοικία

5.6 Ha

Εμπόριο	2.6 Ha
Γραφεία	4.3 Ha
Πρόνοια	0.26 Ha
Σχολεία	0.23 Ha
Αθλητικοί χώροι	2.2 Ha
Πλατείες	0.08 Ha
Εκκλησίες	0.03 Ha
Αδιαμόρφωτοι χώροι	3.8 Ha

Στον τομέα της κατοικίας καταγράφηκε σημαντικό ποσοστό μονώροφων και δώροφων κατοικιών (περίπου 50% του συνολικού αριθμού κτιρίων κατοικίας). Αντίθετα, στον τομέα των κεντρικών δραστηριοτήτων τα κτίρια είναι από πέντε ορόφους και πάνω.

Όπως και στο Χαλάνδρι έτσι και στο πιλοτικό του Αμαρουσίου ο βασικός στόχος της πρότασης που διατυπώθηκε ήταν:

Η περιφρούρηση και διαφύλαξη ως χρήσης της κατοικίας εν' όψει των επεκτατικών τάσεων της εμπορικής δραστηριότητας σε σχέση μάλιστα και με τις υψηλές αξίες γης της περιοχής που δρούν ελκυστικά προς την κατεύθυνση αλλαγής χρήσης από κατοικία σε κέντρο.

Οι προτάσεις του πιλοτικού προγράμματος συνοψίζονται παρακάτω:

⇒ **Προτεινόμενες χρήσεις γης.** Σύμφωνα με τις θεσμοθετημένες χρήσεις γης από το Γ.Π.Σ. στην περιοχή ισχύουν τρεις τομείς χρήσεων γης:

⇒ Πολεοδομικό κέντρο

⇒ Γενική κατοικία

⇒ Αμιγής κατοικία

○ Από την καταγραφή των υφιστάμενων χρήσεων γης προκύπτει ότι η γενική κατοικία, η οποία δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης κυρίως χρήσεων του τριτογενούς τομέα και ωθεί στην μετουσίωση της περιοχής εις βάρος της

κατοικίας, δεν έχει αναπτυχθεί μέχρι σήμερα. Για την βελτίωση των πολεοδομικών λειτουργικών συνθηκών στην περιοχή, δεν προτείνεται τομέας γενικής κατοικίας στην περιοχή διότι με τις προτεινόμενες εξειδικεύσεις δεν υπάρχει ουσιαστική διαφοροποίηση στις χρήσεις γενικής κατοικίας και πολεοδομικού κέντρου. Έτσι προτάθηκαν δύο μόνο τομείς με τις εξειδικεύσεις τους. Ο τομέας πολεοδομικού σχεδιασμού και ο τομέας της αμιγούς κατοικίας.

⇒ **Πολεοδομικός κανονισμός, όροι και περιορισμοί δόμησης.** Ειδικότερα, οι προτεινόμενοι όροι και περιορισμοί είναι:

- Εφαρμογή προδιαγραφών που εξαρτώνται από το μέγεθος της εγκατάστασης και τον τρόπο πρόσβασης, ώστε να μην επιβαρύνουν κυκλοφοριακά την περιοχή πέραν του επιτρεπόμενου ορίου
- Μείωση ποσοστού κάλυψης ώστε να αυξηθεί ο ελεύθερος ακάλυπτος χώρος στο επίπεδο των ισογείων
- Στις χρήσεις των επαγγελματικών εργαστηρίων προτάθηκε να απαγορευθούν όσα δημιουργούν οχλήσεις (π.χ. βαφεία, φανοποιεία, εργαστήρια επεξεργασίας εύφλεκτων υλικών, κλπ.)
- Απαγόρευση μεταφοράς συντελεστή δόμησης
- Αύξηση πλάτους πρασιών

⇒ **Διερεύνηση ενοποίησης ακάλυπτων χώρων** καθώς επίσης και εφαρμογή του άρθρου 12, παρ.6 του Ν.1577/85 (περί ΓΟΚ), σύμφωνα με το οποίο κατά την έγκριση επέκτασης αναθεώρησης ή τροποποίησης ρυμοτομικού σχεδίου μπορεί να προβλέπεται η δημιουργία δευτερεύοντος δικτύου ελευθέρων κοινοχρήστων χώρων αποκλειστικά για πεζούς

⇒ **Οργάνωση κέντρου γειτονιάς.** Στο σημείο αυτό δεν διαπιστώθηκε η ύπαρξη ενεργού πυρήνα τοπικών δραστηριοτήτων. Με δεδομένα την ιδιαιτερότητα και το μέγεθος του θύλακα της κατοικίας στην περιοχή, δεν κρίνεται απαραίτητη η δημιουργία τοπικού κέντρου καθημερινών εξυπηρετήσεων σε διακριτή θέση. Θα πρέπει να εξευρεθεί ένας χώρος για την συνεύρεση των κατοίκων (αίθουσα πολλαπλών χρήσεων) είτε κοντά στην υφιστάμενη πλατεία (Δωδώνης και Καραολή), είτε στις εγκαταστάσεις του Ιππικού Ομίλου – αν αυτό είναι δυνατό – είτε σε χώρο του Δημοτικού σχολείου της περιοχής.

⇒ **Εξασφάλιση των απαραίτητων κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων.** Για την διατήρηση των χαρακτηρισμένων σήμερα ιδιωτικών κοινόχρηστων χώρων που αποτελούν πηγή για την περιοχή προτάθηκαν τα παρακάτω:

- **Ιππικός όμιλος.** Χαρακτηρισμός των κτιριακών εγκαταστάσεων και του περιβάλλοντος χώρου ως διατηρητέων, ώστε να διατηρηθεί ο σημερινός χαρακτήρας της περιοχής χωρίς να απαιτηθούν υπέρογκα ποσά για απαλλοτρίωση. Χρήση: αθλητισμός με συντελεστή δόμησης 0.2 επί του συνόλου της έκτασης
- **Άγιος Ιωάννης Χωματιανός.** Χρήση κοινόχρηστου χώρου και χαρακτηρισμός της Εκκλησίας αλλά και ολόκληρου του περιβάλλοντος χώρου ως διατηρητέων
- **Μονοκατοικία Ζερβού.** Επί της οδού Ελ. Βενιζέλου και Ταυγέτου ως διατηρητέου
- **Άλσος Μιμικόπουλου.** Καμία παρέμβαση στο δασικό τμήμα που λόγω του ιδιαίτερου δασικού χαρακτήρα του

- είναι προστατευόμενη περιοχή. Χαρακτηρισμός του βορείου τμήματος ως χώρου αθλητικών εγκαταστάσεων με συντελεστή δόμησης 0.2.
- ⇒ **Διευθέτηση της κυκλοφορίας με εκτροπή κατά το δυνατόν της υπερτοπικής κυκλοφορίας από τις περιοχές κατοικίας.** Με την πρόταση επιδιώχθηκε ο διαχωρισμός των κινήσεων πεζών και τροχοφόρων ο οποίος θεωρείται άκρως αναγκαίος λόγω της μεγάλης πίεσης που δέχεται η περιοχή από τα οχήματα που εξυπηρετούν το υπερμέγεθες υπερτοπικό κέντρο. Προτάθηκε, επίσης, η σηματοδότηση της περιοχής. Όσον αφορά στη συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση της περιοχής αναλύθηκε σε δύο τομείς: την εξυπηρέτηση μέσω της δημόσιας συγκοινωνίας και την εξυπηρέτηση μέσω της τοπικής συγκοινωνίας για την οποία προτάθηκε και κατάλληλο δρομολόγιο.
- ⇒ **Οργάνωση της στάθμευσης.** Χαρακτηρισμός του νοτίου του Οικοδομικού Τετραγώνου 546 σε χώρο υπογείου και υπέργειου σταθμού αυτοκινήτων για την εξυπηρέτηση κυρίως των αναγκών του υπερτοπικού κέντρου. Κατασκευή υπόγειου σταθμού αυτοκινήτων στο Οικοδομικού Τετραγώνου 551 που είναι χαρακτηρισμένο ως κοινόχρηστο πράσινο και προώθηση απόκτησης του χώρου με χρήση των διατάξεων του Νόμου 2508/97
- ⇒ **Δημιουργία δικτύου πεζοδρόμων και παράλληλα διεύρυνση εφικτότητας κίνησης με ποδήλατο.** Στα πλαίσια της πρότασης του πιλοτικού προγράμματος δεν προτάθηκαν εκτεταμένες πεζοδρομήσεις αφού το τοπικό δίκτυο εντός του θύλακα της κατοικίας αποφορτίζεται και μπορεί να εξυπηρετεί τους πεζούς με ασφάλεια.

⇒ **Βελτίωση της αισθητικής του δημόσιου και ιδιωτικού ελεύθερου χώρου.** Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν επιμέρους ρυθμίσεις για την περιοχή και συγκεκριμένα:

- Υπογειοποίηση στην περιοχή του υπερτοπικού κέντρου των δικτύων ΔΕΗ-ΟΤΕ
- Διαπλάτυνση πεζοδρόμων
- Φύτευση των ακάλυπτων χώρων των οικοπέδων
- Εξοπλισμό, φύτευση και φωτισμό των κοινόχρηστων χώρων
- Επιβολή προδιαγραφών για διαφημίσεις σε κτίρια επί των οδών
- Δεντροφύτευση της νησίδας μεταξύ της κηφισίας και των παραπλεύρων οδών

B. Μεταφορές

Το πιλοτικό πρόγραμμα που πραγματοποιήθηκε στο Μαρούσι και αφορούσε τον τομέα των μεταφορών ήταν μελέτη κατασκευής δικτύου ποδηλατοδρόμων στην περιοχή. Η ενθάρρυνση του ποδηλάτου στο Μαρούσι δικαιολογείται για πολλούς λόγους. Αρχικά, η χρήση του ποδηλάτου μπορεί να μειώσει την κυκλοφοριακή συμφόρηση η οποία φαίνεται να πλήττει τις περιοχές που είναι κέντρο εμπορικών και άλλων δραστηριοτήτων. Η ύπαρξη του μετρό είναι ένα πλεονέκτημα της περιοχής αλλά το πρόβλημα για τους περισσότερους είναι η κάλυψη της απόστασης από το σταθμό του μετρό μέχρι τον προορισμό τους. Αδυνατώντας λοιπόν οι κάτοικοι και οι εργαζόμενοι στο Μαρούσι να εκμεταλλευτούν την ύπαρξη του μετρό κάνουν χρήση του αυτοκινήτου τους. Η χρήση του ποδηλάτου στο συγκεκριμένο πρόβλημα, είναι ίσως, μια λύση.

Βασική παράμετρος ενθάρρυνσης της χρήσης του ποδηλάτου είναι η κατασκευή αποκλειστικών λωρίδων για το ποδήλατο. Είναι ο μοναδικός τρόπος για να καταστεί η κίνησή του άνετη και ασφαλής.

Προτάθηκε να δημιουργηθούν συνδέσεις με ποδηλατόδρομο μεταξύ κάποιων χαρακτηριστικών πόλων της ευρύτερης περιοχής. Οι συνδέσεις αυτές μπορούν να συγκροτήσουν ένα βασικό συλλεκτήριο δίκτυο μεγάλου μήκους και ασφαλούς μετακίνησης με ποδήλατο που θα προσεγγίσει τις περισσότερες περιοχές του Δήμου.

Το δίκτυο που προτάθηκε περιλαμβάνει αυτές τις συνδέσεις:

- ⇒ **Σταθμός μετρό κέντρου Αμαρουσίου – ΟΑΚΑ.** Για την συγκεκριμένη σύνδεση προτάθηκαν δύο σενάρια: το πρώτο συνολικού μήκους 3.65 χλμ και το δεύτερο συνολικού μήκους 2.87 χλμ.

- ⇒ Σταθμός μετρό κέντρου Αμαρουσίου – κέντρο Κηφισιάς.
Τα σενάρια και για αυτή τη σύνδεση ήταν δύο: το πρώτο συνολικού μήκους 3.15 χλμ και το δεύτερο συνολικού μήκους 1.66 χλμ.
- ⇒ Σταθμός μετρό κέντρου Αμαρουσίου – κέντρο Πεύκης.
Μήκος 2.46 χλμ.
- ⇒ Σταθμός μετρό κέντρου Αμαρουσίου – Αγ.Βαρβάρα Χαλανδρίου. Μήκος 4.88χλμ.

Γ. Κήποι – πράσινο

Στον τομέα σχεδιάστηκε στο Δήμο Αμαρουσίου η εφαρμογή δυο πιλοτικών προγραμμάτων. Το πρώτο αφορούσε δεντροφύτευση δρόμων του Δήμου και το δεύτερο τη διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου του σχολείου.

1. Δεντροφύτευση δρόμων

Ο σχεδιασμός της φύτευσης στηρίχθηκε στη συγκέντρωση στοιχείων του υπό μελέτη χώρου, όπως τοπογραφικά διαγράμματα, κλιματικές συνθήκες καθώς και αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης. Τα δέντρα που επιλέγησαν για την συγκρότηση των δεντροστοιχιών του Δήμου πληρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την εξασφάλιση της ισορροπίας και της απρόσκοπτης λειτουργικότητας του τοπίου. Όπως:

- ⇒ Παρουσιάζουν αντοχή στη ρυπασμένη ατμόσφαιρα της πόλης
- ⇒ Αναπτύσσονται γρήγορα
- ⇒ Σχηματίζουν όρθιο κορμό και γερό σκελετό βραχιόνων και κλάδων
- ⇒ Διαμορφώνουν ισορροπημένη κόμη, όρθια ή απλωτή, ποτέ όμως κρεμοκλαδή

- ⇒ Ανέχονται κλάδεμα διαμόρφωσης και ελέγχου της κόμης
- ⇒ Δεν παράγουν καρπούς που πέφτοντας στο πεζοδρόμιο γίνονται επικίνδυνοι για οχήματα και πεζούς
- ⇒ Αντέχουν σε μυκητολογικές και εντομολογικές προσβολές καθώς και μηχανικά ατυχήματα
- ⇒ Δεν έχουν μεγάλο επιφανειακό ριζικό σύστημα που σηκώνει τα πεζοδρόμια
- ⇒ Δεν έχουν μεγάλα χνουδωτά φύλλα, γιατί τα φύλλα αυτά συγκρατούν τη σκόνη και την αιθάλη, αλλά μικρά ευκίνητα, λεία, σκληρά ή σύνθετα
- ⇒ Είναι κατά προτίμηση φυλλοβόλα, επομένως δεν εμποδίζουν τον ήλιο το χειμώνα ενώ ταυτόχρονα αντικαθιστούν τα λερωμένα από τη σκόνη φύλλα τους με νέα, υγιή και καθαρά
- ⇒ Τα περισσότερα από τα είδη είναι γηγενή

Με βάση τα παραπάνω τα δέντρα που επιλέχθηκαν είναι Πεύκα, Ελιές, Κουτσουπιές, Μουριές, Πλατάνια, Σοφόρες, Κερλεουτέριες και Καλλωπιστικές Δαμασκηνιές.

2. Διαμόρφωση περιβάλλοντα γώρου σχολείου

Προτάθηκε το πιλοτικό αυτό να εφαρμοσθεί σε Δημοτικό σχολείο με το σκεπτικό ότι οι μαθητές είναι πιο πρόθυμοι να συμμετέχουν και γιατί στα Δημοτικά οι βανδαλισμοί είναι κατά κανόνα λιγότεροι. Μετά από επισκέψεις σε σχολεία που προσφέρονται για μια τέτοιου είδους παρέμβαση, ιδανικότερο θεωρήθηκε το 4^ο Δημοτικό σχολείο στην περιοχή του Σωρού στο Δήμο Αμαρουσίου.

Συνοπτικά η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε ήταν η εξής:

- ⇒ Συγκέντρωση στοιχείων του υπό μελέτη χώρου, όπως τοπογραφικά διαγράμματα, κλιματικές συνθήκες

⇒ Σχεδιασμός της φύτευσης, η απεικόνιση της οποίας βασίζεται σε σχέδια κλίμακας 1:100

Κατά την μελέτη της διάταξης των διαφόρων μορφών διακοσμητικού πρασίνου (χαμηλές, μέτριες, υψηλές), στους προς φύτευση χώρους ελήφθησαν υπόψη:

⇒ Οι αισθητικές απαιτήσεις του χώρου

⇒ Η εξασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργικότητας του χώρου

⇒ Οι γενικές και ειδικές οικολογικές συνθήκες της περιοχής

Η επιλογή των διακοσμητικών ειδών έγινε με βάση:

1. Τα χαρακτηριστικά τους (τελικές διαστάσεις, φυλλοβόλο ή αιθαλές, εποχή ανθοφορίας, χρώμα ανθέων, κλπ)
2. Τα οικολογικά δεδομένα της περιοχής
3. Το λειτουργικό σκοπό που πρόκειται να ικανοποιήσουν (διακόσμηση, συγκρότηση εδάφους, συγκρότηση ομάδων, συστάδων, φράκτης προστασίας, κλπ)
4. Το τοπικό μικροκλίμα
5. Την εξασφάλιση αισθητικής αρμονίας και βιολογικής ισορροπίας μεταξύ των ειδών που θα συγκροτήσουν τις ομάδες, συστάδες, κλπ.
6. Τις διαστάσεις του χώρου και της θέσης χωριστά

Κατά την επιλογή των διαφόρων ειδών δέντρων και θαμνώδους βλάστησης, χρησιμοποιήθηκαν είδη γηγενή που αντέχουν στις συνθήκες της περιοχής. Έτσι προτάθηκαν για φύτευση δέντρα που αποτελούν συνέχεια της τοπικής χλωρίδας, με είδη τα οποία είναι πλήρως εγκλιματισμένα. Προτάθηκαν είδη δέντρων της Ελληνικής βλάστησης ενώ παράλληλα διατηρήθηκαν όλα τα δέντρα που υπήρχαν στο χώρο του σχολείου (πεύκα, κυπαρίσσια, αμυγδαλιές, φουστικιές, κ.ά.). τα δέντρα που προτάθηκαν είναι τα ακόλουθα: φλαμουριές, κερκίδα και χαρουπιά.

Στην επιλογή των ειδών της θαμνώδους βλάστησης και στη διάταξη φύτευσης τους ελήφθησαν υπόψη τόσο οι απαιτήσεις και οι ανάγκες του χώρου όσο και οι κλιματικές συνθήκες της περιοχής. Οι θάμνοι που επιλέχθηκαν ήταν υψηλού, μεσαίου και χαμηλού ύψους με αειθαλές κυρίως φύλλωμα. Βασικό σημείο στην επιλογή της θαμνώδους βλάστησης είναι η αντοχή της στις θερμοκρασίες και στις γενικότερες συνθήκες της περιοχής. Τα είδη των θάμνων που τελικά προτάθηκαν είναι τα εξής: πικροδάφνη, πυράκανθος, σχίνος, μυρτιές, δεντρολίβανο, συμφορίκαρπος, δάφνες, τεύκρια βερβερίδα, υπέρικο, λεβάντα, λεβαντίνη, άλυσσο, θυμάρι και λαδανιά.

Δ. Απορρίμματα – Αγορές με οικολογικά κριτήρια

Η πιλοτική δράση που επιλέχθηκε για τον Δήμο Αμαρουσίου και αφορούσε τον τομέα των αγορών με οικολογικά κριτήρια ήταν η διερεύνηση της Ελληνικής αγοράς για την παρουσία «πράσινων» ή οικολογικών προϊόντων με έμφαση στην οικολογική αγορά του Δήμου Αμαρουσίου.

Στα πλαίσια του προγράμματος περιγράφηκε η Ευρωπαϊκή πολιτική στο θέμα των «πράσινων» αγορών και στην διαδικασία απονομής του οικολογικού σήματος σε προϊόντα με τις ελάχιστες περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Παράλληλα διατυπώθηκαν προτάσεις για το πώς μπορεί ο Δήμος να παίζει ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση τάσεων, στην ευαισθητοποίηση των πολιτών και των επιχειρήσεων και στη γενικότερη αλλαγή του τοπίου των «πράσινων» αγορών στον Ελληνικό χώρο.

Τα προϊόντα για τα οποία πραγματοποιήθηκε η έρευνα περιελάμβαναν:

- ⇒ **Ηλεκτρικές συσκευές.** Οι εξελίξεις στις οικολογικές συσκευές έχουν σημειωθεί κυρίως στα ψυγεία και στα πλυντήρια ρούχων. Τα βασικά κριτήρια για τα ψυγεία, τους καταψύκτες και τους συνδυασμούς τους είναι η εξοικονόμηση ενέργειας και η απουσία υλικών στα ψυκτικά υγρά και στα μονωτικά υλικά τα οποία καταστρέφουν το στρώμα του όζοντος και συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου. Για τα πλυντήρια τα αντίστοιχα κριτήρια είναι η εξοικονόμηση ενέργειας, η εξοικονόμηση νερού και οι μειωμένες απώλειες απορρυπαντικών. Για τις παραπάνω κατηγορίες ηλεκτρικών συσκευών έγιναν συγκεκριμένες υποδείξεις κατασκευαστών που πληρούν τα προαναφερθέντα κριτήρια. Οι ηλεκτρικές κουζίνες είναι

από τη φύση τους ενεργοβόρες συσκευές, για αυτό όπου υπάρχει υποδομή, θα πρέπει να επιλέγονται κουζίνες φυσικού αερίου. Το ίδιο ισχύει για θερμοσίφωνες: θα πρέπει να αντικαθίστανται, όπου είναι εφικτό, με ηλιακούς ή με boiler φυσικού αερίου ή στην χειρότερη περίπτωση πετρελαίου. Ήδη κυκλοφορούν μοντέλα συσκευών που φέρουν το οικολογικό σήμα της ΕΟΚ. Οι πωλητές πρέπει να είναι όλοι ενημερωμένοι για την ύπαρξη αυτού του σήματος. Βασικός στόχος του Δήμου τέθηκε η ευαισθητοποίηση των καταναλωτών ώστε να συνυπολογίζονται αυτά κατά την λήψη αποφάσεων.

- ⇒ **Ηλεκτρικοί λαμπτήρες.** Στον τομέα των ηλεκτρικών λαμπτήρων η εικόνα της αγοράς είναι πιο ξεκάθαρη. Υπάρχουν δύο γενικές κατηγορίες ηλεκτρικών λαμπτήρων: μονής και διπλής απόληξης. Οι κοινοί λαμπτήρες πυρακτώσεως είναι μονής απόληξης και αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό χρησιμοποιούμενων λαμπτήρων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα λαμπτήρων διπλής απόληξης είναι οι λαμπτήρες φθορισμού που χρησιμοποιούνται σε επαγγελματικούς χώρους. Επίσης κυκλοφορούν και λαμπτήρες αλογόνου διπλής απόληξης με πολύ χαμηλή κατανάλωση ενέργειας. Και για τις δύο κατηγορίες λαμπτήρων η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει οικολογικά κριτήρια με βάση τις περιβαλλοντικές τους επιπτώσεις από την παραγωγή τους ως την τελική τους διάθεση. Με την σημερινή τεχνολογική εξέλιξη τα οικολογικά κριτήρια καλύπτονται ευκολότερα από τους συμπαγείς λαμπτήρες φθορισμού (CFL) και από τους αντίστοιχους αλογόνου και όχι από τους παραδοσιακούς λαμπτήρες πυρακτώσεως. Για

τους λαμπτήρες που ικανοποιούν αυτά τα κριτήρια καταγράφηκαν τιμές, καταναλώσεις και προμηθευτές στην τοπική αγορά του Αμαρουσίου.

⇒ **Υλικά καθαρισμού.** Τα χημικά των υλικών καθαρισμού κατά ή αμέσως μετά τη χρήση τους ελευθερώνονται στο περιβάλλον και αποτελούν πηγή ρύπανσης κυρίως για τα νερά. Το πρόβλημα εντείνεται όχι τόσο επειδή τα χημικά συστατικά είναι τοξικά, αλλά επειδή οι ποσότητες που καταναλώνονται είναι τεράστιες (π.χ. το 1992 στην Ευρωπαϊκή Ένωση καταναλώθηκαν περισσότερο από 3.5 εκατομμύρια τόνοι απορρυπαντικών πλυντηρίου). Τα απορρυπαντικά πλυντηρίου είναι η μοναδική κατηγορία υλικών καθαρισμού για τα οποία έχουν θεσπιστεί κριτήρια για την απονομή του οικολογικού σήματος. Σε μια έρευνα απορρυπαντικών πλυντηρίου που κυκλοφορούν στην Ευρωπαϊκή αγορά διαπιστώθηκε ότι περίπου το 10% αυτών πληρούν τα κριτήρια του οικολογικού σήματος. Παρόλα αυτά, μέχρι το Φεβρουάριο του 1998 που ολοκληρώθηκε το πιλοτικό πρόγραμμα, μόνο ένα Γαλλικό απορρυπαντικό, το οποίο όμως δεν κυκλοφορεί στην Ελλάδα, έχει πάρει οικολογικό σήμα. Στα μεγάλα super market της περιοχής του Αμαρουσίου δεν βρέθηκαν υλικά καθαρισμού που να είναι οικολογικά. Παρόλα αυτά εντοπίστηκε η μοναδική εταιρεία στην Ελλάδα η οποία εισάγει οικολογικά προϊόντα καθαρισμού τα οποία είναι πιστοποιημένα από αρμόδιους Γερμανικούς και Ελβετικούς κρατικούς φορείς και έγιναν υποδείξεις στο Δήμο για θέματα ευαισθητοποίησης των δημοτών σε αυτό το θέμα.

⇒ **Χαρτί και χαρτικά.** Πολύ από το χαρτί που καταναλώνει ο μέσος πολίτης μπορεί να είναι ανακυκλωμένο, για οικονομικούς λόγους, αλλά να μην το ξέρει ούτε να μπορεί να το επιλέξει συνειδητά. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει κριτήρια για την απονομή του οικολογικού σήματος σε χαρτικά. Στόχος των κριτηρίων αυτών είναι:

- Μείωση της ρύπανσης των νερών με τοξικά ή άλλα χημικά
- Μείωση της κατανάλωσης ενέργειας
- Δέσμευση των χαρτοβιομηχανιών για την εφαρμογή πρακτικών ορθής διαχείρισης των δασών που εξασφαλίζουν την βιωσιμότητά τους
- Προώθηση της ελαχιστοποίησης και της ανακύκλωσης των απορριμμάτων

Στην Ελληνική αγορά δεν βρέθηκαν χαρτικά με οικολογικό σήμα, ωστόσο εντοπίστηκαν χαρτικά από ανακυκλωμένο χαρτί καθώς και άλλα στα οποία δεν έχει χρησιμοποιηθεί γλώριο για την λεύκανση τους. Έγινε καταγραφή τέτοιων προϊόντων τόσο από πλευράς κατασκευαστή όσο και από πλευράς κόστους.

⇒ **Χρώματα.** Τα χρώματα εσωτερικών κυρίως χώρων αποτελούν ίσως την πιο ανεπτυγμένη κατηγορία «πράσινων» προϊόντων στη χώρα μας. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι το μοναδικό Ελληνικό προϊόν που έχει πάρει οικολογικό σήμα είναι χρώμα. Στα πλαίσια του προγράμματος έγινε καταγραφή εταιρειών που κατασκευάζουν οικολογικά χρώματα στην Ελλάδα, ενώ αναφέρθηκε και η τιμή καθενός από αυτά, η οποία προέκυψε λίγο ακριβότερη από τα συμβατικά χρώματα.

⇒ **Βιολογικά τρόφιμα.** Βιολογικά προϊόντα είναι αυτά που παράγονται με συνθήκες βιολογικής ή οργανικής καλλιέργειας. Οι βιολογικές καλλιέργειες δεν χρησιμοποιούν λιπάσματα και χημικά φυτοφάρμακα. Επίσης, στα ίδια τα προϊόντα δεν έχουν προστεθεί χημικά συντηρητικά, βελτιωτικά, χρωστικές ουσίες και άλλα πρόσθετα. Τα βιολογικά προϊόντα ελέγχονται και φέρουν στη συσκευασία τους την ετικέτα πιστοποίησης. Στην Ελλάδα υπάρχουν τρεις οργανισμοί πιστοποίησης για βιολογικά προϊόντα φυτικής προέλευσης, αλλά κανένα ζωικής. Τα βιολογικά προϊόντα είναι πιο ακριβά γιατί απαιτείται περισσότερη εργασία. Το κόστος αυξάνει περισσότερο εξαιτίας του κόστους διανομής, που είναι υψηλότερο για προϊόντα με περιορισμένο δίκτυο διανομής.

Στο Μαρούσι εντοπίστηκαν 4 σημεία διάθεσης βιολογικών προϊόντων ενώ δόθηκαν και περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τα χαρακτηριστικά αυτών των προϊόντων.

Ε. Ενέργεια

Στο Δήμο Αμαρουσίου αποφασίστηκε η εφαρμογή τριών πιλοτικών προγραμμάτων, τα δύο σε σχολεία της περιοχής και συγκεκριμένα στο 1^ο και 3^ο Γυμνάσιο Αμαρουσίου (τα οποία συμμετείχαν και στο πιλοτικό πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης) και το τρίτο στη μελέτη – αναβάθμιση δημοτικού φωτισμού στην πλατεία των οδών Ναυαρίνου και Κατσώνη. Οι φάσεις εφαρμογής των πιλοτικών προγραμμάτων, που αφορούν τα δύο σχολεία, είναι:

1^η φάση:

Επίσκεψη στο χώρο του πιλοτικού. Στα συγκεκριμένα σχολεία πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις και με τις ομάδες μαθητών και καθηγητών που μετέχουν στο πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που λάμβανε χώρα στα πλαίσια της Local Agenda 21.

Προετοιμασία και συμπλήρωση της λίστας με τα απαραίτητα στοιχεία για καθορισμό της υπάρχουσας κατάστασης στον φωτισμό του σχολείου.

Η λίστα αυτή περιελάμβανε στοιχεία όπως:

- ⇒ Λογαριασμοί ΔΕΗ του σχολείου
- ⇒ Χρόνος λειτουργίας εγκατάστασης φωτισμού
- ⇒ Διαστάσεις κάθε αίθουσας, χρώματα επιφανειών
- ⇒ Είδος και αριθμός χρησιμοποιούμενων λαμπτήρων και φωτιστικών σωμάτων
- ⇒ Πρόγραμμα συντήρησης λαμπτήρων και φωτιστικών σωμάτων
- ⇒ Χρησιμοποιούμενες ηλεκτρικές συσκευές
- ⇒ Καθορισμός της υπάρχουσας κατάστασης στον φωτισμό του χώρου:
- ⇒ Ετήσια κατανάλωση ηλεκτρισμού του σχολείου

- ⇒ Μέση κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας για φωτισμό ανά αίθουσα
- ⇒ Ετήσια τρέχοντα κόστη για φωτισμό
- ⇒ Εκπόνηση ηλεκτρολογικής μελέτης εγκατάστασης φωτισμού του σχολείου
- ⇒ Καθορισμός των σημείων αλλαγών με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας / επιλογή των υλικών.

Η επιλογή των υλικών και εξοπλισμού έγινε με κριτήρια:

- ⇒ Μέγιστη δυνατή μείωση της κατανάλωσης ηλεκτρισμού
- ⇒ Ελάχιστο δυνατό αρχικό κόστος και περίοδος απόσβεσης
- ⇒ Διαμόρφωση και αισθητική των ίδιων των χώρων
- ⇒ Κατάρτιση συγκεκριμένου πλάνου ενεργειών για μείωση της κατανάλωσης ενέργειας στον χώρο του πιλοτικού

2^η φάση:

Τεχνική υλοποίηση του πιλοτικού

Στην φάση αυτή το πλάνο της φάσης 1 μπήκε σε εφαρμογή.

3^η Φάση:

Συμπεράσματα και αξιολόγηση του πιλοτικού..

Μετά την εφαρμογή αυτού του προγράμματος τα αποτελέσματα για τα σχολεία ήταν θετικά στον τομέα της ενέργειας. Με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες το σχολείο κατάφερε να εξοικονομήσει ενέργεια και να μειώσει το κόστος λειτουργίας του.

ΣΤ. Περιβαλλοντική Αγωγή

1. Στόχος

Το πρόγραμμα της περιβαλλοντικής αγωγής αποσκοπούσε στην αλλαγή στάσεων και συμπεριφοράς καθώς και την ενεργό συμμετοχή των δημοτών σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον τους πάντα στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης.

2. Κοινό

Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε πιλοτικά σε δυο Γυμνάσια σε καθένα από τους δυο Δήμους που μετέχουν στο πρόγραμμα με τη συμμετοχή καθηγητών και μαθητών. Τα σχολεία που συμμετείχαν από το Δήμο Αμαρουσίου ήταν το 1^ο και το 3^ο Γυμνάσιο. Οι εκπαιδευτικοί που επιλέγησαν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα, παρακολούθησαν δύο σεμινάρια για την επιμόρφωσή τους (θεωρητική και εμπειρική) στους βασικούς άξονες που εξετάστηκαν στα πλαίσια του παρόντος προγράμματος. Το πρώτο από αυτά πραγματοποιήθηκε στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1996 και το δεύτερο στις 4 και 5 Νοεμβρίου 1997.

3. Κίνητρα

Ως επιβράβευση των Περιβαλλοντικών Ομάδων (εκπαιδευτικοί και μαθητές), η οποία με επιτυχία διεκπεραίωσαν το πρόγραμμα, διοργανώθηκε εκπαιδευτική εκδρομή

Οργάνωση ειδικής τελετής από το Δήμο για την απονομή διακρίσεων σε σχολεία, μαθητές και καθηγητές και παρουσίαση του προγράμματος από τους ίδιους

Έκδοση εφημερίδας με την πορεία και τα αποτελέσματα του προγράμματος. Διανομή της εφημερίδας στα υπόλοιπα σχολεία των Δήμων.

4. Σχεδιασμός και Οργάνωση του προγράμματος Επιμόρφωσης

⇒ Θεωρητική προσέγγιση

Local agenda 21

Με βάση τους τομείς που εξετάζονται στα πλαίσια του προγράμματος (ενέργεια, διαχείριση απορριμμάτων, αστικό περιβάλλον, μεταφορές, αγορές με οικολογικά κριτήρια, εκπαίδευση, πράσινο) καλύφθηκαν οι εξής αλληλοδιαπλεκόμενες θεματικές ενότητες (συστηματική προσέγγιση):

A. Ενέργεια(1^{ος} χρόνος)

1. Γενικά
2. Πως καλύπτονται οι ενεργειακές ανάγκες της Ελλάδας, του Δήμου, του Σχολείου
3. Υπερκατανάλωση – Τρόποι εξοικονόμησης ενέργειας
4. Εναλλακτικές μορφές ενέργειας
5. Βιοκλιματική αρχιτεκτονική
6. Οικονομικές συνέπειες
7. Συμμετοχή των πολιτών

B. Διαχείριση απορριμμάτων(1^{ος} χρόνος)

1. Απορρίμματα (γενικά) – Είδη απορριμμάτων
2. Μείωση και ανακύκλωση απορριμμάτων
3. Αποκομιδή και απόθεση απορριμμάτων
4. Συσκευασίες – Τι αγοράζουμε και γιατί
5. Επιπτώσεις στο περιβάλλον
6. Οικονομικές συνέπειες

Γ. Πράσινο και Δομημένο Περιβάλλον(2^{ος} χρόνος)

1. Ορισμός – Σημασία (οικολογική, αισθητική, οικονομική)
2. Χλωρίδα των Δήμων (διαχρονικά)
3. Πανίδα των Δήμων

4. Χώροι πρασίνου .προοπτικές ανάπτυξης και ανάπλασης
5. Τρόποι αύξησης του πρασίνου (φυτά ενδημικά και ανθεκτικά)
6. Αξιοποίηση των χώρων πρασίνου, των ρεμάτων και των περιοχών φυσικού κάλλους (περιβαλλοντικά και ιστορικά μονοπάτια)
7. Ιστορία και εξέλιξη των Δήμων

Δ. Μεταφορές

1. Υπάρχουσα κατάσταση
2. Συνέπειες: ηχορύπανση, ατμοσφαιρική ρύπανση, κυκλοφοριακή συμφόρηση
3. Προτάσεις για βελτίωση (πεζόδρομοι, ποδηλατόδρομοι)
4. Οικονομικές συνέπειες

Ε. Πράσινο

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

1. Οικολογία

- ⇒ Βασικές έννοιες
- ⇒ Οικοσυστήματα
- ⇒ Οικολογικά και περιβαλλοντικά προβλήματα
- ⇒ Διαχείριση φυσικών πόρων – Βιώσιμη ανάπτυξη

2. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

- Φιλοσοφία και βασικές έννοιες
- Εξέλιξη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης
- Ορισμός του πλαισίου
- Μεθοδολογία
- Ομαδική δυναμική
- Περιβαλλοντική συνείδηση (αξίες, στάσεις, συμπεριφορά)

- Σχεδιασμός, υλοποίηση και αξιολόγηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης
- Προγράμματα και εμπειρίες από την εφαρμογή της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

⇒ **Πρακτικό μέρος – Εφαρμογή**

Η βιωματική προσέγγιση ενός συγκεκριμένου περιβαλλοντικού προβλήματος περιελάμβανε διάφορες παιδαγωγικές μεθόδους και τεχνικές, όπως: παιχνίδια, ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις, παίξιμο ρόλων, κ.ά.

Το πρόγραμμα επιμόρφωσης αξιολογήθηκε συνολικά μέσω ερωτηματολογίων, συζητήσεων και άλλων εκπαιδευτικών μεθόδων αξιολόγησης.

Τα σχολεία που επιλέγησαν στο πρόγραμμα ασχολήθηκαν και με τις πέντε θεματικές ενότητες κατά την διάρκεια δύο ακαδημαϊκών χρόνων. Συγκεκριμένα κατά τη σχολική χρονιά 1996 – 1997 ασχολήθηκαν με την ενέργεια και τη διαχείριση απορριμμάτων ενώ τη σχολική χρονιά 1997 – 1998 με το αστικό περιβάλλον, τις μεταφορές και το πράσινο.

Οι περιβαλλοντικές ομάδες είχαν στη διάθεσή τους:

A. αντίγραφα των προτάσεων των ειδικών

B. αντίγραφα των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων που προβλέπονταν σε καθένα από τους τομείς

Σε τακτά χρονικά διαστήματα γινόταν διανομή μιας έκθεσης σε όλα τα σχολεία των Δήμων, στην οποία περιγραφόταν η πρόοδος που είχε σημειωθεί στα προγράμματα που εφαρμόζονταν στα δύο επιλεγμένα σχολεία κάθε Δήμου.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο κατώφλι της νέας χιλιετίας, ο Δήμος Αμαρουσίου, δεν εγκατέλειψε την προσπάθεια δημιουργίας ενός ακόμη καλύτερου Δήμου από αυτόν που δημιούργησε η Local agenda 21. Με γνώμονα πάντα το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα «Local agenda 21» που τροφοδότησε την προσπάθεια συμφιλίωσης της ανάπτυξης και του περιβάλλοντος συνεχίζει τα έργα υποδομής μιας αειφόρου κοινωνίας.

Οι περιοχές **πρασίνου** έχουν αυξηθεί για τους κατοίκους του με τις προσπάθειες και του ίδιου του Δήμου αλλά και την θέληση των Δημοτών. Τρανό παράδειγμα είναι ότι οργανώνονται εκθέσεις λουλουδιών και φυτών για τους ιδιώτες ενώ έχει γίνει πλέον θεσμός η ύπαρξη, για κάθε διετία, βραβείων για τα καλύτερα μπαλκόνια, αυλές, ακάλυπτους χώρους. Παράλληλα ολοκληρώνεται η αξιοποίηση των κτημάτων Μουσούρη και Μιμικόπουλου, το δάσος Συγγρού και το άλσος Παραδείσου. Επίσης εγκαθίσταται αυτοματοποιημένο σύστημα άρδευσης ενώ συνεχίζεται η δεντροφύτευση οδών και οι αναπλάσεις πλατειών.

Τα **μεγάλα έργα** που υλοποιούνται αναδεικνύουν το Μαρούσι σε «πύλη» των Ολυμπιακών αγώνων ενόψει του 2004 διαφυλάσσοντας τον προαστιακό του χαρακτήρα. Η κατασκευή της λεωφόρου Σταυρού Ελευσίνας, η υπογειοποίηση της λεωφόρου Κηφισίας και η ανέγερση του Δημαρχιακού μεγάρου ολοκληρώνονται στο άμεσο μέλλον.

Στον τομέα των **μεταφορών** ο Δήμος έχει δείξει αρκετό ζήλον, αναζητώντας τρόπους μείωσης της κυκλοφοριακής συμφόρησης και της στάθμευσης καθώς επίσης και την μείωση των ρύπων από τα αυτοκίνητα. Κατασκευή υπόγειων χώρων στάθμευσης, πεζοδρόμηση οδών, κατασκευή δικτύου τράμ είναι από τα μεγάλα έργα που διεκπεραιώνονται. Με βάση το πρόγραμμα Thermie, ο δήμος προχώρησε στην αγορά λεωφορείων φυσικού αερίου και 15 ηλεκτρικών επιβατικών

αυτοκινήτων αντιρρυπαντικής τεχνολογίας.Στον τομέα της **ενέργειας** μελετάται η συμπαραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, θερμότητας και ψύξης.

Υλοποιήθηκαν **έργα κοινωνικού χαρακτήρα** όπως αίθουσες πολλαπλών χρήσεων στις γειτονιές, πρότυποι παιδικοί σταθμοί, στέγη γερόντων που έχουν σκοπό να ικανοποιήσουν τις ανάγκες ευπαθών ομάδων και παράλληλα να συμβάλλουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής.

Στα πλαίσια των **πολιτιστικών δραστηριοτήτων** ανέπτυξε πρωτοβουλίες και δραστηριότητες με ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Η δημιουργία κέντρου πολιτισμού(πολυδύναμος χώρος τέχνης και ψυχαγωγίας με δημοτικό θέατρο αίθουσα χορού, συνεστιάσεων και εκδηλώσεων και δημοτική πινακοθήκη), πολιτιστικού κέντρου στην λεωφόρο Κηφισίας , νέας δημοτικής βιβλιοθήκης καθώς επίσης και η διαμόρφωση του κτιρίου κεραμικής όπως και η δημιουργία «χωριού κεραμικής» είναι πλέον αποτελέσματα της βιώσιμης ανάπτυξης.

Με τον πολεοδομικό σχεδιασμό, τα αντιπλημμυρικά έργα και τα δίκτυα φυσικού αερίου θωρακίζεται το Μαρούσι και καθίσταται ασφαλής λειτουργική και σύγχρονη πόλη. Η ολοκλήρωση των έργων φυσικού αερίου αναδεικνύει το Μαρούσι ως την πρώτη πόλη που απέκτησε φυσικό αέριο.

Η επιτυχημένη εμπειρία και τα θετικά αποτελέσματα του προγράμματος της ανακύκλωσης υλικών εκτελείται από την **Ελληνική Εταιρεία Ανάκτησης και Ανακύκλωσης**. Το ποσοστό των ανακυκλωμένων σκουπιδιών ανέρχεται στο 45% του συνόλου των σκουπιδιών.

Είναι οφθαλμοφανές πως τα προβλήματα που υπήρξαν στο παρελθόν για το δήμο έχουν εξασθενήσει ενώ γίνονται ακόμη προσπάθειες εξαφάνισής τους.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΩΦΟΡΟΥ
ΚΗΦΙΣΙΑΣ

ΚΛΕΙΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ ΑΓΙΟΥ ΘΩΜΑ

ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΟΑΚΑ

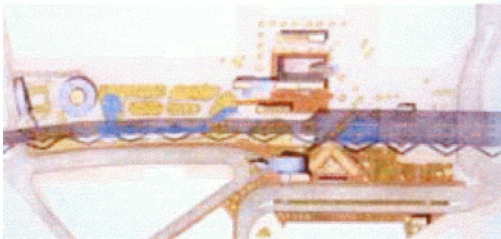
ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

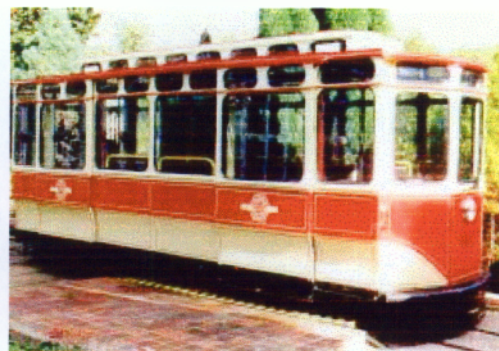
ΝΕΟΣ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

ΣΤΕΓΗ ΓΕΡΟΝΤΩΝ

ΥΠΟΓΕΙΟΙ ΧΩΡΟΙ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ

ΝΕΟ ΔΙΚΤΥΟ ΤΡΑΜ

ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ

ΑΓΩΓΟΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΜΟΥΣΟΥΡΗ

8.Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ LOCAL AGENDA 21 ΣΤΟ ΔΗΜΟ

ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ

Η Κυπαρισσία είναι μια τουριστική πόλη που καταφέρνει να συνδυάσει βουνό και θάλασσα, παλαιό και νέο. Έχει προοπτικές να αναπτυχθεί περισσότερο φτάνει να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις. Θα μπορούσε και στο δήμο Κυπαρισσίας να δημιουργηθεί μια Local Agenda 21 με στόχο την αειφορία. Σε συνεργασία με την τοπική αρχή αναζητήσαμε κάποιες λύσεις που αν εφαρμοστούν ίσως δώσουν μια άλλη οπτική, περισσότερο βιώσιμη, στην Κυπαρισσία.

Η ύπαρξη λιμανιού είναι κάτι πολύ θετικό για την πόλη της Κυπαρισσίας πρέπει όμως ο ρόλος του να ενισχυθεί. Η υφιστάμενη κατάσταση διατηρεί ένα λιμάνι μόνο για βαρκούλες και καϊκάκια.

Σίγουρα θα μπορούσε ο Δήμος να φροντίσει να εκβαθύνει το υπάρχον λιμάνι, να σπάσει τον κυματοθραύστη και να τον ξαναδημιουργήσει σε μεγαλύτερη ακτίνα από την ακτή, αυξάνοντας το μέγεθός του. Παράλληλα θα μπορούσε να μισθώσει ferry-boat για να εκτελεί δρομολόγια προς την Ζάκυνθο και τα άλλα νησιά του Ιονίου. Αυτό θα μπορούσε να αυξήσει παράλληλα με την εξυπηρέτηση των πολιτών και την αποφυγή της ταλαιπωρίας τους και την αύξηση της εμπορικής κίνησης στην περιοχή. Απ'ότι πληροφορήθηκα έχουν δρομολογηθεί οι διαδικασίες για την εξέλιξή του. Ήδη έχει τελειώσει η μελέτη και έχει ενταχθεί στο Γ'ΚΠΣ με 3δισ.

Στην πλευρά του βουνού η Κυπαρισσία στολίζεται με το κάστρο των γιγάντων, στο χώρο του οποίου έχει χτιστεί και αρχαίο θεατράκι. Το καλοκαίρι διοργανώνονται κάποιες εκδηλώσεις αλλά μέχρι εκεί. Πιστεύω ότι ο χώρος αυτός θα έπρεπε να αξιοποιηθεί περισσότερο, να φωτίζεται για να μπορεί να φαντάζει ως στολίδι της πόλης και την νύχτα, και να γίνουν έργα συντήρησης.

Δυστυχώς ο δήμος Κυπαρισσίας δεν έχει βιολογικό καθαρισμό έτσι τα λύματα της πόλης πέφτουν με αγωγό στην θάλασσα. Η μελέτη έχει ολοκληρωθεί και έχει σταλεί στο ΥΠΕΧΩΔΕ για έγκριση, ακόμα όμως η κατάσταση παραμένει, ως έχει.

Από πλευρά ψυχαγωγίας από το Δήμο θα μπορούσαν γίνουν και κάποιες άλλες προσπάθειες. Πιστεύω ότι το κτίριο της παλιάς Εθνικής Τράπεζας (τώρα δεν έχει καμία χρήση γιατί χρειάζεται αναστήλωση) θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σαν χώρος συνάντησης και επικοινωνίας των κατοίκων, για τόνωση της κοινωνικότητας και του αισθήματος της ανθρωπιάς. Χώροι του θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για προβολές ταινιών το χειμώνα ενώ διαθέτει και εξωτερικό χώρο για προβολές το καλοκαίρι.

Η Κυπαρισσία χρειάζεται πολεοδομικό σχεδιασμό. Η νέα πόλη(η κάτω) έχει χτιστεί με βάση το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο ενώ η παλαιά (άνω πόλη) διατηρεί από άποψη σχεδιασμού την αρχική της μορφή. Θα μπορούσε για εφαρμογή του σχεδίου ανάπτυξης να επεκταθεί ο πολεοδομικός σχεδιασμός με βάση το ΓΠΣ σε ακτίνα 500m περιμετρικά της πόλης.

Σε περιόδους κυκλοφοριακής αιχμής παρουσιάζεται έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα. Αυτό θα μπορούσε να λυθεί με την τοποθέτηση πινακίδων σε επικίνδυνα σημεία, την χρήση φαναριών και παρουσία τροχονόμου τους καλοκαιρινούς μήνες που είναι έντονο το φαινόμενο.

Η Κυπαρισσία είναι, εκτός των άλλων, και αγροτική περιοχή, η οικονομία της κατά ένα μεγάλο ποσοστό στηρίζεται στον αγροτικό τομέα. Η ανάγκη εργοστασίου τυποποίησης των αγροτικών προϊόντων έγκειται στο γεγονός ότι τα προϊόντα δεν είναι δυνατόν να απορροφηθούν από την τοπική αγορά. Η τυποποίησή τους θα έδινε την

δυνατότητα στους παραγωγούς να αποστείλουν τα προϊόντα τους και σε άλλες περιοχές δίνοντάς τους μεγαλύτερη διάρκεια ζωής.

Ο τόπος στερείται μουσείο. Αυτό γενικά του στερεί την χαρά να φιλοξενεί, σε δικό του χώρο, τα αρχαία ευρήματά του. Τα ευρήματα της Περιστεριάς (Ράχες) φιλοξενούνται στο μουσείο της Χώρας, στο μουσείο της αρχαίας Ολυμπίας, και αρχαία νομίσματα στο μουσείο της Αθήνας.

Χρειάζεται αξιοποίηση των ιστορικών της χώρων όπως ο χώρος της περιστεριάς, το ελληνικό (Ράχες), το κάστρο, ο χώρος της Μούσγας (εκεί βρέθηκε ο ναός του Δαφνίου Απόλλωνος - γιατί έχει και αρκετές δάφνες) και η Διονυσιάδα πηγή.

Έχει ανάγκη από ένα εθνικό στάδιο για την προπόνηση των μαθητών της. Αναφέρω ότι η Κυπαρισσία έχει 2000 μαθητές, Α΄βάθμια και Β΄βάθμια εκπαίδευση. Στον αθλητικό τομέα θα μπορούσε επίσης να προωθηθεί το θέμα της δημιουργίας κολυμβητηρίου.

Στην ερώτησή μου για το ποιο είναι το όραμα ,για την τοπική αρχή, για την πόλη της Κυπαρισσίας ο κ. Δημήτριος Στρατικόπουλος-Αντιδήμαρχος απάντησε: « **Η Κυπαρισσία είναι μια ιστορική πόλη με ένα ένδοξο παρελθόν. Οι άνθρωποί της θα πρέπει να φροντίσουν για ένα καλύτερο μέλλον**».

9. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΛΙΜΝΗ Ν.ΠΛΑΣΤΗΡΑ - ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η λίμνη του Ν.Πλαστήρα βρίσκεται 25 Km δυτικά της Καρδίτσας. Δημιουργήθηκε από τα νερά του ποταμού Ταυρωπού με την κατασκευή φράγματος στο τέλος της δεκαετίας του '50. Η λίμνη έχει μήκος 14 Km, μέγιστο πλάτος 4Km, μέγιστο βάθος 60m και χωρητικότητα 400εκ.μ³. μέρος των νερών μεταφέρεται με ειδικό αγωγό από υψόμετρο 700m προς τον κάμπο, δίνοντας κίνηση στο ηλεκτρικό εργοστάσιο της ΔΕΗ που παράγει 40 mwh/εβδομάδα. Επίσης από την λίμνη αρδεύεται ο κάμπος ενώ παράλληλα υδρεύεται η πόλη της Καρδίτσας καθώς και 38 κοινότητες του Νομού.

Στην περιοχή φιλοξενούνται περίπου 650 είδη και υποείδη χλωρίδας, και 67 είδη πανίδας. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στα θηλαστικά και ιδιαίτερα στα σαρκοφάγα, με χαρακτηριστικούς εκπροσώπους την αλεπού, τον λύκο και την αρκούδα.

Η περιοχή αναπτύχθηκε στα πλαίσια των προγραμμάτων LIFE της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ΕΠΠΕΡ του ΥΠΕΧΩΔΕ. Έχει δημιουργηθεί η αναγκαία υποδομή για την **αιφορική τουριστική αξιοποίηση** της περιοχής λίμνης Ν.Πλαστήρα η οποία περιλαμβάνει:

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ (στο Μπελοκομύτη)

Πρόκειται για οργανωμένο χώρο, συνολικής έκτασης 5680 στρ. Πάνω στο δασικό σύμπλεγμα των Αγράφων και σε υψόμετρο από 800 έως 1780m.

Η πανίδα και ιδιαίτερα η ορνιθοπανίδα όπως επίσης και η χλωρίδα είναι ιδιαίτερα πλούσια .

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ

Επιλέχθηκαν, διαμορφώθηκαν και σημάνθηκαν ειδικές διαδρομές πεζοπορίας μέσα στο εκπαιδευτικό Δάσος που έχουν ως σκοπό την παρατήρηση αξιόλογων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος.

ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ

Ο βοτανικός κήπος λειτουργεί ως εργαστήριο υπαίθρου χρήσιμο για την εκπαίδευση και ενημέρωση των επισκεπτών, ενταγμένο στην συνολική προσπάθεια αειφορικής οικότουριστικής ανάπτυξης της περιοχής.

Αποτελείται από μια έκταση 10 στρεμμάτων και βρίσκεται σε επαφή με την λίμνη, σε περιόδους ανόδου της στάθμης των νερών της.

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ

Βρίσκεται στην θέση «Ελατάκος» κοντά στο Μπελοκομίτη, σε υψόμετρο 1455m. Η πρόσβαση είναι εφικτή τόσο με τα πόδια όσο με αυτοκίνητο.

Το καταφύγιο είναι ξύλινο, με ενιαίο χώρο 17 m² και σκεπαστή βεράντα με θέα προς την λίμνη.

Ο ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΑΓΡΟΣ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

Λειτουργεί από το 1994 με συνολική επιφάνεια 5 στρ. Στην έκταση αυτή ο Συνεταιρισμός γυναικών της περιοχής έχει αναλάβει την καλλιέργεια προϊόντων, όπου ο έλεγχος και η πιστοποίηση γίνεται από το ΣΟΓΕ, και καλλιεργείται πατάτα, ντομάτα, κολοκυθάκι και ξερό φασόλι.

Σκοπός της λειτουργίας του είναι η εκπαίδευση νέων αγροτών και αγροτισσών της περιοχής σε σύγχρονες μεθόδους οικολογικών καλλιεργειών, καθώς και η ευαισθητοποίηση του κοινού και η διάδοση της οργανικής καλλιέργειας.

Ο ΥΔΡΟΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

Μελετά και ερευνά τα βασικά φυσικά, χημικά και βιολογικά χαρακτηριστικά του λιμναίου οικοσυστήματος.

Στόχος είναι η εξέλιξη σε αυτοδύναμο τοπικό κέντρο, τόσο για την παρακολούθηση της οικολογικής ποιότητας των υδάτων της λίμνης και άλλων οικοσυστημάτων της Θεσσαλίας, όσο και την εκπαίδευση των επισκεπτών στη διαχείριση λιμναίων οικοσυστημάτων.

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Στεγάζεται στο παλιό σχολείο του Νεοχωρίου και προωθεί την επιστημονική διερεύνηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, μέσω προγραμμάτων περιβαλλοντικής αγωγής και εκπαίδευσης. Αποσκοπεί επίσης στην προσφορά έγκαιρης και αξιόπιστης περιβαλλοντικής πληροφόρησης. Επίσης συμβάλλει στην αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων και την προστασία των οικοσυστημάτων της περιοχής.

Η περιοχή γύρω από την λίμνη του Ν.Πλαστήρα μετά την πρωτοβουλία Leader κατάφερε να αναπτύξει εμπορική δραστηριότητα αυξάνοντας το εισόδημα του τοπικού πληθυσμού και παράλληλα δίνοντάς του κίνητρο να παραμείνει στο τόπο του. Με τον τρόπο αυτό κατάφερε η τεχνολογική ανάπτυξη να συμφιλιωθεί με το περιβάλλον.

Σημαντική στην προσπάθεια αυτή ήταν η ανταπόκριση των κατοίκων με την ενεργή συμμετοχή τους σε κάθε καινοτόμο δράση.

Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ Ν. ΠΛΑΣΤΗΡΑ

ΧΙΟΝΙΣΜΕΝΟ ΤΟΠΙΟ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ

Ο ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ , «ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑ» ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

10. Η ΝΕΔΑ Η ΝΥΜΦΗ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ–ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ

«Η Νέδα είναι ασύγκριτη σε γραφικές ομορφιές. Τα νερά της βυθίζονται σε ένα γραφικό γεφύρι και γκρεμίζονται σε ένα καταρράκτη και ασπρίζουν αφρίζοντα και σπιθιρίζουν σπάζοντας στους βράχους, όπου στέκουν βουβά τα ερείπια της αρχαίας πόλεως και ακούν το βουϊτό τους», (Τσελαλής, στα ΟΛΥΜΠΙΑΚΑ, για τη Νέδα).

Η Νέδα είναι το μοναδικό θηλυκό ποτάμι στην Ελλάδα. Εκβάλλει στον Κυπαρισσιακό κόλπο και διατρέχει την Αρκαδία, την Ηλεία και την Μεσσηνία.

Η περιοχή της Νέδας διαθέτει πόρους, όπως είναι οι φυσικοί πόροι στους οποίους κυρίαρχο ρόλο παίζει το φυσικό τοπίο και η κοιλάδα της Νέδας, καθώς και πολιτιστικούς πόρους με πολιτιστικά, ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία.

Παρόλο που οι πόροι αυτοί θεωρούνται ικανοί να επιφέρουν την ανάπτυξη, η ανάπτυξη δεν ήρθε ακόμη.

Το παράδειγμα της μη απορρόφησης της χρηματοδότησης της περιφέρειας Πελοποννήσου σε ολοκληρωμένο πρόγραμμα βιώσιμης ανάπτυξης μας υποχρεώνει να αποδεχθούμε το γεγονός ότι οι υφιστάμενοι πόροι δεν συνδυάστηκαν σωστά. Τα αίτια που οδήγησαν την περιοχή σε μααρασμό μπορούν να συνοψιστούν:

- ⇒ Η γεωγραφική απομόνωση της περιοχής.
- ⇒ Η απουσία βασικών έργων υποδομής
- ⇒ Η έλλειψη σχεδιασμού οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης
- ⇒ Η έλλειψη πολιτικής γης σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.
- ⇒ Η απουσία επενδυτικού ενδιαφέροντος από τους κατοίκους

⇒ Οι μικρές οικογενειακού τύπου γεωργικές εκμεταλλεύσεις οι οποίες δεν εξυπηρετούσαν μια συμβατική ανάπτυξη της γεωργίας

⇒ Η έλλειψη επαγγελματικής εκπαίδευσης και σωστής ενημέρωσης των ανθρώπων της περιοχής.

Διάφοροι φορείς της περιοχής ,και όχι μόνο, όπως τοπικοί άρχοντες, κάτοικοι, σύλλογοι, περιβαλλοντικές οργανώσεις, Πανεπιστήμια, σχολεία, έχουν ασχοληθεί με την μελέτη της περιοχής , με μέτρηση των νερών της και άλλες δράσεις που θεωρούν ικανές να προωθήσουν την ανάπτυξή της.

Κάθε χρόνο από κάθε γωνιά της χώρας πεζοπόροι περπατούν κατά μήκος του ποταμού θαυμάζοντας το τοπίο, δίνοντας μια διαφορετική νότα στην περιοχή αφού αυξάνουν παράλληλα την τουριστική κίνηση.

Σε ομιλία του ο Κ.Κατσιλιέρης αποκαλεί την Νέδα νεράιδα των θεών και τονίζει παράλληλα ότι είναι ένα σπάνιο μνημείο της φύσης το οποίο πρέπει να προστατευθεί.

Μέχρι τώρα η περιοχή παρόλες τις προσπάθειες των αρμόδιων φορέων της περιοχής δεν έχει ενταχθεί σε κάποιο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα. Προκειμένου να ενταχθεί στο Γ'ΚΠΣ, απαντά ο κ.Αλευράς σε ερώτημα του κ.Κατσιλιέρη , πρέπει να γίνει ολοκληρωμένη μελέτη για την ανάδειξη των φυσικών πόρων της παραποτάμιας περιοχής της Νέδας.

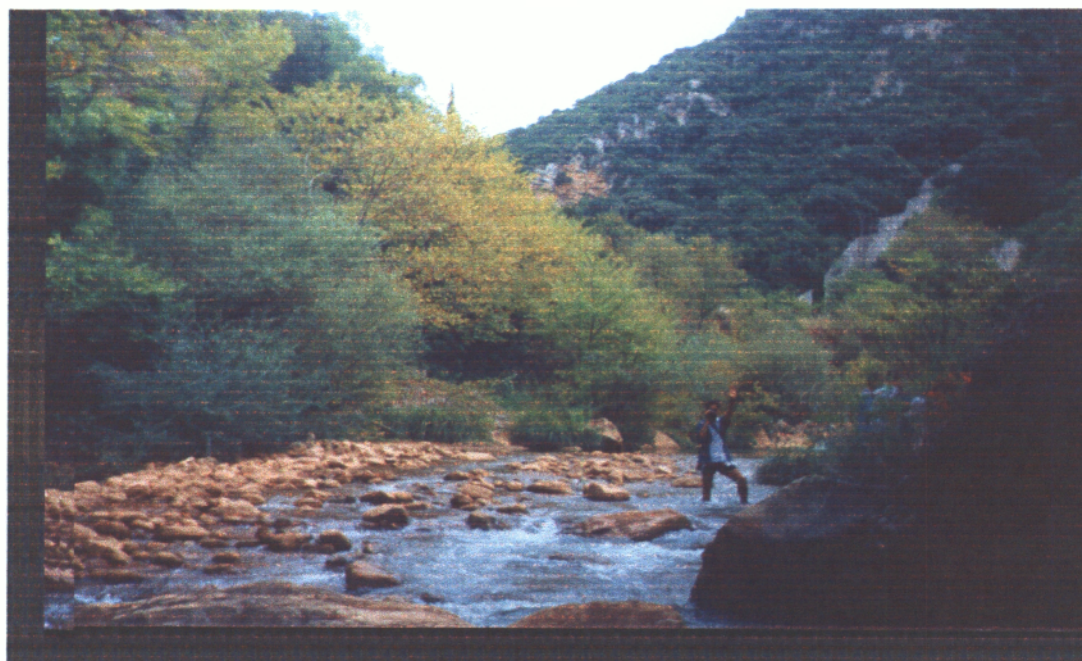
Οι εκβολές του ποταμού Νέδα έχουν ενταχθεί στον εθνικό κατάλογο των περιοχών των οποίων ελέγχεται η καταλληλότητα για ένταξη στο Ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο NATURA 2000. Με βάση το σχέδιο για το NATURA 2000 θα εκπονηθούν ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες (Ν.1650/86) οι οποίες θα προτείνουν τον καθορισμό των ζωνών και των όρων προστασίας.

Η ΧΛΩΡΙΔΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ο ΚΑΤΑΡΡΑΧΤΗΣ ΤΗΣ ΝΕΔΑ

ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΤΗΣ ΝΕΔΑ

Για την ανάδειξη της σπάνιας ομορφιάς του οικοσυστήματος σημαντικό ρόλο παίζει η καλή συνεργασία όλων των αρμόδιων φορέων με το υπουργείο. Η σωστή προβολή της περιοχής θα βοηθήσει την τουριστική ανάπτυξη της Μεσσηνίας αλλά και των άλλων όμορων νομών.

11. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η βιομηχανική ανάπτυξη των κοινωνιών μας με την ανεξέλεγκτη ταχύτητά της τείνει να εξαφανίσει την χλωρίδα και την πανίδα από τον πλανήτη μας. Το περιβάλλον, σημαντικός παράγοντας της επιβίωσης του ανθρώπινου είδους δοκιμάζεται ,επικίνδυνα, από την εξέλιξη.

Ο ΟΗΕ βλέποντας τη ρύπανση να καταλαμβάνει σαν ιό τον πλανήτη μας, με καλπάζον βήμα, προνοεί δίνοντας εξουσία στις κυβερνήσεις να μεριμνήσουν για το μέλλον, καθεμία χωριστά και όλες μαζί για το «καλό» του κόσμου.

Η αποδοχή της περιβαλλοντικής πολιτικής και η υιοθέτησή της από τις κυβερνήσεις αποτελεί τη λύση του προβλήματος. Η Local agenda 21 δίνει εξουσίες στην τοπική αυτοδιοίκηση να μεριμνήσει για το μέλλον βάζοντας κάποιες όρια στις δραστηριότητες του παρόντος. Τα οφέλη που θα αποκομίσει η κοινωνία είναι αρκετά, φτάνει, εμείς , τα κομμάτια του τεράστιου ψηφιδωτού που λέγεται κόσμος να δραστηριοποιηθούμε.

Μετά από την εφαρμογή μιας Local agenda 21 από ένα δήμο τα οφέλη που θα προκύψουν είναι τα εξής:

Εξοικονόμηση τεραστίων ποσοτήτων ενέργειας και πρώτων υλών. Τα απορρίμματα, για παράδειγμα, μπορούν μέσα από την δραστηριοποίηση αυτή της κοινωνίας να χρησιμοποιηθούν άλλοτε για πρώτη ύλη στην παραγωγή άλλων προϊόντων(ανακύκλωση) και άλλοτε ως εναλλακτική πηγή ενέργειας.

Διεύρυνση της έκτασης του περιβάλλοντος με την δημιουργία «φυσικού περιβάλλοντος» μέσα στις πόλεις. Αυτό επιτυγχάνεται με την δεντροφύτευση, πεζοδρόμηση, κοκ.

Αύξηση του μέσου όρου ζωής για τον άνθρωπο με την δημιουργία καλύτερων συνθηκών για την επιβίωσή του.

Εξοικονόμηση χώρου (με την υπογειοποίηση διάφορων περιοχών που πλήττονται από κυκλοφοριακή συμφόρηση και βρίσκονται συνήθως στο κέντρο της πόλης). Στο Δήμο Αμαρουσίου αναφερόμαστε στην υπογειοποίηση της λεωφόρου κηφισίας,

Εξασφάλιση νέων κοινοχρήστων χώρων(αυτό θα μπορούσαμε να το θεωρήσουμε ως φυσικό επακόλουθο της δημιουργίας «φυσικού» περιβάλλοντος).

Βελτιστοποίηση της αισθητικής και της λειτουργικότητας της γειτονιάς.

Ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για προβλήματα που απασχολούν την κοινωνία μας. Αυτό επιτυγχάνεται με την σωστή προσέγγιση των ανθρώπων καθώς επίσης και την σωστή προβολή του προβλήματος.

Η Local agenda 21 προσφέρει στον καθένα από μας την ευκαιρία να δράσει με την χρήση των γνώσεων και των ικανοτήτων που διαθέτει. Μέσα από το δημόσιο διάλογο καταλήγουμε σε κοινά οράματα με σκοπό την **αιεφορία**. Χωρίς την ύπαρξη οράματος δεν μπορούμε να διαμορφώσουμε στρατηγική.

Η Local agenda 21 συντίθεται από πολιτικές που διαφοροποιούνται ανάλογα με τα χαρακτηριστικά ενός γεωγραφικού χώρου, είτε αυτά είναι γεωγραφικά είτε κοινωνικά είτε πολιτικά. Δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι υιοθετούμε μια πολιτική από κάποιο άλλο χώρο. Απλά την προσαρμόζουμε, χωρίς να έχουμε ξεκάθαρο το τέλος. Υπάρχουν, ωστόσο, «**εργαλεία**» τα οποία μπορούμε να χειριστούμε έξυπνα και να διαγράψουμε ένα ευοίωνο μέλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναπτυξιακή Καρδίτσας «Η λίμνη Ν.Πλαστήρα», έντυπο ΑΝΚΑ ΑΕ
- Αναπτυξιακή Καρδίτσας «Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, έρευνας και ενημέρωσης», έντυπο ΑΝΚΑ ΑΕ
- Δήμος Αμαρουσίου και Χαλανδρίου «Πρακτικά Συνεδρίου», 1995
- Δήμος Αμαρουσίου και Χαλανδρίου «Τελική έκθεση – Local Agenda 21 Μαρούσι-Χαλάνδρι» Ιούλιος 1998
- Δήμος Αμαρουσίου «Απολογισμός χρήσης 1999», έτος 2000
- Δήμος Αμαρουσίου και Χαλανδρίου « Εισηγήσεις, η αειφορία στην πράξη Local Agenda 21», συνέδριο στο Divani Caravel στις 25&26/5/1998
- Δήμος Αμαρουσίου και Χαλανδρίου «Εισήγηση του Graeme Bell, Δ/ντή του Οργανισμού Αστικού και Περιφερειακού Σχεδιασμού», συνέδριο στο Divani Caravel στις 25&26/5/1998
- European Commission «Πρόγραμμα ενημέρωσης του Ευρωπαίου πολίτη», έντυπο 1997, σελ.2-3
- ΚΕΔΚΕ «Επιθεώρηση Τοπικής Αυτοδιοίκησης», τεύχος 96, Νοέμβριος 2000
- Μπαζίκος Παναγιώτης «Κοιλάδα Νέδας και τοπίο Είρας-μοχλοί ανάπτυξης», άρθρο εφημερίδας «Ελευθερία» στις 11-8-1999. Προωθείται η μελέτη ανάδειξης της Νέδας», άρθρο εφημερίδας Τοπικά νέα στις 21-2-2001

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1. Γενικά

Το 1999 ήταν μια ακόμα σημαντική χρονιά για την εξέλιξη των οικονομικών του Δήμου Αμαρουσίου.

Πέρα από τα βασικά οικονομικά στοιχεία τα οποία αναλύονται στις παραγράφους που ακολουθούν, η χρονιά που πέρασε ήταν η πρώτη φορά που εγκαταστάθηκε το λογιστικό σύστημα - Διπλογραφικό- επιτρέποντας στον Δήμο την σωστή παρακολούθηση της πορείας των οικονομικών του στοιχείων.

Η εξέλιξη των εσόδων του Δήμου ήταν απόλυτα θετική ενώ οι λειτουργικές του δαπάνες συγκρατήθηκαν στους προκαθορισμένους στόχους που είχαν τεθεί.

Η πιστοληπτική ικανότητα του Δήμου διατηρήθηκε στα επίπεδα που είχαν προσδιοριστεί από τον διεθνή φήμις οίκο Standard and Poor's ανατακλώντας τη θετική εικόνα των οικονομικών του

Παρά τη σημαντική πιστοληπτική του ικανότητα ο Δήμος απέφυγε να προσφύγει σε οποιαδήποτε μορφή δανεισμού ανταποκρινόμενος στις ανάγκες του μόνο με τα ταμειακά του διαθέσιμα και παράλληλα αποπληρώνοντας σημαντικά ποσά από δάνεια που είχαν ληφθεί στο παρελθόν για επενδυτικούς σκοπούς.

2. Εξέλιξη των εσόδων

Τα πραγματικά έσοδα χρήσης του Δήμου για το 1999 διαμορφώθηκαν σε 9.016.036.019 και με την προσθήκη των επιχορηγήσεων που ελήφθησαν για επενδυτικούς σκοπούς σε 9.610.324.614.

Στο προηγούμενο ποσό αν προστεθούν τα διάφορα έσοδα όπως π.χ. έσοδα προηγούμενων χρήσεων και άλλα, τα συνολικά έσοδα του Δήμου ανέρχονται σε 10.480.194.408.

Οι εισπράξεις του Δήμου ανήλθαν σε 10.480.194.408 σημειώνοντας αύξηση 16,6% σε σχέση με τα συνολικά έσοδα του οικονομικού έτους 1998. Οι εισπράξεις του Δήμου στην τελευταία τριετία εξελίχθηκαν ως εξής:

1997	8.879.041.871
1998	9.433.123.657
1999	10.480.194.408

3. Προέλευση εσόδων

Η προέλευση των εσόδων για το 1999 προέρχεται από τις παρακάτω πηγές:

- Πωλήσεις εμπορευμάτων και λοιπών αποθεμάτων: 68.314.884
- Έσοδα από φόρους, εισφορές, πρόστιμα, προσαυξήσεις: 617.617.840
- Έσοδα από τέλη και δικαιώματα: 6.498.837.615
- Έσοδα από επιχορηγήσεις: 1.960.501.000
- Έσοδα κεφαλαίων: 2.504.689
- Έκτακτα και ανόργανα έσοδα: 292.092.689
- Έσοδα προηγούμενων χρήσεων (πρωτοβειβαιωμένα): 446.037.096
- Έσοδα επιχορηγήσεων των παγίων επενδύσεων: 594.288.595

10.480.194.408

Ιδιαίτερα η επιβάρυνση των κατοίκων από τα δημοτικά τέλη, τμήμα του ποσού των 6.498.837.615 υπολογίζεται σε 1.200.000.000 ή περίπου σε 40.000 δρχ ανά κατοικία.

4. Κατανομή των εξόδων σε υπηρεσίες του Δήμου για το 1999

Διαμορφώνεται σε 7.194.173.066 και αφαιρουμένων των αποσβέσεων από 1.452.197.736 σε 5.741.975.330 .

Τα έξοδα διοικητικής λειτουργίας του Δήμου διαμορφώθηκαν σε 1.188.106.145 δραχμές.

Το συνολικό κόστος υπηρεσιών και διοίκησης διαμορφώνονται σε 8.382.279.231. Η κατανομή των εξόδων στις διάφορες υπηρεσίες του Δήμου ανέρχεται στο ποσό των 2,5 δις. Από το παραπάνω ποσό εάν αφαιρεθούν οι αποσβέσεις απομένει ποσόν 6.930.081.495:

Στη παραπάνω κατανομή διαμορφώνεται υπόλοιπο από δραχμές 1.095.020.140 στο οποίο εάν προστεθούν οι επενδυτικές επιχορηγήσεις εκ δραχμών 594.288.595 οι αποσβέσεις εκ δραχμών 1.452.197.736 καθώς και τα τοκοχρεωλύσια εκ δραχμών 546.583.827 διαμορφώθηκαν συνολικό ποσό εκ δραχμών 3.688.090.298 το οποίο και χρησιμοποιείται για επενδυτικούς σκοπούς.

5. Εξέλιξη του τεχνικού προγράμματος του Δήμου

Οι πραγματοποιηθείσες πληρωμές τα τελευταία χρόνια εξελίχθηκαν ως εξής:

ΕΤΗ	ΠΟΣΟ
1999	4.435.070.000
1998	4.555.498.015
1997	2.350.000.000
1996	2.200.000.000
1995	2.177.780.000
1994	1.531.770.000
1993	1.208.900.000
1992	760.500.000
1991	403.550.000
1990	140.980.000

Δίνεται ένα συνολικό τεχνικό πρόγραμμα της τάξεως των 19.764.048.015 δραχμών.

6. Τα πάγια στοιχεία του Δήμου

Όπως προκύπτει από τον ισολογισμό του Δήμου τα πάγια στοιχεία του ανέρχονται σε 46.986.034.947 δραχ ή σε 40.566.861.472 δραχ μετά την αφαίρεση των σχετικών αποσβέσεων.

Από τα πάγια αυτά στοιχεία περίπου 19.764.048.015 δραχ αφορούν το τεχνικό πρόγραμμα. Επίσης, στο πάγιο ενεργητικό συμπεριλαμβάνονται και οι αγορές ακινήτων που πραγματοποιήθηκαν από τα 1990.

Υπολογίζεται ότι ποσόν περίπου 10 δισ. δραχ. αφορούν ακίνητα τα οποία αποκτήθηκαν από το 1985 έως το 1990 λόγω εντάξεων των περιοχών στο σχέδιο πόλης.

7. Δάνεια Τραπεζών

Το σύνολο του τραπεζικού δανεισμού του Δήμου ανέρχεται σε 1.585.760.189 δρχ. ποσό εξαιρετικά χαμηλό σε σχέση με τα έσοδα και την συνολική οικονομική εικόνα του Δήμου.

8. Απαιτήσεις και υποχρεώσεις

Το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων του Δήμου ανέρχεται σε 2.298.828.137 δρχ και οι αντίστοιχες απαιτήσεις σε 2.615.347.326 δρχ.

Οι παραπάνω αναλογίες, και με δεδομένο ότι ο Δήμος δεν προσφεύγει σε βραχυπρόθεσμο δανεισμό, δείχνουν ότι ο Δήμος μπορεί να έχει πρόοκαιρα θέματα ταμειακής ρευστότητας κάτι που πρόκειται να αντιμετωπίσει στο άμεσο μέλλον.

9. Συμπεράσματα

Η οικονομική πορεία του Δήμου Αμαρουσίου όπως προκύπτει από τις οικονομικές καταστάσεις και την ανάλυση αυτή είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική.

Τα αποτελέσματα είναι καρποί της συστηματικής δουλειάς του προσωπικού και των σωστών σχέσεων που έχουν αναπτυχθεί με τη Διοίκηση καθώς και της προσπάθειας του συνόλου του Δημοτικού Συμβουλίου για τη συνεχή πρόοδο του Δήμου.

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1999 ΕΤΑΙΡΙΚΗ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

	Ποσά κλεισμένης	
	Αξία κτήσεως	Αποσβέσεις
Β. ΕΞΟΔΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ		
4. Λοπά έξοδα εγκαταστάσεως	14 136 553	11 209 188
	14 136 553	11 209 188

Γ. ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

II. Ενσώματες ακινητοποιήσεις

1. Γήπεδα-Οικόπεδα	25 151 907 090	0
1α. Πλατείες-Πάρκα- Παιδότοποι κοινής χρήσεως	1 532 897 801	538 571 383
1β. Οδοί-Οδοστρώματα κοινής χρήσεως	9 197 386 809	3 231 428 298
1γ. Πεζοδρόμια κοινής χρήσεως	1 532 897 802	538 571 384
3. Κτίρια & τεχνικά έργα	3 201 533 657	160 076 682
3α. Κτιριακές εγκαταστάσεις κοινής χρήσεως	3 065 795 603	1 077 142 765
4. Μηνήματα-Τεχνικές εγκαταστάσεις & λοιπός μηκ/κός εξοπλισμός	1 501 233	480 267
5. Μεταφορικά μέσα	543 115 355	533 951 308
6. Επιπλα & λοιπός εξοπλισμός	349 756 200	339 951 388
7. Ακινήτοποιήσεις υπό εκτέλεση & προκαταβολές	2 409 243 397	0
Σύνολο ακινητοποιήσεων (ΓII)	46 986 034 947	6 420 173 475

III. Τίτλοι πάγιας επένδυσης & άλλες μακροπρόθεσμες χρηματοοικονομικές απαιτήσεις

1. Τίτλοι πάγιας επένδυσης

Σύνολο πάγιου ενεργητικού (ΓII+ΓIII)

Δ. ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

II. Απαιτήσεις

1. Απαιτήσεις από πώληση αγαθών & υπηρεσιών
6. Λογαριασμοί διαχειρίσεως προκαταβολών & πιστώσεων

IV. Διαθέσιμα

3. Καταθέσεις όψεως & προθεσμίας

Σύνολο κυκλοφορούντος ενεργητικού (ΔII+ΔIV)

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (B+Γ+Δ)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

- 1) Η αξία των κονδυλίων του ενεργητικού (ΓII-1) "Γήπεδα-Οικόπεδα" και (ΓII-3) "Κτίρια & τεχνικά έργα", της απογραφής έναρξης της χρήσεως 1999 προσδιορίστηκαν με βάση το σύστημα αντικειμενικού προσδιορισμού της αξίας των ακινήτων που προβλέπονται από τις ισχύουσες φορολογικές διατάξεις. Οποιαδήποτε αποκλίσεις στις ποσότητες και αξίες, από αυτές που θα προκύψουν από την ολοκλήρωση του Κτηματολογίου του Δήμου που βρίσκεται σε εξέλιξη θα τακτοποιηθούν σύμφωνα με τα οριζόμενα στην περίπτωση 8 της παραγράφου 1.1.108 του Π.Δ. 315/30.12.1999.
- 2) Κατά την κατάρτιση του Ισολογισμού της 31.12.1999, λόγω συντεταγμένης της Δημόσιας Λογιστικής με τη Γενική

ΧΡΗΣΗ (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ-31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1999)

χρήσεως 1999 Αναπόβ. Αξία	ΠΑΘΗΤΙΚΟ	Ποσά κλεισμένης χρήσεως 1999
2 927 365	A. ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	
<u>2 927 365</u>	<i>I. Κεφάλαιο</i>	35 115 154 080
	<i>II. Διαφορές αναπροσαρμογής & επικορηγήσεις επενδύσεων-δωρεές παγίων</i>	<u>35 115 154 080</u>
25 151 907 090	<i>4. Επικορηγήσεις Επενδύσεων</i>	2 782 064 320
994 326 418		<u>2 782 064 320</u>
5 965 958 511	IV. Αποτελέσματα εις νέο	
994 326 418	Υπόλοιπο πλεονασμάτων εις νέο	1 095 020 140
3 041 456 975		<u>1 095 020 140</u>
1 988 652 838		
1 020 966	Σύνολο ιδίων κεφαλαίων (AI+AII+AIV)	<u>38 992 238 540</u>
9 164 047		
9 804 812	Γ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	
<u>2 409 243 397</u>	<i>I. Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις</i>	
<u>40 565 861 472</u>	<i>2. Δάνεια Τραπεζών</i>	300 000 000
	<i>3. Δάνεια Ταμειοτηρίων</i>	1 285 760 189
		<u>1 585 760 189</u>
20 390 000	<i>II. Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις</i>	
<u>20 390 000</u>	<i>1. Προμηθευτές</i>	2 298 828 137
<u>40 586 251 472</u>	<i>5. Υποχρεώσεις από φόρους-τέλη</i>	0
	<i>6. Ασφαλιστικοί οργανισμοί</i>	0
	<i>7. Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις πληρωτέες στην επόμενη χρήση</i>	277 584 223
	<i>8. Πιστωτές διάφοροι</i>	<u>105 159 313</u>
2 614 947 326		<u>2 681 571 673</u>
400 000	Σύνολο υποχρεώσεων (ΓI+ΓII)	<u>4 267 331 862</u>
<u>2 615 347 326</u>		
55 044 239		
<u>55 044 239</u>		
<u>2 670 391 565</u>		
<u>43 259 570 402</u>	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (A+Γ)	<u>43 259 570 402</u>

Λογιστική έχουν περιληφθεί και οι εισπράξεις-πληρωμές που πραγματοποιήθηκαν στην παράταση της χρήσεως 1999 που προβλέπεται από το άρθρο 216 του Π.Δ. 410/1995.
 3) Οι αξίες των παγίων κοινής χρήσεως που εμφανίζονται στους λογαριασμούς του ενεργητικού (ΓII-1α), (ΓII-1β), (ΓII-1γ) και (ΓII-3α), προσδιορίστηκαν με βάση τα υλοποιηθέν Τεχνικό Πρόγραμμα του Δήμου των προηγούμενων χρήσεων 1987 έως 1998.

**ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ
31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1999 (1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ-31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1999)**

	<u>Ποσά κλεισμένης</u>
1. Αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	
1. Έσοδα από πώληση αγαθών & υπηρεσιών	
2. Έσοδα από φόρους-εισφορές-πρόστιμα-προσαυξήσεις	
3. Τακτικές επικαρηγήσεις από Κρατικό Προϋπολογισμό	
Μείον: Κόστος αγαθών & υπηρεσιών	
Μικτά αποτελέσματα (πλεόνασμα) εκμεταλλεύσεως	
Πλέον: Άλλα έσοδα	
Σύνολο	
Μείον: 1. Έξοδα διοικητικής λειτουργίας	1 137 014 543
3. Έξοδα λειτουργίας Δημοσίων Σχέσεων	<u>51 091 602</u>
Μερικά αποτελέσματα (κέρδη) εκμεταλλεύσεως	
Πλέον: 4. Πιστωτικοί τόκοι & συναφή έσοδα	2 504 689
Μείον: 3. Χρεωστικοί τόκοι & συναφή έξοδα	<u>298 705 394</u>
Ολικά αποτελέσματα (κέρδη) εκμεταλλεύσεως	
Πλέον: Έκτακτα αποτελέσματα	
1. Έκτακτα & ανόργανα έσοδα	292 092 689
3. Έσοδα προηγούμενων χρήσεων	446 037 096
	<u>738 129 785</u>
Μείον: 1. Έκτακτα & ανόργανα έξοδα	0
3. Έξοδα προηγούμενων χρήσεων	<u>109 901 048</u>
Οργανικά & έκτακτα αποτελέσματα (κέρδη)	
Μείον: Σύνολο αποσβέσεων παγίων στοιχείων	1 452 197 736
Μείον: Οι από αυτές ενσωματωμένες στο λειτουργικό κόστος	<u>1 452 197 736</u>
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ (ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ) ΧΡΗΣΕΩΣ	

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ
ΤΖΑΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΑΔΤ/Μ-258104

Ο ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ
ΑΓΙΟΥΤΑΝΤΗΣ ΜΙΧΑΗΛ
ΑΔΤ/Α-587805

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ
ΚΛΟΥΡΑ ΣΑΠΦΩ
ΑΔΤ/Ν-345210

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

χρήσεως 1999		Ποσά κλειομένης χρήσεως 1999
6 567 152 499		
617 617 840		
1 831 265 770		
9 016 036 109	Καθαρά αποτελέσματα (πλεόνασμα) χρήσεως	1 095 020 140
7 194 173 086	(+) Υπόλοιπα αποτελεσμάτων προηγούμενων χρόνων	0
	Πλεόνασμα προς διάθεση	1 095 020 140
1 821 863 023		
129 235 230		
1 951 098 253		
1 188 106 145		
762 992 108		
(296 200 705)		
466 791 403		
628 228 737		
0		
1 095 020 140		

Αθήνα, 4 Σεπτεμβρίου 2000

Ο ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ
ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ
ΑΔΤ/Ι-266869

Ο ΣΥΝΤΑΞΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΛΙΑΠΠΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
ΑΔΤ/Σ-728844

EARTH SUMMIT + 5

Διάσκεψη Κορυφής - Πλανήτη Γη +5

Ειδική Σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης για την Εξέταση και Αξιολόγηση της Εφαρμογής της Agenda 21

Νέα Υόρκη, 23-27 Ιουνίου 1997

Για την καταπολέμηση της Υπερθέρμανσης του Πλανήτη: Η Συνθήκη για την Κλιματική Μεταβολή.

Πέντε χρόνια μετά την υιοθέτησή της, στη Διάσκεψη Κορυφής για τη Γη στο Ρίο ντε Τζανέιρο, η Συνθήκη Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Μεταβολή υπήρξε το επίκεντρο των παγκόσμιων προσπαθειών για την καταπολέμηση του φαινομένου του θερμοκηπίου. Υπήρξε επίσης ένα από τα πιο σημαντικά εργαλεία της διεθνούς κοινότητας στον αγώνα για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης. Πολλά έχουν επιτευχθεί μετά το Ρίο - αλλά οι πιο δύσκολες αποφάσεις βρίσκονται ακόμα μπροστά μας.

Η Περιβαλλοντική Πρόκληση

Το 1898, ο Σουηδός επιστήμονας Svante Arrhenius προειδοποίησε ότι οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην υπερθέρμανση του πλανήτη. Όμως, δεν ήταν παρά στη δεκαετία του '70 που η αυξανόμενη κατανόηση των επιστημόνων του συστήματος Γη-ατμόσφαιρα έφερε στην επιφάνεια το ως τότε σκοτεινό επιστημονικό αυτό πεδίο.

Για να βοηθήσουν τους πολιτικούς και το ευρύτερο κοινό να κατανοήσουν καλύτερα τις ανακαλύψεις των ερευνητών, το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP) και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Μετεωρολογίας (WMO) συγκρότησαν το 1988 το Διακυβερνητικό Πάνελ για την Κλιματική Μεταβολή (IPCC). Το IPCC πήρε την εντολή να εκτιμήσει την κατάσταση της υπάρχουσας γνώσης γύρω από το κλιματικό σύστημα και την κλιματική μεταβολή, τις περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις που προκαλεί η κλιματική μεταβολή, όπως και τις πιθανές στρατηγικές αντιμετώπισής της.

Το IPCC έδωσε στη δημοσιότητα το 1990 την Πρώτη Έκθεση Εκτίμησης. Αφού εγκρίθηκε μετά από επίπονη εξονυχιστική διεργασία από εκατοντάδες επιστήμονες και ειδικούς, η Έκθεση επιβεβαίωσε την επιστημονική βάση για την κλιματική μεταβολή. Αυτό είχε ισχυρή επίδραση τόσο στους πολιτικούς όσο και το κοινό και επηρέασε πολύ τις διαπραγματεύσεις στο Συνέδριο για την Κλιματική Μεταβολή.

Παρακάτω παρατίθενται τα στοιχεία που διαπίστωσε η IPCC:

- ♦ Οι εκπομπές των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων παράγουν αέρια που προκαλούν φαινόμενο θερμοκηπίου με αποτέλεσμα τη γρήγορη κλιματική μεταβολή. Το διοξείδιο του άνθρακα παράγεται από την καύση φυσικών υλών και οι επιρροές του εντείνονται με το κόψιμο των δασών που απορροφούν το διοξείδιο του άνθρακα. Η εκπομπή μεθανίου και οξειδίου του νίτρου είναι αποτέλεσμα των γεωργικών πρακτικών, της αλλαγής της χρήσης της γης και άλλων αιτιών. Οι χλωροφθοράνθρακες (CFCs) και άλλα αέρια επίσης παίζουν ρόλο στην παγίδευση θερμότητας στην ατμόσφαιρα. Με την πάχυνση του ατμοσφαιρικού "στρώματος" των αερίων που προκαλεί το φαινόμενο του θερμοκηπίου, οι εκπομπές από τις ανθρωπίνες δραστηριότητες διαταράσσουν τη ροή ενέργειας που ρυθμίζει το κλιματικό σύστημα.
- ♦ Τα κλιματικά πρότυπα προβλέπουν αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας από 1-3 βαθμούς Κελσίου μέχρι το 2100. Αυτή η πρόβλεψη βασίζεται σε σημερινές ροπές εκπομπών και περιέχει πολλές αβεβαιότητες, ειδικά σε τοπικό επίπεδο. Επειδή το κλίμα δεν μεταβάλλεται αμέσως με τις εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, θα

UNITED NATIONS

συνεχίζει να αλλάζει για εκατοντάδες χρόνια αφού έχουν σταθεροποιηθεί οι ατμοσφαιρικές συγκεντρώσεις. Στο μεταξύ, γρήγορη και απρόβλεπτη κλιματική μεταβολή δεν μπορεί να αποκλειστεί. Υπάρχουν ενδείξεις ότι η κλιματική μεταβολή ίσως να έχει ήδη αρχίσει.

♦ Η κλιματική μεταβολή θα έχει ισχυρή επίδραση στο παγκόσμιο περιβάλλον. Γενικά, όσο πιο γρήγορα αλλάζουν οι κλιματικές συνθήκες τόσο μεγαλύτερος θα είναι ο κίνδυνος καταστροφής. Αν συνεχιστούν οι σημερινές τάσεις, η μέση θαλάσσια στάθμη αναμένεται να ανέβει γύρω στα 15-95 εκατοστά μέχρι το 2100, προκαλώντας πλημμύρες και άλλες καταστροφές. Οι κλιματικές ζώνες (και επομένως τα οικοσυστήματα και οι αγροτικές ζώνες) ενδέχεται να μετατοπιστούν προς τους πόλους κατά 150-550 χιλιόμετρα στις περιοχές του ισημερινού. Τα δάση, οι έρημοι, οι βοσκότοποι και άλλα φυσικά οικοσυστήματα ενδέχεται να γίνουν πιο υγρά, ξηρότερα, ζεστότερα ή πιο κρύα. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την παραγωγή ή τη διάλυση πολλών οικοσυστημάτων και την εξαφάνιση πολλών μεμονωμένων ειδών.

♦ Η ανθρώπινη κοινωνία θα αντιμετωπίσει νέους κινδύνους και πιέσεις. Ίσως η παγκόσμια εξασφάλιση των τροφίμων να μην απειληθεί, αλλά μερικές περιοχές ίσως αντιμετωπίσουν έλλειψη τροφίμων και πείνα. Τα αποθέματα νερού θα επηρεαστούν καθώς οι τάσεις των βροχοπτώσεων και της εξάτμισης του νερού αλλάζουν σε ολόκληρο τον κόσμο. Η φυσική υποδομή θα φθαρεί, ειδικότερα με την αύξηση της στάθμης της θάλασσας και με άλλα ακραία γεγονότα, τα οποία ενδέχεται να αυξηθούν σε συχνότητα και ένταση σε μερικές περιοχές. Οι οικονομικές δραστηριότητες, οι ανθρωπίνι οικισμοί και η ανθρώπινη υγεία θα υποστούν πολλές άμεσες και έμμεσες επιδράσεις. Οι φτωχοί θα είναι οι πιο ευάλωτοι στις αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής μεταβολής.

♦ Οι άνθρωποι και τα οικοσυστήματα θα χρειαστεί να προσαρμοστούν στις μελλοντικές κλιματικές συνθήκες. Είναι βέβαιο ότι με τις προηγούμενες και τωρινές εκπομπές θα υπάρξει κλιματική μεταβολή σε κάποιον βαθμό τον εικοστό πρώτο αιώνα. Η προσαρμογή σε αυτές τις συνθήκες θα απαιτήσει καλή κατανόηση των κοινωνικο-οικονομικών και φυσικών συστημάτων, την ευαισθησία τους στην κλιματική μεταβολή καθώς και την έμφυτη ικανότητά τους να προσαρμοστούν. Υπάρχουν πολλές στρατηγικές για την προώθηση της προσαρμογής.

♦ Η σταθεροποίηση της συγκέντρωσης των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα θα απαιτήσει μεγάλη προσπάθεια. Σύμφωνα με τις σημερινές τάσεις, η αύξηση της εκπομπής CO₂ και άλλων αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου αναμένεται να προκαλέσει διπλασιασμό των συγκεντρώσεων CO₂ στην ατμό-

σφαιρα που υπήρχε πριν από την βιομηχανική εποχή μέχρι το 2030 και τριπλασιασμό μέχρι το 2100. Η σταθεροποίηση των παγκόσμιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στα σημερινά επίπεδα θα αποτρέψει το διπλασιασμό του μέχρι το 2100. Οι εκπομπές θα πρέπει να μειωθούν σε χαμηλότερο από το 30% των σημερινών επιπέδων αν θέλουμε να σταθεροποιήσουμε στο διπλάσιο τα επίπεδα διοξειδίου του άνθρακα κατά τον εικοστό δεύτερο αιώνα. Αυτές οι περικοπές θα πρέπει να γίνουν παρά την αύξηση των πληθυσμών και την εξάπλωση της παγκόσμιας οικονομίας.

Ο δρόμος προς τη Συνθήκη

Σαν απάντηση στην αυξανόμενη επιστημονική κατανόηση, μία σειρά διακυβερνητικών διασκέψεων με θέμα την κλιματική μεταβολή πραγματοποιήθηκαν στο τέλος της δεκαετίας του '80 και τις αρχές της δεκαετίας του '90. Το 1990, η Δεύτερη Παγκόσμια Διάσκεψη για το Κλίμα έκανε έκκληση για μία συμφωνία πλαίσιο για την κλιματική μεταβολή. Υπό την αιγίδα της WMO, του UNEP και άλλων διεθνών οργανισμών αυτή η Διάσκεψη πρόβαλε διαπραγματεύσεις και συζητήσεις σε επίπεδο υπουργών μεταξύ 137 χωρών και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Η τελική διακήρυξη, που υιοθετήθηκε μετά από σκληρές διαπραγματεύσεις, δεν προσδιορίζει κανένα διεθνή στόχο για τη μείωση των εκπομπών. Υποστήριξε όμως, μία σειρά αρχών που συμπεριλήφθηκαν αργότερα στη Συνθήκη για την Κλιματική Μεταβολή. Αυτές ήταν, η κλιματική μεταβολή σαν "κοινή ανησυχία της ανθρωπότητας", η σημασία της ισονομίας, οι "κοινές αλλά διαφοροποιημένες ευθύνες" των χωρών που έχουν διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης, η βιώσιμη ανάπτυξη και η αρχή της πρόληψης — όπου υπάρχει κίνδυνος σοβαρών ή μη αναστρέψιμων ζημιών, η έλλειψη επιστημονικής βεβαιότητας δεν θα πρέπει να αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων που θα αποτρέψουν την περιβαλλοντική υποβάθμιση.

Στο μεταξύ, το ευρύ κοινό είχε αρχίσει να αντιδρά Παρόλο που δεν έχει αποδοθεί ευθέως στην κλιματική μεταβολή, μία σειρά κυμάτων καύσωνα και ασυνήθιστα καταστροφικών καταιγίδων στις Η.Π.Α. και αλλού, προκάλεσαν σειρά δημοσιευμάτων στον τύπο σχετικών με την κλιματική μεταβολή και τις αναμενόμενες επιδράσεις. Τα έντονα αισθήματα για το περιβάλλον μαζί με την ανακάλυψη της "τρούπας του όζοντος" στην Ανταρκτική το 1985 (επίσης άσχετο με την κλιματική μεταβολή) προκάλεσαν αυξανόμενη ανησυχία.

Τον Δεκέμβριο του 1990, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ενέκρινε την έναρξη των διαπραγματεύσεων για τη συνθήκη. Η Διακυβερνητική Διαπραγματευτική Επιτροπή της Συνθήκης Πλαίσιο για

την Κλιματική Μεταβολή (INC/FCCC) συνεδρίασε πέντε φορές, από τον Φεβρουάριο του 1991 μέχρι τον Μάιο του 1992. Ακολουθώντας αυστηρούς χρονικούς περιορισμούς — τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στο Ρίο ντε Τζανέιρο, της Βραζιλίας, τον Ιούνιο του 1992 — διαπραγματευτές από 150 χώρες ολοκλήρωσαν το τελικό κείμενο της Συνθήκης σε μόλις 15 μήνες. Υιοθετήθηκε στη Νέα Υόρκη στις 9 Μαΐου 1992 και η τέθηκε για υπογραφή μερικές βδομάδες μετά το Ρίο.

Η νέα Συνθήκη καθιέρωσε μία διαδικασία ανταπόκρισης στην κλιματική μεταβολή μέσα στις επόμενες δεκαετίες. Συγκεκριμένα, δημιούργησε ένα σύστημα δια του οποίου οι Κυβερνήσεις θα αναφέρουν πληροφορίες σχετικές για τις εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου και στρατηγικές για την κλιματική μεταβολή σε εθνικό επίπεδο. Αυτές οι πληροφορίες εξετάζονται σε τακτική βάση για να εκτιμηθεί η πρόοδος της εφαρμογής της Συνθήκης. Συμπληρωματικά, οι αναπτυσσόμενες χώρες συμφώνησαν να προωθήσουν τη μεταφορά κεφαλαίων και τεχνολογικού εξοπλισμού για να βοηθήσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες να ανταποκριθούν στην κλιματική μεταβολή. Επίσης, δεσμεύτηκαν ότι θα πάρουν μέτρα με στόχο την επαναφορά μέχρι το 2000 των επιπέδων εκπομπής αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου στα επίπεδα του 1990.

Η Συνθήκη τέθηκε σε ισχύ στις 21 Μαρτίου 1994 και σήμερα έχει 165 Κράτη-Μέλη.

Η Πολιτική Πρόκληση

Η κλιματική μεταβολή καθώς και οι πολιτικές για τη μείωση της επίδρασής της έχουν τεράστιες περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις. Τα έξοδα που προκαλεί η κλιματική μεταβολή διαφέρουν κατά πολύ από χώρα σε χώρα. Οι αναπτυσσόμενες χώρες ευθύνονται για τα δύο τρίτα των παρελθόντων εκπομπών και για περίπου το 75% των σημερινών, αλλά βρίσκονται σε καλύτερη θέση για να προστατευτούν από τις ζημιές. Οι αναπτυσσόμενες χώρες τείνουν να έχουν μικρότερο κατά κεφαλήν ποσοστό εκπομπών, έχουν μεγάλη ανάγκη οικονομικής ανάπτυξης και είναι πιο ευάλωτες στις συνέπειες της κλιματικής μεταβολής.

Αυτές οι διαφορές βοήθησαν στον προσδιορισμό των θέσεων που παίρνουν οι Κυβερνήσεις στις διεθνείς συνομιλίες. Οι κυριότεροι συντελεστές είναι:

- ♦ *Η Ευρωπαϊκή Ένωση.* Ανταποκρινόμενη στις περιβαλλοντικές ανησυχίες, η Ε.Ε. έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην έναρξη των διαπραγματεύσεων για τη Συνθήκη. Γενικά, η Ε.Ε. υποστήριξε τον προσδιορισμό δεσμευτικών στόχων και χρονοδιαγραμμάτων για τη μείωση των εκπομπών. Μερικές χώρες διαφώνησαν και δεν συμπεριλήφθηκαν στη συμφωνία.

Επίσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση επέτρεψε σε χώρες να ενώσουν τις προσπάθειές τους με άλλες για την επίτευξη κοινών στόχων. Αυτό τώρα επηρεάζει τις εσωτερικές συνομιλίες μεταξύ των φτωχότερων μελών της Ε.Ε. που ζητούν υψηλότερα ποσοστά επιτρεπόμενων εκπομπών που θα τεθούν στους μελλοντικούς συνολικούς στόχους της Ε.Ε. και των πλουσιότερων μελών που θα πρέπει να μειώσουν ακόμα περισσότερο τις εκπομπές τους για να εξισορροπήσουν τη διαφορά.

- ♦ *Οι χώρες JUSSCANZ – οι εκτός-Ε.Ε. αναπτυσσόμενες χώρες –* περιλαμβανόμενης της Ιαπωνίας, των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ελβετίας, του Καναδά, της Νέας Ζηλανδίας και της Νορβηγίας. Οι εκτός-Ε.Ε. χώρες αυτής της ομάδας τείνουν να συμμερίζονται την άποψη για μία πιο “ευέλικτη” προσέγγιση για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Οι Ηνωμένες Πολιτείες ειδικά, είχαν καθοριστικό ρόλο στη σύνταξη του άρθρου 4.2, που αφορά στις δεσμεύσεις των αναπτυσσόμενων χωρών για τον περιορισμό των εκπομπών. Παρά το γεγονός ότι χαρακτηρίστηκε ως η “δημιουργική ασάφεια” του τελικού κειμένου, αναγνωρίστηκε σχεδόν από όλους σαν μία δέσμευση των αναπτυσσόμενων χωρών να προσπαθήσουν ειλικρινά μέχρι το 2000 να σταθεροποιήσουν τις εκπομπές των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου στα επίπεδα του 1990. Όταν η Κυβέρνηση Κλίντον ανέλαβε την εξουσία το 1993, χαλάρωσε η γραμμή των Ηνωμένων Πολιτειών και ανακοίνωσε ρητά ότι σκοπός των Η.Π.Α. ήταν η επίτευξη της σταθεροποίησης των εκπομπών.

- ♦ *Χώρες με οικονομία σε μεταβατικό στάδιο.* Οι βιομηχανοποιημένες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και η πρώην Σοβιετική Ένωση είναι χώρες με σημαντική παραγωγή εκπομπών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Όμως, λόγω της οικονομικής κρίσης που εμφανίστηκε με το τέλος του κομμουνισμού, ίσως καταφέρουν να κρατήσουν τα επίπεδα των εκπομπών τους κάτω από τα επίπεδα του 1990 μέχρι το 2000. Αργότερα αναμένεται να ανακάμψουν οι οικονομίες τους και να συμβεί το ίδιο και με τις εκπομπές των αερίων.

- ♦ *Η Ομάδα των 77 και η Κίνα.* Αναπτυσσόμενες χώρες εργάζονται μέσα από την Ομάδα των 77 (G-77) για τον καθορισμό κοινών θέσεων ως προς τις δεσμεύσεις στο θέμα της μείωσης των εκπομπών καθώς και ως προς τη μεταφορά τεχνολογίας και κεφαλαίων. Όμως, η G-77 δεν παρουσιάζει πάντα ένα ενωμένο μέτωπο, γεγονός που οφείλεται στο ευρύ φάσμα διαφορετικών συμφερόντων των μελών. Για παράδειγμα, η Κίνα και άλλες χώρες έχουν τεράστια αποθέματα άνθρακα τα οποία είναι ζωτικής σημασίας στην οικονομική τους ανάπτυξη. Οι αφρικανι-

κές χώρες τείνουν να εστιάζουν την προσοχή τους σε θέματα ματαιότητας και επιδράσεων. Πολλοί από του ασιατικούς οικονομικούς "τίγρεις" ανησυχούν με την πιθανότητα πως θα πρέπει να είναι οι επόμενοι που θα αναγκαστούν να μειώσουν τις εκπομπές. Χώρες με μεγάλες δασικές εκτάσεις δείχνουν ευαισθησία στις επιπτώσεις που έχει η ανάπτυξη των δασών σαν "απορροφητήρες" άνθρακα.

- ◆ *Η Ένωση των Μικρών Νησιωτικών Χωρών (AOSIS).* Οι χώρες της AOSIS έπαιξαν έναν αξιόλογο ρόλο στην ενίσχυση της υποστήριξης για τη Συνθήκη. Είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στον κίνδυνο της αύξησης του επιπέδου της θαλάσσιας στάθμης και γι αυτό υποστηρίζουν έντονα την ανάγκη γρήγορης δράσης για τη μείωση των εκπομπών.

- ◆ *Ο Οργανισμός των Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών (OPEC).* Τα μέλη του OPEC ανησυχούν για τις πιθανές συνέπειες στην οικονομία τους, αν μειωθεί η κατανάλωση πετρελαίου σε άλλες χώρες. Η Σαουδική Αραβία, το Κουβέιτ και άλλες χώρες έχουν τονίσει την επιστημονική αβεβαιότητα και υποστήριξαν ότι η διαδικασία για την εφαρμογή της συνθήκης θα πρέπει να προχωρήσει με προσοχή.

- ◆ *Επιχειρήσεις.* Οι πρώτοι όμιλοι επιχειρήσεων που συμμετείχαν στις κλιματικές συζητήσεις σαν παρατηρητές, εκπροσωπούσαν ενεργειακά εξαρτώμενες εταιρείες που ανησυχούσαν για τις αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις της συνθήκης. Πρόσφατα, άλλοι επιχειρηματικοί κλάδοι άρχισαν να παρακολουθούν από πιο κοντά τις διαδικασίες. Σε αυτές περιλαμβάνεται ο ασφαλιστικός κλάδος, ο οποίος αισθάνεται ευάλωτος στην αύξηση των καταγίδων και άλλων πιθανών καταστροφών που οφείλονται στην κλιματική μεταβολή, καθώς και εταιρείες που χρησιμοποιούν καθαρή ενέργεια και βλέπουν ευκαιρίες για νέες αγορές.

- ◆ *Οικολόγοι.* Οι οικολογικές ομάδες είχαν ενεργοποιηθεί από την πρώτη στιγμή στον αγώνα για την κλιματική μεταβολή. Πολλές από αυτές δραστηριοποιούνται πιέζοντας τους εκπροσώπους, τον τύπο και εκδίδοντας ενημερωτικά φυλλάδια κατά τη διάρκεια των διεθνών συναντήσεων. Στην πλειοψηφία τους είναι οικολογικές οργανώσεις που προέρχονται από αναπτυσσόμενες χώρες, αν και γίνονται συνεχείς προσπάθειες για τη μεγαλύτερη συμμετοχή μη-κυβερνητικών οργανώσεων από αναπτυσσόμενες χώρες.

- ◆ *Τοπικές Αρχές.* Πολλές πόλεις του κόσμου έχουν παρουσιάσει σχέδια για την αντιμετώπιση της κλιματικής μεταβολής περισσότερο φιλόδοξα ακόμα και από αυτά των κυβερνήσεων τους. Σημαντικό ρόλο παίζουν και οι διοικήσεις των αστικών κέντρων γιατί διαχειρίζονται υπηρεσίες παραγωγής ενέργειας, δημόσιας μεταφοράς και άλλους τομείς παραγωγής εκπομπών, όπως είναι ο δημόσιος τομέας. Δήμαρχοι και άλλοι τοπικοί ηγέτες δημιούργησαν ένα σύνδεσμο

για να παρουσιάζουν τις απόψεις τους σε συναντήσεις που αφορούν τη Συνθήκη.

Πρόσφατες Επιστημονικές και Πολιτικές Εξελίξεις

Μετά την υιοθέτηση της Συνθήκης του Ρίο, η Διακυβερνητική Διαπραγματευτική Επιτροπή (INC), που την είχε συντάξει, συνέχισε τις προπαρασκευαστικές εργασίες της. Έγιναν συναντήσεις σε άλλες έξι συνόδους για να συζητηθούν θέματα σχετικά με τις δεσμεύσεις, διακανονισμοί των οικονομικών μηχανισμών, την τεχνική και οικονομική υποστήριξη προς τις αναπτυσσόμενες χώρες καθώς και διαδικαστικά και θεσμικά θέματα. Το INC διαλύθηκε τον Φεβρουάριο του 1995 αφού ολοκλήρωσε την ενδέκατη και τελευταία του συνεδρίαση. Η Διάσκεψη των Μερών (COP) έγινε η ύπατη αρχή της Συνθήκης. Η COP συνεδρίασε για πρώτη φορά στο Βερολίνο από τις 28 Μαρτίου έως τις 7 Απριλίου του 1995.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη το COP-1 έπρεπε να διερευνήσει εάν η δέσμευση των αναπτυσσόμενων χωρών για τη λήψη μέτρων με σκοπό την σταθεροποίηση των εκπομπών τους στα επίπεδα του 1990 μέχρι το 2000 επαρκούσε για να πετύχει τους στόχους της Συνθήκης. Τα Μέρη συμφώνησαν στην ανάγκη νέων δεσμεύσεων για τη μετά-το-2000 περίοδο. Συγκρότησαν την Ειδική Ομάδα για την Εντολή του Βερολίνου (AGBM) με στόχο να συντάξει "ένα πρωτόκολλο ή άλλο νομικό όργανο" που θα υιοθετούσαν στην COP-3 το 1997.

Η Εντολή του Βερολίνου εξετάζει τα βήματα που θα παρθούν όσον αφορά τις εκπομπές όλων των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Εξετάζει επίσης τον ενδεχόμενο προσδιορισμό ποσοτικών στόχων για τον περιορισμό και τη μείωση των εκπομπών μέσα σε συγκεκριμένα χρονικά πλαίσια όπως το 2005, το 2010 και το 2020. Δεν απαιτεί νέες δεσμεύσεις από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η Δεύτερη Έκθεση Εκτίμησης του IPCC υιοθετήθηκε μετά τη συνάντηση του Βερολίνου, τον Δεκέμβριο του 1995. Την Έκθεση εξέτασαν περίπου 2.000 επιστήμονες και ειδικοί απ' όλον τον κόσμο. Έγινε ευρέως γνωστό ότι "η στάθμιση των στοιχείων υποδηλώνει την ευδιάκριτη επιρροή του ανθρώπου στην κλιματική μεταβολή". Όμως, η Έκθεση έκανε πολύ περισσότερα — για παράδειγμα, επιβεβαίωσε τη διαθεσιμότητα οικονομικώς βιώσιμων στρατηγικών για την καταπολέμηση της κλιματικής μεταβολής.

Η δεύτερη συνεδρίαση του COP έγινε από τις 8 έως τις 19 Ιουλίου 1996. Υπουργοί εξέδωσαν διακήρυξη τονίζοντας την ανάγκη για την επιτάχυνση των συνομιλιών σχετικά για το πως θα ενισχυθεί η Συνθήκη για την Κλιματική Μεταβολή και επικύρωσαν τη Δεύτερη Έκθεση Εκτίμησης "σαν την πιο πλήρη και έγκυ-

ρη εκτίμηση της επιστήμης για την κλιματική μεταβολή ως σήμερα, για τις επιδράσεις και τις δυνατότητες αντίδρασης που είναι τώρα διαθέσιμες". Διακήρυξαν επίσης ότι η Έκθεση "θα πρέπει να παρέχει επιστημονική βάση για την άμεση ενίσχυση της δράσης σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, ειδικότερα τη δράση σύμφωνα με το Παράρτημα 1, όπου (οι βιομηχανοποιημένες) χώρες θα πρέπει να περιορίσουν και να μειώσουν τις εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου".

Η COP-3 θα συνεδριάσει από την 1η έως τις 12 Δεκεμβρίου 1997 στο Κιότο της Ιαπωνίας. Αναμένεται να υιοθετήσει νέες δεσμεύσεις που θα ζητούν από τις αναπτυγμένες χώρες τη μείωση των αερίων τους που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου μετά το 2000. Εάν πετύχει η COP-3, θα βοηθήσει τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την καταπολέμηση της κλιματικής μεταβολής τον εικοστό πρώτο αιώνα.

Τι Κάνουν οι Χώρες για να Ελέγξουν τις Εκπομπές

Η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ Κυβερνήσεων είναι κύριος παράγοντας για τη λειτουργία της Συνθήκης για την Κλιματική Μεταβολή. Επομένως τα Μέρη πρέπει να υποβάλουν "εθνικές εκθέσεις" στο COP σε τακτική βάση. Αυτή η πληροφόρηση για τους εθνικούς δείκτες εκπομπών των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, τη διεθνή συνεργασία και τις εθνικές δραστηριότητες εξετάζονται περιοδικά ώστε τα μέρη να μπορούν να εντοπίζουν την αποτελεσματικότητα της Συνθήκης και να εξάγουν διδάγματα για μελλοντική δράση σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Η έκθεση του 1996 για τις εθνικές δράσεις από τις αναπτυγμένες χώρες (οι αναπτυσσόμενες χώρες θα αρχίσουν να υποβάλουν τις πρώτες τους αναφορές το 1997) αποκαλύπτει ότι οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα συνεχίζει να αυξάνει στις πιο πολλές απ' αυτές. Συγκρίνοντας τα στοιχεία της απογραφής του 1990 με τις εκτιμήσεις για το 2000, δείχνουν ότι εάν δεν ληφθούν πρόσθετα μέτρα οι εκπομπές του διοξειδίου του άνθρακα θα αυξηθεί μέσα στη δεκαετία. Τη μεγαλύτερη εξαίρεση αποτελούν οι χώρες που βρίσκονται σε μεταβατική οικονομία. Για το μεθάνιο, όλα τα μέρη εκτός από τρία προβλέπουν ότι οι εκπομπές του θα μειωθούν ή θα σταθεροποιηθούν μέσα στη δεκαετία. Οι τάσεις του οξειδίου του νίτρου δεν είναι ξεκάθαρες, αν και μερικές χώρες προβλέπουν να ελαττωθούν δραστικά.

Τα στοιχεία επίσης δείχνουν ότι οι εκπομπές των αναπτυγμένων χωρών σε διοξείδιο του άνθρακα αποτελούν το 80,5% των συνολικών εκπομπών αερίων

που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Η χρήση καύσιμων υλών είναι η σημαντικότερη πηγή παραγωγής CO₂. Σύμφωνα με στοιχεία, 33 χώρες παρήγαγαν το 63% της παγκόσμιας εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα το 1990, γεγονός που αποτελεί απόδειξη ότι το διοξείδιο του άνθρακα είναι το σημαντικότερο αέριο που προκαλεί το φαινόμενο του θερμοκηπίου, αποτέλεσμα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

Οι αναπτυγμένες χώρες μελετούν ένα ευρύ φάσμα πολιτικών και μέτρων για την κλιματική μεταβολή. Οι Κυβερνήσεις διαλέγουν πολιτικές που υπαγορεύονται γενικά από τις εθνικές περιστάσεις, όπως είναι η πολιτική δομή και η γενική οικονομική κατάσταση. Πολλά από τα επιβαλλόμενα μέτρα είναι μέτρα "χωρίς-τύψεις" που έχουν περιβαλλοντικά ή οικονομικά οφέλη χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το θέμα της κλιματικής μεταβολής. Επιπλέον των ρυθμιστικών και οικονομικών οργάνων, τα μέρη προωθούν εθελοντικές συμφωνίες μεταξύ βιομηχανικών και δημόσιων αρχών. Άλλα μέτρα περιλαμβάνουν έρευνα και ανάπτυξη, καθώς και πληροφόρηση και εκπαίδευση.

Για την πλειοψηφία των σημαντικών οικονομικών τομέων εφαρμόζονται συγκεκριμένα μέτρα. Πολιτικές για τον τομέα της ενέργειας (η σημαντικότερη πηγή εκπομπών για πολλές χώρες) περιλαμβάνουν αλλαγή στη χαμηλή- ή σε χωρίς-άνθρακα καύσιμα, μεταρρύθμιση των κανόνων της αγοράς για να κεντρίσει τον ανταγωνισμό και να την απαλλάξει από τις επιχορηγήσεις του άνθρακα. Οι πολιτικές που αφορούν τη βιομηχανία περιλαμβάνουν εθελοντικές συμφωνίες, πρότυπα, οικονομικά κίνητρα και απελευθερωμένες τιμές ενέργειας.

Η εστίαση στον οικιστικό, τον εμπορικό και τον δημόσιο τομέα αφορά σε νέα πρότυπα απόδοσης της ενέργειας για τα νέα κτίρια, υψηλότερες τιμές ενέργειας και εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού. Τα αγροτικά μέτρα περιλαμβάνουν μείωση των αριθμών των κοπαδιών, της χρήσης λιπασμάτων και βελτίωση της διαχείρισης των απορριμμάτων. Ενώ πολλές Κυβερνήσεις προβλέπουν επέκταση του τομέα των συγκοινωνιών, έχουν αναφερθεί σχετικά λίγα μέτρα για τον έλεγχο των εκπομπών.

Ο Εικοστός Πρώτος Αιώνας

Οι συνομιλίες της Εντολής του Βερολίνου για το μέλλον των δεσμεύσεων των αναπτυγμένων χωρών προετοιμάζονταν να μπουν στο τελευταίο διαπραγματευτικό στάδιο μέχρι τον Δεκέμβριο του 1996. Ένα συμφωνημένο κείμενο πρέπει να διανεμηθεί στις Κυβερνήσεις για εξέταση μέχρι τον Ιούνιο του 1997. Αυτό το κείμενο θα αποτελέσει αντικείμενο έντονων διαβουλεύσεων στις συναντήσεις που θα γίνουν στη

Βόνη τον Μάρτιο, τον Αύγουστο και τον Οκτώβριο. Μερικά από τα πιο σημαντικά θέματα που συζητούνται τώρα είναι:

- ♦ *Δεσμευτικοί στόχοι και χρονοδιαγράμματα για την μείωση των εκπομπών.* Αρκετές Κυβερνήσεις (μεταξύ αυτών και μερικές χώρες της Ε.Ε.) ζητούν μείωση κατά 10% του CO₂ μέχρι το 2005. Άλλες (όπως είναι και οι νησιωτικές χώρες κάτω από τον Ισημερινό) ζητούν μία πιο φιλόδοξη μείωση κατά 20% στο ίδιο διάστημα. Ακόμα άλλες (συμπεριλαμβανομένης της Αυστραλίας, του Καναδά, της Ιαπωνίας και των Ηνωμένων Πολιτειών) υποστηρίζουν ότι ο στόχος του 2005 δεν είναι εφικτός και προτείνουν στόχους για την περίοδο μεταξύ 2010-2015.

- ♦ *Συντονισμένες πολιτικές έναντι ελαστικών.* Μερικές Κυβερνήσεις (συγκεκριμένα μέλη της Ε.Ε.) υποστηρίζουν την ανάγκη διεθνών συντονισμένων πολιτικών. Άλλες λένε ότι θα ήταν πιο αποδοτικό να επιτρέψουν σε κάθε χώρα ξεχωριστά να υιοθετήσει τις πολιτικές και τα μέτρα που θα ταιριάζουν καλύτερα στις εθνικές τους συγκυρίες.

- ♦ *Κοινές δεσμεύσεις έναντι διαφοροποιημένων.* Υπάρχουν δισταγμένες απόψεις για το αν όλες οι αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να έχουν τους ίδιους στόχους και χρονοδιαγράμματα, ή αν θα ήταν πιο δίκαιο διάφορες χώρες να έχουν διαφορετικές δεσμεύσεις που να βασίζονται σε ποικίλες φόρμουλες (π.χ. τους κατά κεφαλήν στόχους). Οι επικριτές της διαφοροποίησης θεωρούν ότι θέτει πολλά μεθοδολογικά και πολιτικά προβλήματα.

- ♦ *Οι επιπτώσεις για τις αναπτυσσόμενες χώρες.* Οι συνομιλίες της Εντολής του Βερολίνου προβλέπουν νέες δεσμεύσεις μόνο για τις αναπτυσσόμενες χώρες (επίσης απευθύνονται στο πώς θα προωθήσουν την εφαρμογή των δεσμεύσεων από όλα τα μέρη). Όμως, μερικές αναπτυσσόμενες χώρες έχουν διατυπώσει προτάσεις που θα επιτρέψουν σε άλλες χώρες να προσχωρήσουν σε κάποια μελλοντική συμφωνία σε εθελοντική βάση. Στο μεταξύ, ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες θέλουν να συζητήσουν για τις πιθανές επιπτώσεις της συμφωνίας στην οικονομία και το εμπόριό τους.

Συμπέρασμα

Η Συνθήκη συνιστά μία συνεχιζόμενη διαδικασία που ασχολείται με ζωτικά θέματα, όπως είναι η υποβολή πληροφοριών σχετικών με την εθνική δράση και τη μεταφορά οικονομικής βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες. Αλλά σίγουρα το επίκεντρο της προσοχής για το 1997 θα στραφεί στη σύνταξη της συμφωνίας του Κιότο.

Στον εναπομείναντα χρόνο, δεν φαίνεται πιθανό ότι μπορούν όλες οι προτάσεις που έχουν τεθεί στο τραπέζι να εξεταστούν λεπτομερώς. Μερικές από τις

ημιτελείς ιδέες γύρω από το πώς θα εφαρμόσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες τις δεσμεύσεις τους, μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων μετά το 1997. Αυτό που χρειάζεται τώρα είναι μία συμφωνία αρκετά δυνατή και δελεαστική ώστε να δώσει στους επενδυτές και τους καταναλωτές τα σωστά οικονομικά μηνύματα. Αυτό θα στέψει με επιτυχία την Εντολή του Βερολίνου και θα ανοίξει το δρόμο για περισσότερη δράση στα χρόνια που θα έρθουν.

Για περισσότερες πληροφορίες:

Information Unit for Conventions
United Nations Environment Programme
Geneva Executive Centre, C.P.356
1219 Châtelaine, Switzerland
Voice: (+41 22) 979 9242
Fax: (+41 22) 797 3464
Email: mwilliams@unep.ch
Web Address: <http://www.un.org/dpcsd>

or

Development and Human Rights section
Department of Public Information
Room S-1040
United Nations
New York, NY 10017
Tel.: (212) 963-3771
Fax: (212) 963-1186
Email: vasic@un.org

Τυπώθηκε στα ελληνικά από το Υπουργείο Χωροταξίας, Περιβάλλοντος και Δημοσίων Έργων σε συνεργασία με το Κέντρο Πληροφοριών ΟΗΕ, Αθήνα.
DPI/1872/SD - 97-03716 - February 1997 - 15M

EARTH SUMMIT + 5

Διάσκεψη Κορυφής - Πλανήτη Γη +5

Ειδική Σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης για την Εξέταση και Αξιολόγηση της Εφαρμογής της Agenda 21

Νέα Υόρκη, 23-27 Ιουνίου 1997

Η Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για την Βιολογική Ποικιλότητα: Μία Εποικοδομητική Πρόταση σε ένα Παγκόσμιο Πρόβλημα

Εξαφάνιση των Ειδών – Το Περιβαλλοντικό Πρόβλημα

“Αν οι άνθρωποι θέλουν να ζήσουν σε ένα κόσμο που να έχει κάτι περισσότερο από περιστέρια, αρουραίους, κατσαρίδες και ψαρόνια, πρέπει να κάνουμε κάτι περισσότερο από το να αφήνουμε άγονη γη... Πρέπει να προστατέψουμε τα είδη που απειλούνται από εξαφάνιση πριν αυτά καταστραφούν.”

*Κάρτερ Ρόμπερτς
Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου
για τη Διατήρηση της Φύσης.*

Η βιοποικιλότητα – η ποικιλία των φυτικών και ζωικών ειδών που υπάρχουν στο φυσικό περιβάλλον – δεν είναι μόνο θεμελιώδης για την ποιότητα της ανθρώπινης ζωής. Είναι ουσιώδης για την ανθρώπινη επιβίωση. Τα αγαθά και οι υπηρεσίες, όπως τα τρόφιμα, η ένδυση, η κατοικία και τα φάρμακα, προέρχονται από ποικίλους βιολογικούς πόρους. Οι εξελίξεις στη βιοτεχνολογία έχουν επίσης οδηγήσει σε πολλές καινούργιες ιατρικές και γεωργικές εφαρμογές, οι οποίες εξαρτώνται από βιολογικά ποικίλες πηγές.

Δάση, βοσκότοποι, τούνδρες, έρημοι, ποταμοί, λίμνες και θάλασσες, είναι οι κατοικίες των περισσότερων ξεχωριστών βιολογικών ειδών της γης. Όμως, η ποικιλία των ειδών της γης απειλείται κυρίως από την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Έχουν αναφερθεί μαζικές εξαφανίσεις ειδών με αυξανόμενη συχνότητα παγκοσμίως, σε βαθμό που ξεπερνά κατά πολύ την εμφάνιση καινούργιων ειδών. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Εκτίμηση για τη Βιοποικιλότητα (GBA), η οποία ανακοινώθηκε τον Νοέμβριο του 1995 από το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNEP), από το 1810 μέχρι το 1995 εξαφανίστηκε τριπλάσιος αριθ-

μός πουλιών και θηλαστικών (112) από τον αριθμό αυτών που εξαφανίστηκαν στη περίοδο μεταξύ 1600 και 1810 (38 είδη). Ο αριθμός άλλων μορφών ζωής που χάθηκαν, όπως μαλάκια, φυτά, ψάρια και έντομα, αριθμεί σε χιλιάδες είδη.

Οι παράγοντες που συμβάλλουν στην εξαφάνιση των ειδών περιλαμβάνουν την καταστροφή των οικοτόπων, την εισβολή καινούργιων νέων μη γηγενών ειδών, το φαινόμενο του θερμοκηπίου και την μείωση του στρώματος του όζοντος στην ατμόσφαιρα. Στην παραπάνω περίπτωση, οι καταστροφικές για την ζωή υπεριώδεις ακτίνες απειλούν τη ζωή των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών στην ξηρά και στους ωκεανούς.

Οι ενέργειες για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης παγκοσμίως, περιλαμβανομένων των προσπαθειών για να σταματήσει η εξαφάνιση της βιοποικιλότητας, θα είναι το επίκεντρο μίας ειδικής συνεδρίασης της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ η οποία θα λάβει χώρα στη Νέα Υόρκη από τις 23 μέχρι τις 27 Ιουνίου 1997. Η “Διάσκεψη για τον Πλανήτη Γη +5”, όπως ονομάζεται η ειδική αυτή συνεδρίαση, θα επανεξετάσει και θα εκτιμήσει τις εφαρμογές της Agenda 21, που υιοθετήθηκαν από το Συνέδριο του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, κοινώς γνωστό ως Διάσκεψη για τον Πλανήτη Γη, το οποίο έλαβε στο Ρίο ντε Τζανέιρο, στη Βραζιλία, το 1992. Η Agenda 21 περιέχει στρατηγικές για την πρόληψη της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και την εγκαθίδρυση μίας βάσης για ένα βιώσιμο τρόπο ζωής.

Καταστροφή των Φυσικών Οικοτόπων.

Η εξαφάνιση των φυσικών οικοτόπων, ειδικά των τροπικών δασών, είναι η κύρια αιτία της εξαφάνισης των ειδών. Αυτό είναι κυρίως αποτέλεσμα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων: αποψίλωση των δασών, ρύπανση της ατμόσφαιρας και των νερών,

UNITED NATIONS

ρίψη αποβλήτων στους ωκεανούς και των αρνητικών επιπτώσεων της ανάπτυξης γενικώς. Όλα αυτά συνδέονται, έμμεσα ή αλλιώς με την ανάπτυξη του ανθρώπινου πληθυσμού. Σύμφωνα με την GBA, από τις αρχές μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80, τα υγρά τροπικά δάση έχαναν σχεδόν 25 εκατ. έικρες κάθε χρόνο (10 εκατ. εκτάρια), μόλις λιγότερο από 1% παγκοσμίως. Αυτά τα δάση καλύπτουν μόνο το 7% της επιφάνειας της γης αλλά παρέχουν φυσικούς οικοτόπους για το 50% με 80% των ειδών του πλανήτη. Παραδείγματος χάριν, σε μία συνηθισμένη περιοχή τροπικού δάσους έκτασης 2.500 έικρες, μπορούν να βρεθούν 750 διαφορετικά είδη δέντρων, 400 είδη πουλιών και 150 διαφορετικά είδη πεταλούδας.

Ξένη Εισβολή

Μετά την καταστροφή των φυσικών οικοτόπων, η αμέσως επόμενη αιτία της εξαφάνισης των ειδών είναι η "ξένη εισβολή", η οποία μπορεί να συμβεί όταν φυτά ή ζώα από ένα οικοσύστημα εισέρχονται σε ένα άλλο. Στο νέο περιβάλλον συχνά καταστρέφουν τα αυτόχθονα είδη, ιδιαίτερα όταν δεν υφίστανται ανασταλτικοί παράγοντες όπως αρρώστιες, αρπακτικά ή παράσιτα. Στην Χαβάη, για παράδειγμα, εισαγόμενοι χοίροι (τόρα άγριοι) αποδεκάτισαν τα ντόπια είδη φυτών και τώρα έχουν επιβληθεί αυστηροί έλεγχοι όσον αφορά στην εισαγωγή ζώων και φυτών.

Τρόφιμα και Αγροτική Βιοποικιλότητα

Ενδογενή γεωργικά προϊόντα, τα οποία ήταν ανθεκτικά στα παράσιτα ή στις άσχημες καιρικές συνθήκες, έχουν εξαφανιστεί λόγω της ευρέως διαδεδομένης προώθησης σχετικά περιορισμένων ποικιλιών εσοδειών σε συνδυασμό με την επεκτεινόμενη χρήση λιπασμάτων, παρασιτοκτόνων και ζιζανιοκτόνων.

Η μείωση της γενετικής ποικιλίας των εσοδειών τροφίμων, ως αποτέλεσμα πολλαπλασιασμού για μεγαλύτερη απόδοση, μπορεί επίσης να είναι επικίνδυνη διότι αυξάνει την τρωτότητα των καλλιεργειών στις αρρώστιες και στα παράσιτα. Άλλες απώλειες προερχόμενες από την έλλειψη γενετικής ποικιλίας έπληξαν ένα μεγάλο μέρος της Σοβιετικής εσοδείας σταριού το 1972 και της εσοδείας εσπεριδοειδών στη Φλόριδα το 1984. Αν φυτευτεί μία ποικιλία καλλιεργειών, μια ασθένεια μπορεί να χτυπήσει ένα τρωτό είδος αλλά πολύ πιθανόν να είναι λιγότερο καταστροφικό για άλλα είδη.

Από το 1900, έχει εξαφανιστεί περίπου το 75% των ποικιλιών καλλιεργειών παγκοσμίως, και περίπου 50.000 εξαφανίζονται κάθε χρόνο σύμφωνα με τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας (FAO). Προς το παρόν, ο παγκόσμιος πληθυσμός παίρνει το 90% των θερμίδων από 20 είδη καλλιέργειας. Τέσσερα από αυτά αντιστοιχούν στο 50% των συνολικών θερμίδων (ρύζι, καλαμπόκι, σιτάρι και πατάτες).

Παρ' ό,τι ο FAO υποστηρίζει την αύξηση της παραγωγής για την κάλυψη των παγκόσμιων αναγκών, υπογραμ-

μίζει επίσης ότι "η εντατική παραγωγή τροφίμων μπορεί να επιτευχθεί μέσω της βιώσιμης χρήσης μίας ευρύτερης κλίμακας του γενετικού υλικού".

Το Οικονομικό Πρόβλημα

Η εξαφάνιση της βιολογικής ποικιλίας βάζει σε κίνδυνο την εύθραυστη ισορροπία της φύσης που συντηρεί τη ζωή στη γη και στερεί από την ανθρωπότητα τις ουσίες που είναι αναγκαίες για την παραγωγή νέων φαρμάκων, ποικιλιών καλλιεργειών και άλλων προϊόντων μέσω της βιοτεχνολογίας. Περίπου 25% όλων των συνταγών για φάρμακα τα οποία χρησιμοποιούνται στις ΗΠΑ περιέχουν ενειγά συστατικά τα οποία προέρχονται από φυτά. Περίπου 5.100 είδη φυτών χρησιμοποιούνται στην παραδοσιακή ιατρική στην Κίνα ενώ 2.500 χρησιμοποιούνται στην πρώτηνη Σοβιετική Ένωση.

Για να διατηρηθεί το γενετικό απόθεμα των ενδυναμωτικών φυτών και ζώων, τα είδη υπό εξαφάνιση πρέπει να προστατευτούν από τον αφανισμό. Η ορθολογική συγκομιδή των βιολογικών πόρων σε συνδυασμό με μέτρα που διασφαλίζουν την ανανέωσή τους είναι απαραίτητη στοιχεία για την βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και τη μείωση της φτώχειας στον κόσμο. Οι κυβερνήσεις, όμως έχουν την τάση να βλέπουν την οικονομική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος ως συγκρουόμενα στόχους, θέτοντας τις αναπτυξιακές ανάγκες σε προτεριότητα, όπως συμβαίνει στη περίπτωση των δασών.

Τα περισσότερα από τα τροπικά δάση βρίσκονται σε αναπτυσσόμενες χώρες, όπου βρίσκονται σε εντατική πίεση από τους υπεύθυνους ανάπτυξης οι οποίοι θέλουν ξυλεία για εξαγωγές και κατασκευές, όπως επίσης και οι πολίτες που χρειάζονται καύσιμα για θέρμανση και μαγνημα ή που θέλουν γη για γεωργία ή βοσκή. Το εξωτερικό χρέος επιβαρύνει την κατάσταση και η έλλειψη πρόσβασης σε διαθέσιμες μοντέρνες τεχνολογίες επιδεινώνουν τις πιέσεις προς τις αναπτυσσόμενες χώρες να εκμεταλλευτούν τους βιολογικούς πόρους τους. Αν πηγές όπως είναι δάση σκληρής ξυλείας είναι προστατευόμενες σε μία χώρα οι εταιρίες θα προσπαθήσουν να πάρουν την απαιτούμενη ξυλεία από μία άλλη χώρα, συνήθως καταστρέφοντας σημαντικά μέρη του δάσους κατά τη διαδικασία. Παγκόσμιο Ινστιτούτο Αποθεμάτων υπολογίζει ότι από το 1960 μέχρι το 1990 αφανίστηκε το ένα πέμπτο όλων των φυσικών τροπικών δασών. Αν και οι δασικές περιοχές αναπτυσσόμενες χώρες φαίνεται να έχουν σταθεροποιηθεί το Ινστιτούτο υπολογίζει ότι μόνο το 40% των αρχικών δασών έχει παραμείνει στην Ευρώπη.

Η βιώσιμη ανάπτυξη (αυτή που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακινδυνεύει τις ανάγκες επόμενων γενεών) είναι το κλειδί για την διευθέτηση σύγκρουσης μεταξύ οικονομικών και περιβαλλοντικών στόχων. Οι βραχυπρόθεσμες αγοραστικές αξίες των προϊόντων τα οποία βασίζονται σε βιολογικούς πόρους, πρέπει να εξεταστούν σε σχέση με τις αρχιβαίες εκτιμήσεις

μακροπρόθεσμων αξιών των ανανεώσιμων βιολογικών πηγών και των οικοτόπων οι οποίοι τις παράγουν. Πρέπει να δοθεί προσοχή στην διατήρηση και την ανανέωση των πρώτων υλών ενός βιολογικά ποικίλου και υγιούς περιβάλλοντος.

Το Πολιτικό Πρόβλημα

Παραδοσιακά, ο πλούτος στις αναπτυσσόμενες χώρες δημιουργήθηκε από την εκμετάλλευση των πόρων του φυσικού περιβάλλοντος και από την μετατροπή τους σε προϊόντα, που χρησιμοποιούνται και ζητούνται από τους ανθρώπους. Αυτό συχνά έγινε χωρίς να δοθεί μεγάλη σημασία στις επιπτώσεις, και οδήγησε σε μία εκτεταμένη περιβαλλοντική ζημία και καταστροφή. Αν και οι αναπτυσσόμενες χώρες, σε γενικές γραμμές, ισχυρίζονται ότι υποστηρίζουν την διατήρηση και την προστασία του περιβάλλοντος, συνεχίζουν να καταναλώνουν τους περισσότερους παγκόσμιους φυσικούς πόρους και αναζητούν τρόπους να εκμεταλλευτούν τους πόρους των αναπτυσσόμενων χωρών του Νότου.

Ο πρωταρχικός στόχος των αναπτυσσόμενων χωρών είναι η οικονομική ανάπτυξη και η ανακούφιση από την φτώχεια. Αν και αναγνωρίζουν τη σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος, δίνουν προτεραιότητα σε δραστηριότητες που θα αποφέρουν εισοδήματα, πιστεύοντας ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες θα έπρεπε να συνεισφέρουν στο κόστος της βιώσιμης ανάπτυξης με το να παρέχουν τους απαραίτητους πόρους και τεχνολογία για μία φιλική προς το περιβάλλον ανάπτυξη. Οι αναπτυσσόμενες χώρες πιστεύουν επίσης ότι θα έπρεπε να μοιράζονται, οικονομικά, τα αποτελέσματα της γενετικής μηχανικής η οποία χρησιμοποιεί τις βιολογικές τους πηγές. Οπότε, η βάση της πολιτικής συζήτησης μεταξύ Βορρά και Νότου είναι σε μεγάλο βαθμό οικονομική.

Χρηματοδότηση

Στην Ατζέντα 21 (κεφάλαιο 33, παράγραφος IV), οι αναπτυσσόμενες χώρες επανειβεβαίωσαν την δέσμευσή τους να φτάσουν, το συντομότερο δυνατόν, τον στόχο του ΟΗΕ να δίνουν ετησίως το 0.7% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος (GNP) ως επίσημη βοήθεια για την ανάπτυξη (ODA). Η Επιτροπή για την Βιώσιμη Ανάπτυξη καταγράφει την πρόοδο που γίνεται προς την επίτευξη αυτού του στόχου, τον οποίο μερικές χώρες έχουν συμφωνήσει να φτάσουν γύρω στο 2000. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της Αναφοράς της Ανθρώπινης Ανάπτυξης του Αναπτυξιακού Προγράμματος του ΟΗΕ (UNDP), του 1996, η συνολική ODA παγκοσμίως ήταν 59.16 δις δολάρια το 1994, ή περίπου 0.3% του παγκόσμιου GNP. Δυστυχώς το συνολικό επίπεδο της ODA δείχνει να μειώνεται και δεν αναμένεται να αυξηθεί στο εγγύς μέλλον.

Η Παγκόσμια Διευκόλυνση για το Περιβάλλον (GEF) ιδρύθηκε το 1991 από δωρητριες χώρες μέσω μίας απόφασης της Παγκόσμιας Τράπεζας. Η GEF, η οποία ξεκίνησε

ως πιλοτικό πρόγραμμα, έχει την έδρα της στην Ουάσιγκτον και αναδομήθηκε το 1994 για να δώσει επιχορήγηση και να συνενώσει για πόρους σχετικά με ενέργειες για την βελτίωση του παγκόσμιου περιβάλλοντος, της βιολογικής ποικιλότητας, των διεθνών υδάτων, και της μείωσης της τρύπας του όζοντος. Σε προσωρινή βάση, η GEF λειτουργεί τους οικονομικούς μηχανισμούς σχετικά με τη Συνθήκη Πλαίσιο του ΟΗΕ για την Κλιματική Μεταβολή και με την Συνθήκη για την Βιοποικιλότητα. Υπολογίζεται ότι οι οργανισμοί που εφαρμόζουν την GEF (Αναπτυξιακό Πρόγραμμα του ΟΗΕ, Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα του ΟΗΕ και Η Παγκόσμια Τράπεζα) θα μπορούν να αναλάβουν τα προγράμματα που σχετίζονται με την GEF τα οποία ανέρχονται στο ποσό των 340 με 415 εκατ. δολ. για το 1997. Τα κεφάλαια δίνονται στην GEF τόσο από δωρητριες κυβερνήσεις όσο και από παραλήπτριες κυβερνήσεις.

Η Συνθήκη

Η Συνθήκη του ΟΗΕ για την Βιολογική Ποικιλότητα (CBD) τέθηκε προς υπογραφή στο Συνέδριο του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη τον Ιούνιο του 1992 και έγινε δεσμευτική νομικά στις 29 Δεκεμβρίου του 1993. Από τις 3 Δεκεμβρίου του 1996, 165 χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επικύρωσαν την Συνθήκη.

Οι στόχοι της Συνθήκης είναι η προστασία των βιολογικών ειδών, των γενετικών πόρων, των οικοτόπων και των οικοσυστημάτων, η κατοχύρωση της βιώσιμης χρήσης των βιολογικών υλικών και η παροχή ενός δικαίου και σωστού μοιράσματος των πλεονεκτημάτων που προέρχονται από τους γενετικούς πόρους.

Στη Συνθήκη περιλαμβάνονται παροχές τόσο για προστασία ex-situ - προστασία των βιολογικών στοιχείων έξω από τους οικοτόπους τους- όσο και για προστασία in-situ - προστασία των οικοσυστημάτων και των φυσικών οικοτόπων και η διατήρηση των ειδών στο φυσικό τους περιβάλλον. Η διατήρηση των φυσικών οικοτόπων είναι σημαντική για την προστασία των βιολογικά ποικίλων ειδών, τα οποία αλλιώς θα είχαν εξαφανιστεί.

Διατάξεις της Συνθήκης

Οι πιο σημαντικές διατάξεις της Συνθήκης περιλαμβάνουν:

- ♦ Την προϋπόθεση ότι οι χώρες θα υιοθετήσουν κανονισμούς που θα προστατεύουν τους βιολογικούς τους πόρους.
- ♦ Τη νομική υποχρέωση των Κυβερνήσεων για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που θα έχουν οι δραστηριότητες, εντός της δικαιοδοσίας τους, σε άλλες χώρες, περιλαμβανομένων των επιπτώσεων από ιδιωτικές εταιρίες.
- ♦ Τη χρηματοδότηση για να βοηθήσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες να εφαρμόσουν τις διατάξεις της Σύμβασης (η χρηματοδότηση θα χορηγηθεί μέσω της GEF. Εκκρεμεί ο

καθορισμός μίας μόνιμης οργανωτικής δομής).

- ♦ Τη μεταφορά τεχνολογίας στις αναπτυσσόμενες χώρες με προνομιακούς ή παραχωρητικούς όρους, όπου αυτή η μεταφορά δεν παραβιάζει πνευματικά δικαιώματα ή πατέντες.
- ♦ Τη συμμετοχή σε έρευνες βιοτεχνολογίας από χώρες που παρέχουν γενετικούς πόρους.
- ♦ Την αποζημίωση στις αναπτυσσόμενες χώρες για την εξαγωγή του γενετικού τους υλικού.
- ♦ Τη δέσμευση να αναπτύξουν οι αναπτυσσόμενες χώρες την ικανότητα να εφαρμόσουν τη Σύμβαση μέσω εκπαίδευσης, ενημέρωσης και ασκήσεων μεταφοράς τεχνολογίας.

Συνέδριο των Μελών

Καθιερωμένο από το άρθρο 23 της Συνθήκης, το Συνέδριο των Μελών προς τη Συνθήκη του ΟΗΕ για τη Βιοποικιλότητα (COP) έχει την εντολή να επανεξετάσει τις εφαρμογές της Συνθήκης, να προσδιορίζει τις επιστημονικές, τεχνικές και νομικές συστάσεις για τη βιολογική ποικιλότητα, και να καθιερώνει επικουρικά σώματα αν αυτό είναι απαραίτητο. Το COP μελετά επίσης και υιοθετεί τροποποιήσεις και πρωτόκολλα προς τη Συνθήκη αν αυτό είναι απαραίτητο.

Η πρώτη συνάντηση του Συνεδρίου των Μελών (COP-1) έλαβε χώρα από τις 28 Νοεμβρίου μέχρι τις 9 Δεκεμβρίου 1994 στο Νασάου στις Μπαχάμες. Οι απεσταλμένοι συμφώνησαν στα βασικά για την εφαρμογή της Συνθήκης, συμπεριλαμβανομένου του διορισμού μίας μόνιμης γραμματείας, την καθιέρωση του επικουρικού Σώματος για Επιστημονικές, Τεχνικές και Τεχνολογικές Συστάσεις (SBSTTS) και τον διορισμό της GEF ως ενδιάμεσου οικονομικού μηχανισμού για τη Συνθήκη (βλέπε παραπάνω).

Στη δεύτερη συνάντηση του Συμβουλίου των Μελών (COP-2), που έγινε στη Τζακάρτα της Ινδονησίας από τις 6 ως τις 17 Νοεμβρίου 1995, οι κυβερνήσεις αποφάσισαν να εγκαταστήσουν τη γραμματεία, διοικούμενη από το UNEP, στο Μόντρεαλ του Καναδά. Καθιέρωσαν επίσης ένα μηχανισμό clearing-house και ένα 'πίνακα ανακοινωθέντων' για το μοίρασμα των πληροφοριών, και συμφώνησαν να αναπτύξουν ένα πρωτόκολλο για την βιολογική ασφάλεια (biosafety). Αυτή η συνάντηση καθιέρωσε επίσης ένα πρόγραμμα για τα θέματα της θαλάσσιας και παράκτιας βιοποικιλότητας όπως επίσης των δασών και της βιοποικιλότητας, και για να παρέχει υλικό στο Διακυβερνητική Ομάδα για τα Δάση (IPF).

Το COP-3 έλαβε χώρα στο Μπουένος Άιρες της Αργεντινής από τις 4 ως τις 15 Νοεμβρίου 1996, και καθιέρωσε εργασιακά προγράμματα για την γεωργική βιοποικιλότητα και για την βιοποικιλότητα των δασών. Συμφώνησε δε για ένα Υπόμνημα Κατανόησης με την GEF, αποφάσισε να κάνει ένα διατομεακό εργαστήριο για το άρθρο 8 (j) της Σύμβασης (παραδοσιακή γνώση, καινοτομίες και πρακτικές των αυτοχθόνων και τοπικών κοινοτήτων) και κάλεσε την Εκτελεστική Γραμματεία της Σύμβασης να

κάνει αίτηση στην Επιτροπή για το Εμπόριο και το Περιβάλλον, του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (WTO), για ένα καθεστώς παρατηρητών.

Θέματα και Απόψεις

Παρά το γεγονός ότι η Συνθήκη τέθηκε σε ισχύ και παρά τα επιτεύγματα της ως τώρα διαδικασίας, παραμένουν σημαντικές προκλήσεις σε πολλά βασικά θέματα. Αυτά περιλαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα για την προστασία των οικοτόπων, επαρκή χρηματοδότηση προς τις αναπτυσσόμενες χώρες για την προστασία των βιολογικών πόρων και των οικοτόπων, αποζημίωση για και πρόσβαση σε βιολογικούς πόρους και γνώση που να χρησιμοποιείται για τη παραγωγή νέων προϊόντων, μηχανισμοί που να εξασφαλίζουν την βιολογική ασφάλεια και τις διεθνείς συμφωνίες στο θέμα των patenting life forms. Ταυτόχρονα, υπάρχει μία τάση στα Κράτη για ανεπίσημες διευθετήσεις και πραγματιστικές προσεγγίσεις για τη λύση του προβλήματος.

Πρόσβαση σε βιολογικούς πόρους, και Ιδιοκτησία της Τεχνολογίας και Πατέντες

Τα δύο τρίτα όλων των ειδών των φυτών και των ζώων βρίσκονται γενικά στις αναπτυσσόμενες χώρες, και πάνω από 90% των ειδών των φυτών βρίσκονται στην Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική. Όμως οι ιδιωτικές εταιρίες των βιομηχανικών χωρών έχουν τους περισσότερους ειδικούς και τους πόρους που είναι απαραίτητοι για την εκμετάλλευση των βιολογικών και γενετικών πόρων. Τα εμπορικά προϊόντα τα οποία βασίζονται στη βιοποικιλότητα περιλαμβάνουν επιστημονικά πολλαπλασιασμένους σπόρους, φάρμακα και καλλυντικά. Τα κέρδη πηγαίνουν γενικώς σε αυτούς που έχουν τις πατέντες και στα Κράτη που τις εκδίδουν. Οι εταιρίες έχουν εγγυημένα κέρδη από τις επενδύσεις τους μόνο όταν έχουν αποκλειστικά δικαιώματα από τα βιολογικά συστατικά, περιλαμβανομένων των γονιδίων και της διαδικασίας της τεχνολογικής κατασκευής. Αυτά τα πνευματικά δικαιώματα (IPRs) προστατεύονται από πατέντες, εθνικούς νόμους (συμπεριλαμβανομένης της νομοθεσίας για τα δικαιώματα αυτών που αναπαράγουν φυτά), και διεθνείς συμφωνίες.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες και οι επιχειρήσεις υπερασπίζονται το δικαίωμά τους για αποζημίωση, σύμφωνα με το νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων, όσον αφορά τους κινδύνους και τα έξοδα που υπάρχουν στην έρευνα και στην ανάπτυξη. Οι επιστήμονες μπορεί να δουλεύουν για χρόνια ερευνώντας σχετικά με φάρμακα ή άλλα προϊόντα χωρίς να έχουν αποτελέσματα με αγοραστική αξία. Για να προωθήσουν και να διατηρήσουν την οικονομική ανάπτυξη, οι αναπτυγμένες χώρες θέλουν να σιγουρευτούν ότι οι υποχρεώσεις που τίθενται στις ιδιωτικές εταιρίες δεν λειτουργούν ως εμπόδια ή ανασταλτικοί παράγοντες για την έρευνα και την παραγωγή. Για παράδειγμα, οι ΗΠΑ δεν συμφώνησαν στο να γίνει η μεταφορά τεχνολογίας σε ρυθμούς μικρότερους από τους αγοραστικούς, διότι θεώρησαν

ότι κάτι τέτοιο θα βάραινε άδικο τον ιδιωτικό τομέα.

Αντιστρόφως, οι αναπτυσσόμενες χώρες οι οποίες κατέχουν τους βιολογικούς πόρους από τους οποίους εξαρτώνται οι έρευνες, θεωρούν ότι δικαιούνται μία δίκαιη αποζημίωση για τα οφέλη που αποκομίζονται από αυτούς τους πόρους. Πολύ συχνά, οι ερευνητές κυνηγούν τους βιολογικούς πόρους όπου μπορούν να τους βρουν και τους χρησιμοποιούν χωρίς να αποζημιώσουν τη χώρα που τους φιλοξενεί ή τους ανθρώπους -αν και μερικές εταιρίες έχουν δημιουργήσει μηχανισμούς αποζημίωσης με τις χώρες που τις φιλοξενούν.

Για να διευθετήσει το ζήτημα, η Συνθήκη προτείνει να ληφθούν μέτρα ούτως ώστε να εξασφαλιστεί μία ορθολογική κατανομή των αποτελεσμάτων των ερευνών και της ανάπτυξης των γενετικών πόρων με τη χώρα που παρέχει πρόσβαση σε αυτούς τους πόρους. Αυτό θα μπορούσε να πάρει τη μορφή μίας χαμηλού κόστους μεταφοράς των βιοτεχνολογιών, μίας χρηματοδότησης για εκπαίδευση τεχνικών και/ή πληρωμής δικαιωμάτων επί των τιμών των προϊόντων που γίνονται από βιολογικούς πόρους οι οποίοι προέρχονται από μία δεδομένη χώρα. Η UNEP έχει προτείνει να υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση και δίκαιη αποζημίωση για τους γενετικούς πόρους και τις βιοτεχνολογίες.

Έχει εισηγηθεί συγκεκριμένη νομοθεσία για την πρόσβαση στους γενετικούς πόρους και την κατανομή των οφελών στις Φιλιππίνες, στις χώρες του Συμφώνου των Ανδεων (Βολιβία, Κολομβία, Εκουαδόρ, Περού και Βενεζουέλα), στην Αυστραλία, στη Βραζιλία, στο Καμερούν, τα Φίτζι, τη Γουατεμάλα, την Ινδία και τη Μαλαισία.

Ένα παράδειγμα μίας συμφωνίας πρόσβασης που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως μοντέλο για μελλοντικές συμφωνίες, είναι η διετής συμφωνία 1.1εκ.ατ. δολ. μεταξύ της Κόστα Ρίκα και της Merck, μίας μεγάλης φαρμακευτικής εταιρίας. Σύμφωνα με αυτή τη συμφωνία, ένας Κουσταρικανικός ημικρατικός οργανισμός, ο INBio, συμφώνησε να προμηθεύσει τη Merck με 10.000 βιολογικά δείγματα από φυσικά πάρακα της χώρας. Αν αναπτυχθούν κερδοφόρα φάρμακα από την ανάλυση αυτών των ουσιών από την Merck, τότε η εταιρία έχει συμφωνήσει να πληρώσει στη Κόστα Ρίκα ένα ποσοστό από τα δικαιώματα. Αν και μερικοί παρατηρητές πιστεύουν ότι η Κόστα Ρίκα μπορούσε να κερδίσει περισσότερα δικαιώματα από αυτή τη συμφωνία, από αυτά που κερδίζει από τις εξαγωγές εσπεριών καφέ και μπανάνας, οι επικριτές πιστεύουν ότι η Κόστα Ρίκα μπορεί να κερδίζει από υλικά φυτών τα οποία μπορούν να βρεθούν και σε γειτονικές χώρες. Επίσης, δεν είναι σαφές τι οφέλη θα πάνε στους αυτόχθονες πληθυσμούς της περιοχής.

Πνευματικά Δικαιώματα και Γηγενής Γνώση

Πέρα από το μοίρασμα των οφελών, όπως αυτό σχετίζεται με τους βιολογικούς πόρους, υπάρχουν άλυτα ερωτήματα σχετικά με το θέμα των πνευματικών δικαιωμάτων σε αντιδιαστολή με τη γηγενή γνώση. Η Συνθήκη αναγνωρίζει την

αξία της γηγενούς και τοπικής γνώσης επειδή αυτή περιέχει μία βαθιά κατανόηση των βιολογικών πόρων και οικοσυστημάτων και είναι πολύτιμη για την ανάπτυξη φαρμάκων, τροφίμων και άλλων προϊόντων. Υπάρχουν δύο διαφορετικές κοσμοθεωρίες: από τη μια πλευρά είναι το σύστημα της εμπορικής, συστηματικά καταγραμμένης γνώσης βασισμένο στα νομικά συστήματα των αναπτυγμένων χωρών. Από την άλλη πλευρά είναι η γηγενής γνώση και η τεχνογνωσία, συνήθως βασισμένες στη προφορική παράδοση, θεμελιωμένες από μία αίσθηση ενότητας με το περιβάλλον και κάπως αντίθετες στην ιδέα της γνώσης 'που πουλάει'.

Σε μία προσπάθεια να γεφυρώσει αυτό το χάσμα, η COP-3 ζήτησε από τα μέλη της Σύμβασης να αναπτύξουν μία νομοθεσία για την εφαρμογή του άρθρου 8(j) για την παραδοσιακή γνώση και τις γηγενείς πρακτικές, σε συνεργασία με αυτόχθονες και τοπικές κοινότητες. Η Ομάδα των Αυτόχθονών Πληθυσμών απαίτησε ένα άμεσο μορατόριουμ για βιολογικό έλεγχο και είπαν ότι δεν είναι ευχαριστημένοι από τις αποφάσεις που πάρθηκαν από την COP-3, πιθανώς διότι αντιτίθενται στην εμπορευματοποίηση της γνώσης ή των βιολογικών πόρων που αναπτύσσονται ή διατηρούνται από τους αυτόχθονες πολιτισμούς. Επίσης, στην COP-3, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα απαίτησε την εκμετάλλευση της ανάπτυξης των συστημάτων IPR και συμφωνητικούς μηχανισμούς για την καλύτερη εκτίμηση της γηγενούς γνώσης. Άλλοι πρότειναν τη δημιουργία νέων συστημάτων IPR ή άλλων μηχανισμών για την προστασία της παραδοσιακής γνώσης.

Δικαιώματα των Αγροτών

Μία άλλη μεγάλη ανησυχία των αναπτυσσόμενων χωρών και των αγροτών τόσο των αναπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών είναι οι πρακτικές της πατέντας των μορφών ζωής. Προς το παρόν δεν υπάρχει κοινή συμφωνία για το τι μπορεί να γίνει πατέντα και τι όχι. Οι ΗΠΑ, για παράδειγμα, ήταν η πρώτη χώρα που επέτρεψε την πατέντα των φυτών, αλλά αυτό δεν είναι επιτρεπτό ακόμα σύμφωνα με τον Ινδικό νόμο.

Σύμφωνα με τους όρους της Διεθνούς Σύμβασης για την Προστασία των Νέων Ποικιλιών των Φυτών του 1978, όπως τροποποιήθηκε το 1991, το δικαίωμα των αγροτών να κρατούν σπόρους από μία συγκομιδή για να φυτέψουν για μία άλλη είναι υπό αμφισβήτηση. Σπόροι, που έχουν τροποποιηθεί και βελτιωθεί από αγρότες στο πέρασμα του χρόνου, έχουν γίνει αντικείμενο περαιτέρω βελτίωσης από διεθνικές επιχειρήσεις (TNCs). Αν και στην περίπτωση των αγροτών δεν έχει τεθεί θέμα πατέντας των βελτιωμένων σπόρων τους, οι TNCs συχνά προσπαθούν να πατεντάρουν τις δικές τους βελτιώσεις ως αρχικές ανακαλύψεις. Όταν δίνονται τέτοιες πατέντες, οι TNC που τις κατέχουν συχνά επιμένουν να αγοράσουν (ή να πληρώσουν για τα δικαιώματα) οι αγρότες που θέλουν να χρησιμοποιήσουν τους πατενταρισμένους σπόρους από αυτές, συνήθως σε συμφέρουσες τιμές. Σε μερικές περιπτώσεις οι σπόροι έχουν τρο-

ποποιηθεί γενετικά ούτως ώστε οι σπόροι που παράγονται από εσοδείες να μην φυτρώνουν και έτσι να απαιτείται η αγορά νέων σπόρων για κάθε νέα εσοδεία.

Για να ισορροπήσει την κατάσταση η Συμφωνία για τα Πνευματικά Δικαιώματα Σχετιζόμενα με το Εμπόριο (TRIPS) του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου επιτρέπει στις κυβερνήσεις να αναπτύξουν τη δική τους νομοθεσία για την προστασία των φυτών. Οπότε, οι χώρες έχουν το δικαίωμα και την ευκαιρία να εφαρμόσουν νόμους για την προστασία των εμπορικών ποικιλιών φυτών και παράλληλα να προστατέψουν τα συμφέροντα των αγροτών και των αυτοχθόνων πληθυσμών.

Οι υποστηρικτές της προστασίας του IPR για τα βιολογικά υλικά, θεωρούν ότι η βιομηχανία της βιοτεχνολογίας παρέχει πολλά εργαλεία για την περιβαλλοντικά βιώσιμη ανάπτυξη και λένε ότι, μία τέτοια προστασία θα προωθήσει τη δημιουργία ανταγωνισμού και διαφορετικών γενετικών λύσεων στα προβλήματα. Αυτοί που αντιτίθενται στο πατεντάρισμα τέτοιων υλικών, αισθάνονται ότι αυτού του τύπου η IPR προστασία θα ενισχύσει περισσότερο την ομοιομορφία στην γεωργία και θα έχει ως αποτέλεσμα την εξαφάνιση της βιοποικιλότητας προς χάριν της ποικιλίας εσοδειών αφού, το βασικό ζητούμενο των ερευνών είναι η επέκταση της απόδοσης των εσοδειών.

Βιοτεχνολογία και Βιολογική Ασφάλεια.

Είναι θεωρητικά πιθανό για τους γενετικούς μηχανικούς να πάρουν ένα γονίδιο από μία γενετική πηγή και να το τοποθετήσουν σε μία άλλη. Αυτή η διαδικασία είχε ήδη ως αποτέλεσμα νέα φάρμακα όπως η ανθρώπινη ινσουλίνη και οι ορμόνες ανάπτυξης και δείχνει να έχει πολλές προοπτικές για νέα εμβόλια και φάρμακα που θα καταπολεμούν αρρώστιες.

Όμως, καθώς εμφανίζονται νέα δημιουργήματα στα εργαστήρια βιοτεχνολογίας, υπάρχει ανάγκη για πρακτικές βιολογικής ασφάλειας που θα αποτρέπουν αθέλητες συνέπειες. Χωρίς επαρκή προστασία, οι γενετικά κατασκευασμένοι οργανισμοί που θα εισέλθουν στο περιβάλλον μπορεί να προκαλέσουν καταστροφές. Για να ελαχιστοποιηθεί αυτή η πιθανότητα, η παραγωγή και η απελευθέρωση τέτοιων στοιχείων πρέπει να ελέγχεται προσεκτικά. Ως τώρα, όμως δεν έχει επιτευχθεί διεθνής συμφωνία για τον έλεγχο της απελευθέρωσης γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (GMOs).

Οι GMOs δεν μπορούν να ανακαλεστούν από το περιβάλλον άπαξ και εισέλθουν σε αυτό και θα μπορούσαν, ενδεχομένως, να δημιουργήσουν κινδύνους αν απελευθερωθούν. Για παράδειγμα, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από νέα ξένα γονίδια ως κανάλια για να μεταφερθούν σε άγρια φυτά. Καλλιέργειες, μεταποιημένες για να παράγουν φάρμακα, και παρασιτοκτόνα μπορεί να είναι επιβλαβείς για άλλους οργανισμούς, και εσοδείες γενετικά κατασκευασμένες να αντέχουν σε επιβλαβή παρασιτοκτόνα μπορεί να αυξήσουν τη χρήση παρασιτοκτόνων.

Μεταποιημένες εσοδείες μπορεί να γίνουν παράσιτα στη φύση αν η ικανότητά τους να επιβιώνουν βελτιωθεί.

Για να αντιμετωπίσει αυτό το πρόβλημα, η UNEP προετοίμασε τις Διεθνείς Τεχνικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ασφάλεια και την Βιοτεχνολογία οι οποίες εστιάζονται στη διασυνοριακή κίνηση των ζώντων μεταποιημένων οργανισμών, μέχρι να ολοκληρωθεί ένα πρωτόκολλο για την βιολογική ασφάλεια -ένας στόχος του COP-3. Κατά τη διάρκεια της συζήτησης στο COP-3, το Καμερούν, το Μεξικό, η Νέα Ζηλανδία, η Ρωσία, η Τανζανία, η Τυνησία, Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ζιμπάμπουε τόνισαν την ανάγκη capacity building στη βιολογική ασφάλεια. Το Μαρόκο απαίτησε την χρηματοδότηση της βιολογικής ασφάλειας στις αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ η Ιταλία, η Μαλαισία και η Ελβετία προσυπέγραψαν τις Κατευθυντήριες Γραμμές. Η Βραζιλία είπε ότι θα υποστηρίξει τις Κατευθυντήριες Γραμμές μέχρι να ολοκληρωθεί το πρωτόκολλο.

Μεταφορά Τεχνολογίας

Η βιοτεχνολογία απαιτεί την εφαρμογή της γνώσης σε τομείς όπως η μοριακή βιολογία, η βιοχημεία και η γενετική. Κατά ένα μεγάλο βαθμό είναι βασισμένη στη πείρα και στη γνώση και όχι στο hardware. Οπότε, ακόμα και οι μικρές χώρες με περιορισμένες βιομηχανικές δυνατότητες μπορούν να προσχωρήσουν στον τομέα της βιοτεχνολογίας με το να ενισχύσουν τις δυνατότητες του ανθρώπινου δυναμικού τους μέσω εκπαίδευσης και έρευνας. Χρησιμοποιώντας αυτή τη γνώση για να εξετάσουν και να κατατάξουν τους γενετικούς πόρους, οι αναπτυσσόμενες χώρες μπορούν να ενισχύσουν την ικανότητά τους να αναπτύξουν νέα προϊόντα.

Οι ξένες επενδύσεις είναι το πιο σημαντικό μέσο μεταφοράς ή απόκτησης τεχνολογίας και αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 60% της ροής της τεχνολογίας στις αναπτυσσόμενες χώρες. Άλλες μέθοδοι μεταφοράς της βιοτεχνολογίας, της βιώσιμης χρήσης τεχνολογιών και της συντήρησης τεχνολογιών είναι τα trade σχέδια, οι κοινές επιχειρήσεις, οι άδειες, οι αυτόνομες θυγατρικές, η κοινή έρευνα και οι διακανονισμοί ανάπτυξης, η εκπαίδευση, η ανταλλαγή πληροφοριών, τα συμβόλαια πωλήσεων και τα συμβόλαια οργάνωσης.

Στο COP-3 πολλές χώρες επεσήμαναν την ανάγκη δημιουργίας δυνατοτήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες, με την Ευρωπαϊκή Ένωση να απαιτεί τη δημιουργία ενός διεθνούς πλαισίου το οποίο θα διευκολύνει τη συνεργασία για τη μεταφορά τεχνολογίας.

Τυπώθηκε στα ελληνικά από το Υπουργείο Χωροταξίας, Περιβάλλοντος και Δημοσίων Έργων σε συνεργασία με το Κέντρο Πληροφοριών ΟΗΕ, Αθήνα:

DPI/1869/SD/—97-01261—January 1997—15M

EARTH SUMMIT + 5

Διάσκεψη Κορυφής - Πλανήτη Γη +5

Ειδική Σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης για την Εξέταση και Αξιολόγηση της Εφαρμογής της Agenda 21

Νέα Υόρκη, 23-27 Ιουνίου 1997

Η Συνθήκη για την Αλιεία στα Διεθνή Ύδατα: Απολογισμός

Εισαγωγή

Κατά τη δεκαετία που ακολούθησε μετά την υιοθέτηση της Συνθήκης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982), η αλιεία σε διεθνή ύδατα αποτελεί πια πρόβλημα με διεθνείς διαστάσεις. Η Συνθήκη έδωσε σε όλα τα κράτη τη δυνατότητα αλιείας στα διεθνή ύδατα χωρίς κανονισμούς. Όμως τα παράκτια Κράτη, στα οποία το δίκαιο της Θάλασσας έδωσε αποκλειστικά οικονομικά δικαιώματα, όπου συμπεριλαμβάνεται και το δικαίωμα αλιείας σε απόσταση μέχρι και 200 μίλια από τις ακτές τους, άρχισαν να παραπονούνται πως οι στόλοι που ψαρεύουν στα διεθνή ύδατα προκαλούν μείωση των αλιευμάτων στα εθνικά τους ύδατα.

Το πρόβλημα επικεντρώθηκε στους ιχθυοπληθυσμούς που "παραβιάζουν" τις Ζώνες Αποκλειστικής Οικονομικής Εκμετάλλευσης των κρατών, όπως ο μπακαλιάρος έξω από τις ανατολικές ακτές του Καναδά, ο πολλάκιος (*Pollacius pollacius*) στη Βερίγγειο Θάλασσα, καθώς και τα ιδιαίτερα μεταναστευτικά είδη, όπως ο τόνος και ο ξιφίας, τα οποία κινούνται μεταξύ των Ζωνών Αποκλειστικής Οικονομικής Εκμετάλλευσης και των διεθνών υδάτων.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας (FAO), από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 τα περισσότερα εμπορικά αξιολογήσιμα αποθέματα ψαριών μειώνονταν συνεχώς. Έτσι καθώς τα αλιεύματα έφθιναν, τα παράκτια κράτη άρχισαν να παραπονούνται πως οι βιομηχανικής κλίμακας αλιευτικές επιχειρήσεις των αποκαλούμενων "υπερπόντιων" κρατών υποβάθμιζαν τις προσπάθειές τους για αναβίωση των αποθεμάτων ψαριών εντός των Ζωνών Αποκλειστικής Οικονομικής Εκμετάλλευσης.

Οι αναφορές για βιαιότητες μεταξύ αλιευτικών σκαφών από παράκτια και υπερπόντια κράτη έγιναν ολοένα και πιο συχνές, κυρίως κατά τη διάρκεια των "πολέμων για το μπακαλιάρο" της δεκαετίας του 1970. Πολλά κράτη, μεταξύ των οποίων η Βρετανία και η Νορβηγία, έστειλαν πολεμικά πλοία για να προστατεύσουν αλιευτικούς στόλους στα διεθνή ύδατα. Ισπανοί ψαράδες συγκρούστηκαν με Βρετανούς και Γάλλους αλιείς που χρησιμοποιούν δίχτυ και ψαρεύουν στο αφρό (αφροδιχτάδες) κατά τη διάρκεια των αποκαλούμενων "πολέμων για τον τόνο". Πριν από την οριστικοποίηση της Συνθήκης για τα Μεταναστευτικά αποθέματα ψαριών, τον Οκτώβριο του 1995, πολλά παράκτια κράτη είχαν επιτεθεί σε ξένους στόλους. Στο βόρειο Ατλαντικό ο Καναδάς κατέλαβε και κατάσχεσε ένα Ισπανικό σκάφος και το πλήρωμά του που ψάρευε σε διεθνή ύδατα λίγο έξω από το Καναδέζικο όριο των 200 μιλίων.

Οι διαπραγματεύσεις για τις επιπτώσεις της υπερπόντιας αλιείας στην εγχώρια συγκομιδή αφορούσε τα παράκτια κράτη και κυρίως την Αργεντινή, την Αυστραλία, τον Καναδά, τη Χιλή, την Ισλανδία και τη Νέα Ζηλανδία. Έξι κράτη ευθύνονται για το 90% της υπερπόντιας αλιείας: η Ρωσία, η Ιαπωνία, η Ισπανία, η Πολωνία, η Δημοκρατία της Κορέας, και η Κινέζικη επαρχία της Ταϊβάν. Οι ΗΠΑ ευθύνονται επίσης για ένα σημαντικό ποσοστό της υπερπόντιας αλιείας, κυρίως του τόνου, ενώ εδώ και μερικά χρόνια η Κίνα έχει αυξήσει σημαντικά την αλιευτική της παραγωγή.

Κατά τη Διάσκεψη Κορυφής για τον Πλανήτη Γη - Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, Ρίο ντε Τζανέιρο, Ιούνιος 1992 - οι κυβερνήσεις κάλεσαν τον

UNITED NATIONS

ΟΗΕ να βρει τρόπο ώστε να διατηρήσει τα αποθέματα ψαριών και να εμποδίσει τις διεθνείς διαμάχες γύρω από την αλιεία στα διεθνή ύδατα. Η Διάσκεψη του ΟΗΕ για τους Διασυνοριακούς και Ιδιαίτερως Μεταναστευτικούς Ιχθυοπληθυσμούς συνήλθε για πρώτη φορά τον Ιούλιο 1993. Έπειτα από έξι διαπραγματευτικές συναντήσεις, στις 4 Δεκεμβρίου 1995 ανοίχθηκε ο δρόμος για την υπογραφή μίας νομικά δεσμευτικής συνθήκης.

“Αυτή η Συνθήκη μας παρέχει ένα εργαλείο για να κερδίσουμε τη μάχη για τη σωτηρία των ψαριών του πλανήτη”, είπε στην καταληκτική ομιλία του ο Πρέσβης Σάτινα Ν. Ναντάν από το Φίτζι, Πρόεδρος της Διάσκεψης. “Δίνει στα κράτη τόσο το δικαίωμα να ψαρεύουν, όσο και την υποχρέωση να διαχειρίζονται τα αποθέματα ψαριών με βιώσιμο τρόπο”.

Το Περιβαλλοντικό Πρόβλημα

Οι επιχειρήσεις εμπορικής αλιείας υπερβαίνουν και εξαντλούν τα οικολογικά όρια των ωκεανών, αποκαλύπτοντας ένα πολύπλοκο δίκτυο θαλάσσιας ζωής που καθιστά τη θάλασσα ζωτικό τμήμα του συστήματος υποστήριξης της ζωής στη γη. Σύμφωνα με το FAO, περίπου 70 % όλων των αποθεμάτων ψαριών γίνονται αντικείμενο αυξημένης εκμετάλλευσης (44 %), υπερεκμετάλλευσης (16%), εξαντλούνται (6 %) ή σταδιακά ανακάμπτουν (3 %).

Στο ένα τρίτο των σημαντικότερων αλιευτικών περιοχών του κόσμου, η ετήσια συγκομιδή έχει μειωθεί κατά τουλάχιστον 20 % από τις χρονιές αιχμής. Χωρίς να έχουν επέλθει συνταρακτικές αλλαγές στις αλιευτικές πρακτικές και στις μεθόδους επανόρθωσης που θα επιτρέψουν την αναγέννηση των αποθεμάτων ψαριών, οι ιχθυότοποι της γης αντιμετωπίζουν την πιθανότητα κατάρρευσης.

Δύο παράγοντες απειλούν τη βιωσιμότητα των ιδιαίτερα μεταναστευτικών ιχθυοπληθυσμών: η υπεραλιεία και τα αποτελέσματα των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων. Οι προσπάθειες διατήρησης και διαχείρισης των αποθεμάτων ψαριών υποσκάπτονται από την υπεραλιείωση που οφείλεται, εν μέρει, στην ανάγκη για υψηλότερη οικονομική ανταπόδοση, ώστε να αντισταθμιστούν οι τεράστιες επενδύσεις στη βιομηχανία και η υπερβολική χωρητικότητα στόλου που ενθαρρύνουν οι κυβερνήσεις μέσα από επιδοτήσεις.

Μερικές από τις ανθρώπινες δραστηριότητες που απειλούν τα ψάρια είναι: οι πετρελαιοκηλίδες, η καταστροφή των μακρόβιων ελών και των εκβολών, η βιομηχανική ατμοσφαιρική ρύπανση, καθώς και η παραγωγή θρεπτικών στοιχείων, ζιζανιοκτόνων και άλλων υλών που προέρχονται από το έδαφος και ρυπαίνουν τους ωκεανούς. Μερικές αλιευτικές μέθοδοι, όπως η χρήση δυναμίτη σε κοραλλιογενείς υφά-

λους, προκαλούν την καταστροφή σημαντικών οικότοπων. Η τυχαία ή και εσκεμμένη εισαγωγή εξωτικών ειδών σε ένα θαλάσσιο περιβάλλον μπορεί να επιφέρει σοβαρά προβλήματα σε κάποιο άλλο είδος του οικοσυστήματος.

Είναι απαραίτητη η εφαρμογή σωστών μεθόδων διατήρησης και διαχείρισης της αλιείας, ώστε να ικανοποιηθούν οι ανάγκες για τροφή από τη θάλασσα κατά τις δύο επόμενες δεκαετίες. Απαιτείται καλύτερη γνώση των θαλάσσιων πόρων, λιγότερο ρυπογόνες εγκαταστάσεις επεξεργασίας και βελτίωση της εκπαίδευσης των υπευθύνων για τη διαχείριση και προστασία των θαλάσσιων πόρων.

Οι “συζητήσεις για τα ψάρια” του ΟΗΕ εστίασαν στην εξεύρεση τρόπων για την αναστροφή της μείωσης των αποθεμάτων των εμπορικά αξιοποιημένων ψαριών, ώστε να εξασφαλιστεί η συνέχεια του καθεστώτων διαχείρισης των αλιευτικών πεδίων μεταξύ των Ζωνών Αποκλειστικής Οικονομικής Διαχείρισης και των διεθνών υδάτων. Οι διασυνοριακοί και οι ιδιαίτερα μεταναστευτικοί ιχθυοπληθυσμοί - μεταξύ των οποίων τα ξιφοειδή, οι ωκεάνιοι καρχαρίες, το σαφρίδι και τα καλαμάρια - κατοικούν τόσο σε παράκτιες περιοχές όσο και σε διεθνή ύδατα διαφορετικές φάσεις του κύκλου ζωής τους.

Στη Διάσκεψη Κορυφής για τον Πλανήτη Γη κυβερνήσεις κάλεσαν τον ΟΗΕ να διαπραγματευτεί την υπογραφή συνθήκης για τη μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης που προέρχεται από την ξηρά. Κάτω από ένα πρόγραμμα δράσης που υιοθετήθηκε από τον ΟΗΕ το 1995, τα κράτη συμφώνησαν να μειώσουν ρύπανση των ωκεανών που προκαλείται από αβλήματα, βαρέα μέταλλα, πετρέλαιο, ζιζανιοκτόνα, θηλυτικές ουσίες και σκουπίδια, και να σταματήσουν δραστηριότητες που αλλάζουν τη φυσιογνωμία ή καταστρέφουν τα θαλάσσια οικοσυστήματα.

Το Οικονομικό Πρόβλημα

“Πάρα πολλά σκάφη κυνηγούν πολύ λίγα ψάρια”. Αυτό τον τρόπο περιέγραψε το πρόβλημα ο Πρέσβης Andan. Σύμφωνα με το FAO, από το 1970 ως το 1995 το μέγεθος των αλιευτικών στόλων αυξήθηκε διπλάσιο ρυθμό από την παγκόσμια αλιευτική παραγωγή. Η έκρηξη του αριθμού αλιευτικών σκαφών είναι η αιτία υποβάθμισης της αειφορικότητας της αλιείας και της βιωσιμότητας της ίδιας της αλιευτικής βιομηχανίας.

Με απλά λόγια, η αλιευτική βιομηχανία είναι υπερεκφαινωμένη. Περίπου 46% των εσόδων από το εκφορτωμένο αλιεύμα απορροφάται ως ανταπόδοση επενδύσεων. Οι τεράστιες επενδύσεις των προηγούμενων ετών προκάλεσαν την εμφάνιση υπερβολικού αριθμού σκαφών, πολλά εκ των οποίων εί-

πλέον παλιά, ενώ η λειτουργία τους είναι οικονομικά ασύμφορη. Για να ισοσκελιστούν οι επενδύσεις με τα έσοδα, τα σκάφη πρέπει να επιτυγχάνουν ακόμα μεγαλύτερες ψαριές. Πολλοί στόλοι συνεχίζουν να λειτουργούν μόνο με την υποστήριξη από κρατικές επιχορηγήσεις. Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι κρατικές επιχορηγήσεις φθάνουν τα 54 δις \$ ετησίως.

Το Δίκαιο της Θάλασσας αναμενόταν να οδηγήσει σε μείωση του αριθμού των υπερπόντιων αλιευτικών στόλων. Αντί αυτού όμως, οι εταιρείες άρχισαν να χρησιμοποιούν μηχανότρατες-καταψύκτες ή "υπερσκάφη" που επιτρέπουν στους στόλους να παραμένουν στη θάλασσα για μεγαλύτερες περιόδους χωρίς να χρειάζεται να επιστρέφουν στη στεριά. Οι στόλοι υποβαθμίζουν τη ζωή των ντόπιων ψαράδων και στερούν μία πρωτεύουσα πηγή εισοδήματος από φτωχούς ανθρώπους. Καθώς τα παγκόσμια ιχθυοποθέματα μειώνονται, η διατροφή με θαλασσινά γίνεται μία ολοένα και πιο ακριβή συνήθεια για τους πλούσιους.

Τυπικά, οι στόλοι χρησιμοποιούν μη-επιλεκτικό αλιευτικό εξοπλισμό, ο οποίος παρασύρει αδιακρίτως οτιδήποτε συναντήσει στην πορεία του - κάτω του κανονικού μεγέθους είδη χωρίς εμπορική αξία, άλλους θαλάσσιους οργανισμούς όπως μαλάκια, μέδουσες, χελώνες και φώκιες. Αυτό το παρα-προϊόν που τώρα εκτιμάται σε 27 εκατομμύρια τόνους ετησίως, ρίχνεται πίσω στον ωκεανό, οπότε αυτοί οι οργανισμοί είναι συνήθως σε κακή κατάσταση για να επιβιώσουν

Οι πολιτικές διαστάσεις

Οι διαπραγματεύσεις εστίασαν στη διαμάχη μεταξύ των παράκτιων κρατών και των κρατών που επιδίδονται σε υπερπόντια αλιεία. Από τα μέσα του 1993, ο Καναδάς είχε διακηρύξει μορατόριουμ στην αλιεία του μπακαλιάρου στα ανοιχτά των ακτών του στον Ατλαντικό, μέχρις ότου ανακάμψουν τα αποθέματα. Με αυτό τον τρόπο, περίπου 20.000 με 30.000 ψαράδες έχασαν τη δουλειά τους. Στις ΗΠΑ, η αλιεία του μπακαλιάρου, της γλώσσας και του σολομού κυριολεκτικά κατέρρευσε. Η Ισλανδία μείωσε κατά περίπου 50% την εγχώρια αλιεία της λόγω της εξάντλησης των αποθεμάτων. Εντωμεταξύ, οι ξένοι στόλοι που δεν υπόκειντο σε κανονισμούς συνέχισαν να ψαρεύουν σε μικρή απόσταση από τα θαλάσσια σύνορα αυτών των κρατών.

Τα παράκτια κράτη ισχυρίστηκαν πως το υψηλό κοινωνικό και οικονομικό κόστος της ανεργίας των ψαράδων με μόνο στόχο της την προστασία των αποθεμάτων ψαριών δε θα μπορούσε να καλυφθεί αν οι ξένοι στόλοι συνέχιζαν να ψαρεύουν στα διεθνή ύδατα χωρίς περιορισμό. Η Ρωσία ξεκίνησε στρατιω-

τικές περιπολίες ώστε να εμποδίσει την υπεραλίευση πολλάκιου από τους Κινέζους, τους Γιαπωνέζους, τη Δημοκρατία της Κορέας και τα Πολωνέζικα σκάφη στην αμφισβητούμενη Peanut-Hole, μικρή περιοχή διεθνών υδάτων που περικλείεται από Ρώσικα νερά. Στο Βόρειο Ειρηνικό τα νησιωτικά κράτη προσπάθησαν να σταματήσουν Ταϊβανέζους και Κορεάτες λαθραλιείς τόνου. Την ίδια στιγμή, τα υπερπόντια κράτη χρησιμοποίησαν τα αποτελέσματα ερευνών που κατέδειξαν πως τα παράκτια κράτη δε διαχειρίζονταν αιεφορικά τα αποθέματα εντός των ζωνών τους.

Στην αρχή, πολλά κράτη δίσταζαν να αποδεχθούν την ανάγκη υπογραφής αμοιβαία δεσμευτικής συνθήκης. Καθώς όμως οι συνομιλίες προχωρούσαν, "τα περισσότερα κράτη αντιλήφθηκαν πως είχε φθάσει η στιγμή για μία σημαντική διεθνή συμφωνία και τα υπερπόντια αλιευτικά κράτη κατάλαβαν πολύ καλά πως ήταν καιρός ή να εφαρμοστούν διεθνώς αποδεκτοί κανονισμοί ή να προκληθεί αναρχία στα διεθνή ύδατα", σύμφωνα με τον Βίαν Τobiν, Υπουργό Αλιείας και Ωκεανών του Καναδά.

Τι είναι η Συνθήκη

Επίσημα, η συνθήκη είναι μια "συμφωνία για την εφαρμογή των όσων προβλέπονται στη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας της 10ης Δεκεμβρίου 1982 σχετικά με τη διατήρηση και διαχείριση των διασυνοριακών ιχθυοπληθυσμών και των ιδιαίτερας μεταναστευτικών ιχθυοπληθυσμών". Εγκρίθηκε για υπογραφή στις 4 Δεκεμβρίου 1995 και θα γίνει νομικά δεσμευτική μετά την επικύρωσή της από 30 κράτη, μία διαδικασία που θα μπορούσε να διαρκέσει δύο χρόνια. Τέσσερα χρόνια αφού τεθεί σε ισχύ, ο ΟΗΕ θα συγκαλέσει αναθεωρητικό συνέδριο για να εξετάσει την εφαρμογή της.

Τι κάνει η Συνθήκη

"Η ελευθερία αλιείας στα διεθνή ύδατα δεν υφίσταται πλέον όπως προηγουμένως στα πλαίσια του παλιού δικαίου της θάλασσας. Η πρόσβαση δεν είναι πλέον ανοιχτή για όλους", είπε ο Πρέσβης Nandan κατά το κλείσιμο των διαπραγματεύσεων. Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να συνεργαστούν για τη ρύθμιση της υπερπόντιας αλιείας, αλλιώς δε θα τους επιτρέπεται να ψαρεύουν.

Η Συνθήκη αυτή των 50 άρθρων δεσμεύει νομικά τα κράτη για τη διατήρηση και αιεφόρο διαχείριση των ιχθυοποθεμάτων και για την ειρηνική διευθέτηση όλων των διαμαχών γύρω από την αλιεία σε διεθνή ύδατα. Ειδικότερα η συνθήκη:

- ♦ Δημιουργεί βάση για την αιεφόρο διαχείριση και

προστασία των αλιπέδων της γης.

- ♦ Αγγίζει το πρόβλημα της έλλειψης στοιχείων για τα ιχθυαποθέματα
- ♦ Μεριμνά για τη θεσμοθέτηση ποσοτώσεων
- ♦ Προβλέπει το σχηματισμό τοπικών αλιευτικών οργανισμών εκεί όπου δεν υπάρχουν.
- ♦ Αγγίζει προβλήματα που προκαλούνται από την επίμονη συνέχιση της παράνομης αλιείας.
- ♦ Δημιουργεί διαδικασίες για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης προς τις διατάξεις της, μεταξύ των οποίων και του δικαιώματος επιβίβασης και επιθεώρησης των σκαφών άλλων κρατών, και περιγράφει εναλλακτικές λύσεις για την υποχρεωτική και δεσμευτική ειρηνική επίλυση των διαφορών μεταξύ των κρατών.

Μέτρα Προστασίας και Διαχείρισης: Ρόλος κλειδί για τις Τοπικές Οργανώσεις

Την ευθύνη για τη ρύθμιση και εφαρμογή των αειφορικών τεχνικών αλιείας έχουν οι τοπικοί αλιευτικοί οργανισμοί, οι οποίοι πρέπει επίσης να συλλέξουν, αναφέρουν, επαληθεύσουν και ανταλλάξουν δεδομένα για την παραγωγή. Με βάση τις περιοδικές ανασκοπήσεις για την κατάσταση των ιχθυαποθεμάτων, θα κατανέμουν ποσοτώσεις για τα κράτη που ψαρεύουν σε διεθνή ύδατα.

Στόχος της Συνθήκης είναι να κάνει την αλιευτική βιομηχανία πιο διαφανή. Οι ψαράδες είναι υποχρεωμένοι να αναφέρουν, μέσω των κυβερνήσεών τους στο FAO και τους τοπικούς αλιευτικούς οργανισμούς, το μέγεθος της παραγωγής και την ποσότητα ψαριών που απορρίπτουν. Η εσκεμμένα ελλιπής αναφορά, που πιστεύεται πως είναι αρκετά διαδεδομένη, θα ελέγχεται από τα άλλα κράτη. Όλα τα κράτη έχουν το δικαίωμα να επιβιβάζονται και να επιθεωρούν σκάφη, ώστε να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με τοπικές συμφωνίες.

Επειδή για πολλά αποθέματα τα δεδομένα είτε δεν υπάρχουν ή είναι αναξιόπιστα, η Σύμβαση καλεί τις κυβερνήσεις να χρησιμοποιήσουν "την αρχή της πρόληψης" στο σχεδιασμό καθεστώτων προστασίας. Οι τοπικοί οργανισμοί έχουν το δικαίωμα να επιβάλλουν ποσοτώσεις (αποία) και περιορισμούς στην αλιεία αν υποπτεύονται πως κάποιο απόθεμα διατρέχει κίνδυνο εξαντλητικής εκμετάλλευσης. Η προληπτική αρχή, σύμφωνα με την οποία οι κυβερνήσεις μπορούν να δρουν συντηρητικά όταν υπάρχει υποψία πως προκαλείται σοβαρή βλάβη στο περιβάλλον, υπογραμμίζει όλες τις συμφωνίες της Διάσκεψης Κορυφής για τη Γη.

Μόνο όσα κράτη συμφωνούν να εφαρμόσουν τα μέτρα προστασίας και διαχείρισης που υιοθετούνται από τους τοπικούς οργανισμούς θα έχουν πρόσβαση

στα αλιευτικά πεδία που βρίσκονται στη δικαιοδοσία αυτών των οργανισμών. Όμως τα σκάφη όλων των κρατών υπόκεινται στη Συνθήκη είτε μετέχουν σε αυτήν ή όχι. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, ένα κράτος που δεν επικυρώνει μία διεθνή συνθήκη δε μπορεί να δεσμευθεί από τις διατάξεις της. Πάντως, η Συνθήκη μεταβιβάζει ευθύνες για τη ρύθμιση και επιβολή αειφορικών αλιευτικών τεχνικών σε τοπικούς οργανισμούς, οι οποίοι μπορούν να αναλάβουν δράση ενάντια σε οποιοδήποτε σκάφος προσπαθήσει να υποβαθμίσει το καθεστώς προστασίας

Δυναμική Επιβολή Μηχανισμών

Κάθε κράτος-μέλος οποιουδήποτε αλιευτικού οργανισμού μπορεί να επιβάλει τους όρους της Συνθήκης εναντίον άλλου κράτους που επιθυμεί να ψαρεύει στην περιοχή. Σε περιοχές όπου δεν υπάρχουν τέτοιοι οργανισμοί, τα κράτη που ανησυχούν για τη μείωση των ιχθυαποθεμάτων θα πρέπει να οργανώσουν τη δική τους υποδομή. Το ερώτημα ποια κράτη δικαιούνται να συμμετάσχουν σε τοπικές οργανώσεις θα απαντηθεί από τους οργανισμούς.

Η Σύμβαση ανοίγει νέο δρόμο το διεθνές δίκαιο. Ως επί το πλείστον, το δίκαιο της θάλασσας επιβάλλεται από το κράτος που νηολογεί το σκάφος - το "κράτος σημαίας". Η Σύμβαση αντιμετωπίζει καταστάσεις κατά τις οποίες σκάφη βρίσκονται πολύ μακριά από το κράτος σημαίας τους, οπότε δεν είναι δυνατή η επαρκής επιτήρηση ή το κράτος σημαίας δεν είναι διατεθειμένο ή αδυνατεί να αστυνομεύσει τα σκάφη του. Παρέχει σε κάθε χώρα που είναι μέλος τοπικού αλιευτικού οργανισμού το δικαίωμα να επιβιβάζεται και να ελέγχει τα σκάφη οποιασδήποτε εθνικότητας που ψαρεύουν στην περιοχή, ώστε να διασφαλίζεται η τήρηση των θεσμοθετημένων ορίων για κάθε περιοχή και τα μέτρα προστασίας.

Εκεί όπου υπάρχουν υποψίες πως κάποιο σκάφος παραβιάζει τους κανονισμούς προστασίας, το κράτος που επιθεωρεί μπορεί να ειδοποιήσει το κράτος σημαίας. Αν το κράτος σημαίας δεν απαντήσει μέσα σε τρεις εργάσιμες μέρες - διάστημα κατά το οποίο οι επιθεωρητές μπορούν να παραμείνουν στο σκάφος - το κράτος που διεξάγει την επιθεώρηση μπορεί να απαιτήσει από το σκάφος να πάει στο εγγύτερο λιμάνι για περαιτέρω έρευνα. Αν το κράτος σημαίας αισθάνεται πως τα μέτρα επιβολής έχουν επιβληθεί αδικαιολόγητα, μπορεί να ξεκινήσει διαδικασίες επίλυσης των διαφορών, όπως αυτές περιγράφονται στη Σύμβαση.

Διαδικασίες Επίλυσης Διαφορών

Η Σύμβαση προβλέπει την υποχρεωτική και νομικά δεσμευτική διευθέτηση των διαφορών που αφορούν

την αλιεία στα διεθνή ύδατα από τρίτες χώρες. Τα κράτη μπορούν να επιλέξουν μεταξύ των όσων προβλέπονται από το Δίκαιο της Θάλασσας, συμπεριλαμβανομένου του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας, του Διεθνούς Δικαστηρίου Δικαίου ή ενός δικαστηρίου το οποίο θα συσταθεί ειδικά για την περίπτωση.

Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, το δικαίωμα επιβίβασης και επιθεώρησης των αλιευτικών σκαφών σε διεθνή ύδατα αποδείχθηκε αμφιλεγόμενο. Τα υπερπόντια κράτη, μεταξύ των οποίων και μέλη της ΕΕ, αισθάνθηκαν πως το θέμα θα έπρεπε να καθοριστεί από τοπικούς αλιευτικούς οργανισμούς. Τα παράκτια κράτη υποστήριξαν πως το δικαίωμα επιβίβασης και επιθεώρησης πρέπει να περιλαμβάνεται στη διεθνή σύμβαση, καθώς είναι βασικό για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης με τα μέτρα προστασίας. Η ΕΕ εξέφρασε το φόβο πως η πρακτική θα μπορούσε να οδηγήσει σε εκφοβισμό και στη χρήση ισχύος στα διεθνή ύδατα. Συμπλήρωσε πως θα ζητούσε πιο συγκεκριμένους όρους από τους τοπικούς αλιευτικούς οργανισμούς.

Ζητήματα που δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς από τη Συνθήκη

♦ **Κυβερνητικές επιχορηγήσεις.** Στις διαπραγματεύσεις, οι περισσότερες κυβερνήσεις ένιωσαν πως ο καθορισμός ποσοστώσεων για την αλιεία θα οδηγούσε σε μείωση του αριθμού σκαφών που χρησιμοποιούνται από τη βιομηχανία. Οι Μη - Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) όπως η Greenpeace, το Natural Resources Defence Council (Συμβούλιο Προστασίας των Φυσικών Πόρων) και το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση-WWF ισχυρίστηκαν πως ενώ η Συνθήκη αποτελεί καλό εργαλείο για την εξασφάλιση της αειφορικότητας της αλιείας, έμεινε στα λόγια όσον αφορά την ανάγκη για μείωση της χωρητικότητας στόλου. Οι οργανώσεις αυτές ζήτησαν τη λήψη μέτρων για ενεργό ενθάρρυνση του παροπλισμού σκαφών, όπως η απόσυρση και η διακοπή των κρατικών επιχορηγήσεων που εγγυώνται για τις απώλειες της αλιευτικής βιομηχανίας. Σε παγκόσμιο επίπεδο, το σύνολο των κρατικών επιχορηγήσεων αγγίζει τα 54 \$ ετησίως.

♦ **Μη επιλεκτικός εξοπλισμός.** Η Συνθήκη καλεί τα κράτη να χρησιμοποιούν επιλεκτικό, περιβαλλοντικά ασφαλή εξοπλισμό "στα όρια του εφικτού". Στο τέλος των διαπραγματεύσεων, οι ΜΚΟ εξέφρασαν απογοήτευση για το γεγονός ότι ούτε τα παράκτια ούτε τα υπερπόντια κράτη υποστήριξαν την απαγόρευση του μη-επιλεκτικού εξοπλισμού. Σύμφωνα με την άποψή τους, σε παγκόσμιο επίπεδο η χρήση πιο επιλεκτικών μεθόδων αλιείας θα μείωνε την ποσότητα απορριπτόων αλιευμάτων κατά περίπου 60 % μέχρι το 2000 και

θα βοηθούσε στην προστασία των ψαριών και άλλων μορφών θαλάσσιας ζωής.

Οι πιο κακόφημοι τύποι μη-επιλεκτικού εξοπλισμού περιλαμβάνουν δίχτυα αρκετά μεγάλα για να περιτυλίξουν 12 αεροσκάφη 747 και είναι ικανά να πιάσουν μέχρι 440 τόνους ψαριών ανά προσπάθεια και παραγάδια μήκους 80 μιλίων με 3.000 αγκίστρια. Επιπλέον, για τον εντοπισμό των ψαριών, τα παραγάδια αιχμαλωτίζουν και πνίγουν μεγάλους αριθμούς θαλασσοπούλιων, όπως τα αλμπατρός και τα θυελλοπούλια, που έλκονται από τα δολωμένα αγκίστρια και τραβιούνται στο βυθό από πετονιές με βαρίδια.

Πρόοδος στην εφαρμογή

Ένα χρόνο μετά από την υπογραφή της Συνθήκης, δεν έχουν γίνει πολλά για την εφαρμογή των διατάξεών της. Το Δεκέμβριο του 1996 σε μία αναφορά τους προς τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, ο FAO και το WWF επεσήμαναν τους λόγους για την αργή διαδικασία και σήμαναν εκ νέου συναγερμό για την κατάσταση της παγκόσμια αλιείας. Σύμφωνα με το FAO, τα επίπεδα των ιχθυαποθεμάτων δεν έχουν βελτιωθεί από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Πολλά εμπορικής αξίας αποθέματα ακόμη υφίστανται έντονη και σπάνια ρυθμισμένη αλίευση, ενώ κάποια αποθέματα ακόμη υπόκεινται σε εξοντωτική αλίευση.

Μεταξύ των προβλημάτων είναι και τα εξής:

- ♦ Λίγοι από τους νέους απαραίτητους για την εφαρμογή της Συνθήκης τοπικούς μηχανισμούς έχουν ιδρυθεί.
- ♦ Υπάρχει ανάγκη για νέες ρυθμίσεις αλιευτικής διαχείρισης σε περιοχές όπου οι υπάρχοντες τοπικοί οργανισμοί, όπως η Διεθνής Επιτροπή για το Νοτιοανατολικό Ατλαντικό και η Τοπική Συμβουλευτική Επιτροπή για την Αλιεία στο Νοτιοδυτικό Ατλαντικό, είναι ανενεργοί.
- ♦ Μερικοί τοπικοί αλιευτικοί οργανισμοί δε διαθέτουν εντολή εφαρμογής της Συνθήκης.
- ♦ Κάποιες τοπικές συμφωνίες δεν έχουν ακόμα τεθεί σε εφαρμογή. Σε αυτές περιλαμβάνεται η Συνθήκη για την Αλιεία του Τόνου στον Ανατολικό Ειρηνικό Ωκεανό, που υπεγράφη το 1983, και ο Οργανισμός για την Αλιεία του Τόνου στον Ανατολικό Ειρηνικό, που υπεγράφη το 1989.
- ♦ Μερικές συμφωνίες, όπως οι δύο που καλύπτουν την αλιεία του τόνου στον Ινδικό Ωκεανό, που έχουν υπογραφεί, δεν έχουν τεθεί σε λειτουργία ακόμα.
- ♦ Μερικοί οργανισμοί, όπως η Διαρκής Επιτροπή του Νότιου Ειρηνικού, έχουν περιορισμένες διαχειριστικές εξουσίες(άλλοι, όπως η Επιτροπή Αλιείας για τον Κεντροανατολικό Ατλαντικό, έχουν μόνο συμβουλευτικό ρόλο.

Μεταξύ των κρατών που δεν έχουν ακόμα υπο-

γράφει τη Συνθήκη συγκαταλέγονται και μερικά από τα μεγαλύτερα αλιευτικά έθνη, όπως η Χιλή, το Μεξικό, το Περού, η Πολωνία, η Ταϊλάνδη και το Βιετνάμ. Το WWF επισημαίνει επίσης πως πολλά κράτη που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στις διαπραγματεύσεις δεν έχουν ακόμα επικυρώσει τη Συνθήκη και πως μερικές χώρες, όπως η Αργεντινή, ισχυρίζονται τώρα πως η Συνθήκη δεν απευθύνεται στους τοπικούς οργανισμούς τους. Σύμφωνα με το WWF, ο ΟΗΕ πρέπει να θέσει ως προτεραιότητα τη δημιουργία μηχανισμού ελέγχου της εφαρμογής της Συνθήκης από τους τοπικούς οργανισμούς.

Για περισσότερες πληροφορίες

επικοινωνήστε με:

Development and Human Rights section

Department of Public Information

Room 5-1040

United Nations

New York, NY 10017

Tel.: (212) 963-3771

Fax: (212) 963-1186

Email: vasic@un.org

Η μετάφραση έγινε από την κ. Θεοδότη Νάντσου.

Τυπώθηκε στα ελληνικά από το Υπουργείο Χωροταξίας, Περιβάλλοντος και Δημοσίων Έργων σε συνεργασία με το Κέντρο Πληροφοριών ΟΗΕ, Αθήνα.

DPI/1871/SD/—97-03714—February 1997—15M